

REPUBLIKA SLOVENIJA

***PROGRAM REFORM ZA
IZVAJANJE LIZBONSKE
STRATEGIJE V SLOVENIJI***

Ljubljana, oktober 2005

KAZALO

I	STRATEŠKI IZZIVI SLOVENIJE	1
II	RAZVOJNI CILJI IN PREDNOSTNE NALOGE	2
III	UKREPI ZA URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI	3
III.A	PRVA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: KONKURENČNO GOSPODARSTVO IN HITREJŠA GOSPODARSKA RAST	3
III.A.1	USMERITVE IN UKREPI NA MAKROEKONOMSKEM PODROČJU	3
III.A.2	ODPRT NOTRANJI TRG IN KONKUREČNOST GOSPODARSTVA	6
III.A.2.1	Razširiti in poglobiti notranji trg	6
III.A.2.2	Povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb	7
III.A.2.3	Zagotoviti odprte in konkurenčne trge	8
III.A.2.3.1	Politika konkurence	8
III.A.2.3.2	Privatizacija	9
III.A.2.3.3	Javne gospodarske službe in mrežne industrije	9
III.A.2.3.3.1	Elektronske komunikacije in pošta	9
III.A.2.3.3.2	Javne službe varstva okolja	11
III.A.2.3.3.3	Električna energija in zemeljski plin	12
III.A.2.3.3.4	Prometna politika	13
III.A.2.3.5	Razširiti in izboljšati infrastrukturo	15
III.A.2.3.5.1	Železniška infrastruktura	15
III.A.2.3.5.2	Cestna infrastruktura	16
III.A.2.3.5.3	Pomorska infrastruktura	16
III.A.2.3.5.4	Infrastruktura zračnega prometa	16
III.A.3	POSLOVNO OKOLJE IN RAZVOJ PODJETNIŠTVA	17
III.A.3.1	Izboljšanje poslovnega okolja in zmanjšanje administrativnih ovir	18
III.A.3.2	Spodbujanje podjetniškega razvoja in inovatorstva	18
III.A.3.3	Izobraževanje za podjetništvo	19
III.A.3.4	Dostop do finančnih virov za mala in srednja podjetja	19
III.A.3.5	Spodbujanje internacionalizacije podjetij	20
III.B	DRUGA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: UČINKOVITO USTVARJANJE, DVOSMERNI PRETOK IN UPORABA ZNANJA ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN KAKOVOSTNA DELOVNA MESTA	21
III.B.1	RAZISKAVE, INOVACIJE IN TEHNOLOGIJA	21
III.B.1.1	Spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti in inovacij	21
III.B.1.2	Spodbujanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije in prehod v informacijsko družbo	23
III.B.2	ZNANJE ZA RAZVOJ IN RAZVOJ ČLOVEŠKIH VIROV	24
III.B.2.1	Spodbujanje razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja	24
III.B.2.2	Prilagodljivi sistemi izobraževanja in usposabljanja	25
III.C	TRETJA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: UČINKOVITEJŠA IN CENEJŠA DRŽAVA	26
III.C.1	Izboljšanje institucionalne konkurenčnosti države	26
III.C.1.1	Kakovost regulacije in poenostavitve zakonodaje	26
III.C.1.2	Povečanje učinkovitosti države in vodenja javne uprave	27
III.C.1.3	Javno-zasebno partnerstvo	27
III.C.1.4	Boljše delovanje pravosodnega sistema	28

III.C.2 Državne pomoči	28
III.C.3 Razvojno prestrukturiranje javnih financ	29
III.D ČETRTA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: SODOBNA SOCIALNA DRŽAVA IN VEČJA ZAPOSLENOST	29
III.D.1 ZAPOSLOVANJE, POVEČANJE PONUDBE NA TRGU DELA IN POSODOBITEV SISTEMOV SOCIALNE VARNOSTI	30
III.D.1.1 Horizontalni cilji in ukrepi	30
III.D.1.2 Spodbujanje pristopa k delu kot pristopa življenjskega cikla	31
III.D.1.2.1 Spodbujanje zaposlovanja mladih	31
III.D.1.2.2 Aktivno staranje in ukrepi za reševanje problematike zaposlovanja starejših	31
III.D.1.2.3 Posodobitev sistemov socialne zaščite	32
III.D.1.2.4 Enake možnosti spolov	33
III.D.1.2.5 Usklajenost med poklicnim in zasebnim življenjem	34
III.D.1.3 Zagotavljanje vključujočih trgov dela	35
III.D.1.3.1 Aktivni in zaščitni ukrepi za nezaposlene in neaktivne ter ustvarjanje novih delovnih mest	35
III.D.1.3.2 Diskriminacija na trgu dela	36
III.D.1.3.3 Položaj invalidov na trgu dela	37
III.D.1.3.4 Položaj Romov v Sloveniji	38
III.D.1.4 Ugotavljanje potreb na trgu dela	38
III.D.1.4.1 Posredovanje na trgu dela, delovanje in posodabljanje ZRSZ in agencije	38
III.D.1.4.2 Odpravljanje ovir za mobilnost delavcev po Evropi	39
III.D.2 SPODBUJANJE PRILAGODLJIVOSTI IN MOBILNOSTI NA TRGU DELA	39
III.D.2.1 Odzivanje na spremembe ter spodbujanje prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela	39
III.D.2.1.1 Spodbujanje prožnosti, prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela	39
III.D.2.1.2 Zdravje in varnost pri delu	41
III.D.2.2 Povečanje privlačnosti dela	41
III.E. PETA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: UKREPI ZA DOSEGANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA	42
III.E.1 BOLJŠE GOSPODARJENJE S PROSTOROM IN STANOVANJSKA POLITIKA	43
III.E.2 TRAJNOSTNA UPORABA VIROV (POLITIKA VARSTVA OKOLJA)	43
III.E.3 REGIONALNI RAZVOJ	45
IV. POVEZAVA PROGRAMA REFORM S KOHEZIJSKO POLITIKO	47
Priloga I – Pregled strukturnih kazalnikov	49
Priloga II – Pregled ukrepov po integriranih smernicah	50
Priloga III – Pregled ukrepov, oblikovanih na podlagi priporočil EU	57

I STRATEŠKI IZZIVI SLOVENIJE

Slovenija je z včlanitvijo v EU dobila nov institucionalni in razvojni okvir, ki temeljito spreminja pogoje in načine uresničevanja nacionalnega razvoja. Kot članica EU moramo preudariti svoj strateški položaj v širšem svetovnem okviru. Spoznati moramo svoje dosedanje slabosti in razvojne priložnosti ter nanje odgovoriti z ustrezno strategijo. Poiskati moramo način, kako bomo nacionalne cilje dosegali trajnostno in v okviru skupnih evropskih pravil, politik in strategij, zlasti prenovljene Lizbonske strategije. Odgovoriti moramo na vprašanje, kako v EU zagotoviti hitrejši gospodarski razvoj, večjo zaposlenost in socialno varnost, izboljšanje okolja, varovanje narave in trajnostno rabo naravnih virov.

Na ta vprašanja odgovarja Strategija razvoja Slovenije (SRS), ki jo je junija 2005 sprejela vlada ter opredeljuje vizijo in cilje razvoja Slovenije. V ospredju strategije je celovita blaginja vsakega posameznika in posameznice. Zato se ne osredotoča samo na gospodarska vprašanja, temveč vključuje socialna, okoljska, politična in pravna ter kulturna razmerja. Zaradi takšne postavitve ciljev je SRS po svoji vsebini tudi strategija trajnostnega razvoja Slovenije, hkrati pa pomeni tudi prenos ciljev Lizbonske strategije v nacionalno okolje, to je ob upoštevanju posebnih razvojnih možnosti in zaostankov Slovenije.

Strategija je bila sprejeta na podlagi širokega soglasja in celovite javne razprave, saj je bila v pripravo vključena tudi zainteresirana javnost. V preteklem letu je bilo tako organiziranih več javnih razprav in razprav v posameznih organizacijah, ki so obravnavale osnutek SRS (posvet pri predsedniku RS, Svet za trajnostni razvoj, Ekonomsko-socialni svet, Obrtna zbornica Slovenije, Gospodarska zbornica Slovenije, nevladne in regionalne organizacije).

Vlada je po sprejetju SRS imenovala Odbor za reforme, delovno skupino okoli 150 strokovnjakov z univerz, gospodarstva in državne uprave, in mu naložila, naj predlaga konkretne ukrepe za izvedbo strategije na področju konkurenčnosti, višje gospodarske rasti in zaposlenost. Odbor je oktobra 2005 predstavil prvi predlog zasnov gospodarskih in socialnih reform za povečanje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Program reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji je s svojimi cilji in ukrepi usklajen z Strategijo razvoja Slovenije in upošteva predloge Odbora za reforme.¹

Slovenija je obdobju tranzicije dosegala stabilno gospodarsko rast brez večjih makroekonomskih neravnotežij in z ohranjanjem sorazmerno ugodnih rezultatov na področju socialnega razvoja. Pomanjkljivosti dosedanjega razvoja so zlasti prevelika reguliranost gospodarstva, šibek razvoj podjetništva in nizka inovativnost gospodarstva, skromna učinkovitosti vlaganj v raziskave in razvoj ter izobraževanje, premalo prilagodljiv trg dela ter ne dovolj spodbuden sistem socialnih transferjev. Zato so za doseganje razvojnih ciljev Lizbonske strategije ključne strukturne reforme, s katerimi se bo okrepila konkurenčnost in povečala zaposlenost.

Vlada RS v Programu reform za izvajanje Lizbonske strategije v Sloveniji odgovarja na izzive z ukrepi za spodbujanje prestrukturiranja in nadaljevanje liberalizacije gospodarstva ter z ukrepi za spodbujanje gospodarske rasti in zaposlenosti. Do konca leta 2005 bo opravljena javna obravnava Programa reform za izvajanje Lizbonske strategije v Državnem zboru RS in na Ekonomsko-socialnem svetu. Glede na ugotovitve razprave bo program po potrebi tudi dopoljen.

¹ Učinki predlaganega programa celovitih reform na gospodarsko rast bodo po pričakovanjih pozitivni in bodo prve rezultate dali že v letu 2007, vendar jih ob pripravi tega dokumenta še ni bilo mogoče kvantificirati. Ocena učinkov reform po letu 2007 pa bo upoštevana pri pripravi projekcij za leto 2008 v konvergenčnem programu 2005.

II RAZVOJNI CILJI IN PREDNOSTNE NALOGE

Temeljni cilji Strategije razvoja Slovenije so: (i) v desetih letih preseči povprečno raven gospodarske razvitosti EU (merjeno z BDP na prebivalca v pariteti kupne moči) in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije; (ii) izboljšati kakovost življenja in blaginjo vseh posameznic in posameznikov, merjeno s kazalniki človekovega razvoja, zdravja, socialnih tveganj in družbene povezanosti; (iii) uveljavljati načela trajnosti kot temeljnega kakovostnega merila na vseh področjih razvoja, vključno s ciljem trajnostnega obnavljanja prebivalstva; (iv) s svojim razvojnim vzorcem, kulturno identiteto in zavzetim delovanjem v mednarodni skupnosti postati v svetu prepoznavna in ugledna država.

Da bi Slovenija lahko dosegla te ambiciozne cilje, mora pripraviti in izvesti temeljite strukturne reforme in nadgraditi svoj dosedanji razvojni vzorec. Strategija opredeljuje pet prednostnih razvojnih nalog za doseg te ciljev.

Prva prednostna razvojna naloga: konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast:

- spodbujanje podjetniškega razvoja in povečanje konkurenčnosti,
- povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb,
- podpora internacionalizaciji gospodarstva,
- povečanje konkurenčne sposobnosti storitev,
- uspešna vključitev v evropski tečajni mehanizem ERM 2 in prevzem evra.

Druga prednostna razvojna naloga: učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta:

- povečanje gospodarske učinkovitosti in vlaganj v raziskave in tehnološki razvoj,
- izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja.

Tretja prednostna razvojna naloga: učinkovita in cenejša država:

- povečanje institucionalne konkurenčnosti in učinkovitosti države,
- razvojno prestrukturiranje javnih financ,
- zagotovitev boljšega delovanja pravosodnega sistema.

Četrta prednostna razvojna naloga: sodobna socialna država in večja zaposlenost

- izboljšanje prilagodljivosti trga dela,
- posodobitev sistemov socialne zaščite,
- zmanjševanje družbene izključenosti in socialne ogroženosti.

Peta prednostna razvojna naloga: povezovanje ukrepov za doseganje trajnostnega razvoja:

- trajno obnavljanje prebivalstva,
- skladnejši regionalni razvoj,
- zagotavljanje optimalnih pogojev za zdravje,
- izboljšanje gospodarjenja s prostorom,
- vključevanje okoljevarstvenih meril v sektorske politike in potrošniške vzorce,
- razvoj nacionalne identitete in kulture,

III UKREPI ZA URESNIČEVANJE LIZBONSKE STRATEGIJE V SLOVENIJI

Ukrepi za doseganje ciljev Lizbonske strategije so razporejeni po petih prednostnih razvojnih nalogah skladno s sprejeto Strategijo razvoja Slovenije. Ukrepi zajemajo vse integrirane smernice za rast in zaposlovanje ter tudi odgovarjajo na dosedanja priporočila EU Sloveniji. Povezave med ukrepi ter smernicami in priporočili so prikazane v prilogi.

III.A PRVA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: KONKURENČNO GOSPODARSTVO IN HITREJŠA GOSPODARSKA RAST

S predlaganimi ukrepi želimo spodbuditi konkurenčnost gospodarstva in dosegati višje stopnje gospodarske rasti, predvsem pa spodbuditi hitrejši razvoj podjetništva ter malih in srednjih podjetij, oblikovati prijaznejše poslovno okolje, okrepiti prilive razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb. Za večjo učinkovitost javnih gospodarskih služb in mrežnih industrij predvidevamo ukrepe za liberalizacijo in konkurenčnost teh služb, ki zajemajo boljšo izrabo javne komunikacijske strukture vseh javnih gospodarskih služb, tržno preobrazbo energetike in konkurenčno oskrbo končnih odjemalcev z energijo ter konkurenčne prometne in logistične storitve. Hkrati bomo zagotovili, da bodo te strukturne reforme potekale v stabilnem makroekonomskem okolju, kar bo omogočilo prevzem evra v letu 2007.

III.A.1 USMERITVE IN UKREPI NA MAKROEKONOMSKEM PODROČJU

Stabilno makroekonomsko okolje v letu 2004 in trdna zaveza nosilcev makroekonomskih politik za usklajeno delovanje v Programu za vstop v ERM II in prevzem evra, sprejetem novembra 2003, sta Sloveniji omogočila vstop v mehanizem deviznih tečajev ERM II že konec junija 2004, kar naj bi ob izpolnitvi formalnih pogojev omogočilo vstop v EMU najpozneje v začetku leta 2007. Odločitev za vstop v ERM II je pozitivno vplivala na ukrepe vladne ekonomske politike predvsem na področju politike nadzorovanih cen in plačne politike ter učinkovito usklajevanje z Banko Slovenije, kar se je odrazilo na znižanju inflacije v letu 2003 in še bolj v letih 2004 in 2005. Banka Slovenije je pri pripravah za vstop v ERM II od konca prvega četrtletja 2003 postopno zniževala obrestne mere in upočasnjevala depreciacijo tolarja. S tem pa so bili zmanjšani tudi inflacijski pritiski, ki so v zadnjih letih izvirali iz depreciacije domače valute.

Glavni cilj ekonomske politike v naslednjem letu in pol je doseči zadostno stopnjo nominalne konvergence, ki bo omogočila prevzem evra v začetku leta 2007. Ob koncu leta 2004 je Slovenija izpolnjevala tri od petih kriterijev, pri čemer kriterija stabilnosti tečaja tolarja (kar pomeni dvoletno obdobje stabilnega tečaja) ni mogla izpolniti, saj v mehanizmu deviznih tečajev sodeluje šele od junija 2004. Izpolnjena sta bila oba fiskalna kriterija (delež primanjkljaja sektorja širše države v primerjavi z BDP je znašal 2,1 % in tako ni presegel dovoljenih 3 %, javni dolg v višini 29,8 % BDP pa je bil precej pod dovoljeno mejo 60 % BDP). Slovenija je prav tako izpolnila kriterij glede višine obrestne mere, ni pa še izpolnjevala kriterija, ki se nanaša na stabilnost cen. Povprečna inflacija (HICP), ki je po vstopu v mehanizem deviznih tečajev ERM II konec julija 2004 znašala 4,3 %, se je do septembra 2005 znižala na 2,7 %, ² na medletni ravni pa je bila od maja 2005 naprej tudi že primerljiva z inflacijo, ki jo v povprečju dosegajo države EU. Še hitrejšo umirjanje inflacije je preprečila rast cen nafte na svetovnih trgih v letu 2005, katere učinke je vlada delno ublažila z acikličnim prilagajanjem trošarin na tekoča goriva.

² Avgusta 2005 je povprečna inflacija (HICP) v Sloveniji še za 0,3 odstotne točke presegala vrednost maastrichtskega kriterija, ki je v istem mesecu na podlagi začasnih podatkov Eurostata in razpoložljivih pojasnil evropskih institucij glede njegovega izračunavanja znašalo 2,4 %.

Pričakovana gospodarska gibanja v obdobju do prevzema evra so razmeroma ugodna. V letu 2005 bo gospodarska rast nekoliko nižja kot v letu 2004 (4,2 %), vendar se bo ohranila na razmeroma visoki ravni (jesenska napoved 3,9 %). Kljub pričakovanemu rahlemu umirjanju rasti skupnega izvoznega povpraševanja se bo pozitivni prispevek salda menjave s tujino h gospodarski rasti (1,4 odstotne točke) močno okrepil (lani -0,4 odstotne točke). Prispevek domače potrošnje h gospodarski rasti (2,5 odstotne točke) bo nižji od lanskega (4,6 odstotne točke) predvsem zaradi predvidenega manjšega kopičenja zalog in nekoliko počasnejše rasti vlaganj v osnovna sredstva. Rast zasebne potrošnje se bo v primerjavi z letom 2004 (3,1 %) še okrepila (na 3,6 %), vendar ne bo presegala skupne rasti BDP in bo tako ostala v makroekonomsko vzdržnih okvirih. Podobna gospodarska gibanja kot v letu 2005 pričakujemo tudi v prihodnjem letu (jesenska napoved 4,0 %). Pri tem pa bo relativni prispevek domače potrošnje (3,2 odstotne točke) višji od letošnjega predvsem zaradi hitrejše rasti skupne investicijske potrošnje (vključno s spremembami zalog), saj pričakujemo, da se bo rast zasebne potrošnje nekoliko umirila. Prispevek salda menjave s tujino, ki bo ob pričakovanih ugodnih razmerah v mednarodnem okolju ostal pozitiven (0,8 odstotne točke), pa bo nekoliko nižji kot v letu 2005.

Za uspešno vključitev v EMU bo ključnega pomena nadaljnje usklajeno delovanje makroekonomskih politik. Do sredine leta 2006 je najprej treba zagotoviti izpolnitev inflacijskega kriterija, pri čemer bo ključno zagotavljati stabilen tečaj, postopnost zniževanja obrestnih mer ter postopno zmanjšanje javnofinančnega primanjkljaja. Z usklajenimi makroekonomskimi politikami, ki jih izvajata Vlada RS in Banka Slovenije, ter ob povečani konkurenci po vstopu v EU je cilj izpolnitve maastrichtskega kriterija glede stabilnosti cen v prvi polovici leta 2006 kljub pritisku cen nafte na rast cen tako uresničljiv. Denarna politika lahko k temu prispeva predvsem z ohranjanjem stabilnega tečaja tolarja, preostale makroekonomske politike pa morajo to zniževanje podpreti. Hkrati mora Banka Slovenija do prevzema evra tudi uskladiti raven obrestnih mer z obrestnimi merami evro območja, pri čemer bo ključnega pomena ohranjanje skladnosti med znižanjem inflacije in obrestnih mer oziroma zagotavljanje stabilne realne obrestne mere. Za doseg maastrichtskega kriterija bo morala vlada še naprej uresničevati že sprejete politike. Usklajevanje ukrepov Vlade RS in neodvisnih regulatorjev, ki sodelujejo pri oblikovanju cen na področju telekomunikacij, pošte in radiodifuzije ter prenosa električne energije, pa naj bi zagotovilo skladno naraščanje teh cen z rastjo drugih cen. Določeni pritiski na cene se bodo zaradi gospodarskega dohitevanja razvitejših držav EU ohranjali še v naslednjih letih predvsem zaradi hitrejše rasti produktivnosti v slovenskem gospodarstvu glede na povprečje v naših najpomembnejših gospodarskih partnericah.

Pri oblikovanju kombinacije ukrepov makroekonomskih politik za izpolnitev maastrichtskih kriterijev pa ne bo pomembno le, da so kriteriji izpolnjeni v smislu doseganja postavljenih številčnih ciljev. Pomembno bo tudi, da se njihovo izpolnjevanje zagotovi na čim vzdržnejši način oziroma tako da bo po vstopu v EMU zaradi predhodno precej restriktivne kombinacije ekonomskih politik zagotovljeno makroekonomsko ravnotežje. Ključen pomen za ohranjanje fiskalne stabilnosti že v obdobju do prevzema evra bo imelo na eni strani zagotavljanje stabilnosti prihodkov javnega sektorja, na drugi strani pa povečevanje prilagodljivosti javnih izdatkov. Slednje je ključno za lažjo absorpcijo evropskih sredstev zaradi preusmerjanja dela izdatkov v prednostna razvojna področja ter zaradi lažjega odzivanja na nihanja gospodarske aktivnosti in s tem prihodkov. Srednjeročno pa bo ključnega pomena znižanje deleža odhodkov v bruto domačem proizvodu, saj brez tega ni mogoče davčno razbremenjevanje gospodarstva.

Na področju davčne politike je problematična zlasti visoka davčna obremenitev dela, ki pomembno vpliva na stroškovno konkurenčnost. Leta 2002 je davčna obremenitev dela v Sloveniji znašala 48,2 %, po podatkih OECD je bila višja le v Belgiji in Nemčiji. Pri tem je posebnost Slovenije davek na izplačane plače (imata ga sicer tudi Madžarska in Poljska,

vendar so tamkajšnje stopnje bistveno nižje), ki kljub zvišanju spodnje meje obdavčitve plač septembra 2004³ ostaja pomemben strošek za delodajalca. V skladu s ciljem povečevanja konkurenčnosti gospodarstva in spodbujanjem podjetništva je zato med najpomembnejšimi ukrepi javnofinančne politike postopna ukinitve davka na izplačane plače. V letu 2006 je predvideno znižanje stopnje davka na izplačane plače za 20 %, v letu 2007 za 40 %, v letu 2008 za 70 %, v letu 2009 pa bo davek v celoti ukinjen. Posledica tega bo tudi ustrezno znižanje odhodkov za plače v javnem sektorju. Visoke stopnje davčne obremenitve pa so delno tudi posledica zapletenosti dohodninskega sistema, ki povzroča uhajanje in s tem ožanje davčne osnove, ter neustrezne strukture obdavčitve. Zato bo Vlada RS že letos predlagala nekatere nujne poenostavitve davčnega sistema,⁴ prihodnje leto pa bo preučila tudi možnost korenitejših davčnih reforme, morda tudi v smeri enotne davčne stopnje.

Na področju dohodkovne politike usmeritve Socialnega sporazuma za obdobje 2003-2005 zmanjšujejo tveganja neizpolnjevanja maastrichtskih kriterijev, zato se bo pravilo zaostajanja rasti plač za produktivnostjo za eno odstotno točko ohranjalo tudi v letu 2006. Po prevzemu evra pa se bodo določila sporazuma prilagodila makroekonomsko dolgoročno ravnotežnim usmeritvam. To pomeni, da bi morala biti srednjeročno (to je v enem gospodarskem ciklu) rast plač enaka rasti produktivnosti dela oziroma za njo zaostajati za toliko, kolikor je to potrebno zaradi novega zaposlovanja. Taka rast plač ne povečuje stroškov na enoto proizvodnje in ne ustvarja stroškovnih pritiskov na inflacijo. Hkrati bi bilo smiselno odpraviti eksplicitno vezavo dogovorjene nominalne uskladitve plač na pričakovano inflacijo in tudi vsakršno poznejšo korekcijo nominalno dogovorjene uskladitve za ugotovljena dejanska gibanja inflacije, saj bi tako odpravili še zadnje elemente indeksacije plač. Z vidika konkurenčnosti bo pomembno zagotoviti predvsem večjo prilagodljivost gibanja plač konkretnim gospodarskim razmeram in dejanskemu prispevku posameznika. Gre predvsem za večjo možnost nagrajevanja individualne uspešnosti in produktivnosti, večjo prilagodljivost plač gospodarskemu položaju panoge, regije in posameznih podjetij.

Slovenija postaja vse bolj dolgoživa družba, kar pomeni tudi izziv za dolgoročno vzdržnost sistemov socialnega zavarovanja. Na tem področju so bili že narejeni pomembni koraki. Leta 1999 je bila v Sloveniji izvedena pokojninska reforma, ki je ustavila naraščanje deleža izdatkov za pokojnine v BDP in spodbudila poviševanje učinkovne upokojitvene starosti. Določen napredek je bil dosežen tudi pri obvladovanju stroškov v zdravstvu (npr. predpisovanje generičnih zdravil namesto originalnih, referenčni cenik za zdravila) in povečevanju učinkovitosti (krajšanje čakalnih vrst). Dodatni ukrepi na teh dveh področjih bodo usmerjeni predvsem v spodbujanje daljšega ostajanja v aktivnosti in individualnega pokojninskega zavarovanja, ukrepe za večjo mikroekonomsko učinkovitost zdravstvenih storitev in v prilagoditve sistema obveznega zdravstvenega zavarovanja.

Prednostni ukrepi (smernice št. 1–6):

- 1/ nadaljnje usklajeno delovanje makroekonomskih politik za izpolnitev maastrichtskih konvergenčnih kriterijev in prevzem evra leta 2007,
- 2/ postopna ukinitve davka na izplačane plače in poenostavitve davčnega sistema,
- 3/ povečanje prilagodljivosti javnih izdatkov in postopna odprava primanjkljaja,
- 4/ sprejetje novega socialnega sporazuma,
- 5/ spodbujanje daljšega ostajanja v aktivnosti in individualnega pokojninskega zavarovanja.

³ S 130 tisoč SIT na 165 tisoč SIT.

⁴ Uvedba cedularnega sistema obdavčitve dobička od obresti, dividend in iz kapitala, ki je po novem obdavčen po 20-odstotni stopnji; nov način obračunavanja davka na dodano vrednost za mala in srednja podjetja, ki uvaja obračun DDV po prejetem plačilu in ne več po fakturirani realizaciji; poenostavitve davčnega postopka z uvajanjem možnosti razkritja podatkov o pravnomočno določenem davčnem dolgu in instituta samoprijave oziroma popolnega naknadnega razkritja podatkov, pomembnih za pravilno ugotovitev davčne obveznosti.

III.A.2 ODPRT NOTRANJI TRG IN KONKUREČNOST GOSPODARSTVA

Slovensko gospodarstvo je eno bolj odprtih gospodarstev novih držav članic EU (visoka stopnja trgovinske integracije), zato gibanje cen tržnih proizvodov in storitev kaže stanje relativne učinkovitosti konkurence v sektorjih. Kljub odprtosti gospodarstva pa obstajajo možnosti dodatnega izboljšanja učinkovitosti konkurence v Sloveniji, ki se kaže predvsem pri mrežnih storitvah, infrastrukturi in v finančnem sektorju.

Med ukrepi za povečanje učinkovitosti konkurence so poleg povečanja odprtosti gospodarstva (spodbujanje neposrednih tujih investicij) pomembni izboljšanje učinkovitosti zakonodaje, javne uprave in javnih mrežnih storitev, boljše reguliranje trgov in odstranjevanje ovir za vstop na trg oziroma izstop z njega ter konkurenco na trgu.

III.A.2.1 Razširiti in poglobiti notranji trg

S članstvom Slovenije v EU je slovenski trg postal del skupnega trga EU brez notranjih meja. Za učinkovito delovanje notranjega trga EU sta ključnega pomena pravočasen in pravilen prenos zakonodaje EU v slovenski pravni red ter dosledna in pravilna uporaba te zakonodaje v praksi. Poleg tega je nujno tudi spremljanje izvajanja že sprejete zakonodaje. Celovito delovanje notranjega trga EU in njegovo obvladovanje sta eno najpomembnejših sredstev večje konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Kar zadeva implementacijo direktiv s področja notranjega trga ima Slovenija skupaj z Litvo in Madžarsko najmanjši primanjkljaj pri njihovem prenosu v svoj pravni red med vsemi članicami EU. Do junija 2005 Sloveniji ni uspelo notificirati 12 od skupno 1604 direktiv, kar je 0,7-odstotni primanjkljaj pri njihovem prenosu v slovenski pravni red.

V zvezi s prostim pretokom blaga je zelo pomembno področje tehnične infrastrukture kakovosti,⁵ ki obsega delo nacionalnih, evropskih in drugih organizacij s področja upravljanja tehnične kakovosti postopkov in proizvodov. Slovenija je z vstopom v EU in tudi vpetostjo v mednarodne gospodarske odnose povezana v mednarodni sistem tehnične kakovosti. Do zdaj so bile razvite temeljne institucije nacionalne tehnične infrastrukture kakovosti,⁶ vendar so obseg dela, zahteve EU in sistem učinkovitega upravljanja tehnične kakovosti večji od obstoječih zmogljivosti, sposobnosti in razvitih praks primerljivih članic EU. Posledica tega je slabše zadovoljevanje vseh potreb gospodarstva in manjša možnost konkurenčnega nastopa na tujih trgih.

Za polno delovanje enotnega trga EU je ključno tudi zaupanje potrošnikov oziroma učinkovito varovanje pravic potrošnikov. V zvezi s tem Slovenija podpira širitev institucionalne mreže za varstvo potrošnikov, poleg tega pa se zagotavlja vpetost v obstoječe mreže za varstvo potrošnikov, ki delujejo v EU.⁷ Pomembna sestavina delovanja notranjega trga je izboljšanje zakonodaje, ki naj čim manj obremenjuje gospodarstvo, in v zvezi s tem ocena vplivov zakonodaje na poslovanje podjetij (glej tudi kakovost regulacije in poenostavitve zakonodaje, str. 26).

Zaradi širitve in poglobitve notranjega trga EU bo Slovenija izvajala naslednje ukrepe: (i) vzpostavitev večjega zaupanja med državo in gospodarstvom pri obvladovanju zahtev notranjega trga EU; (ii) seznanjanje podjetij in državljanov s koristmi, ki jih omogoča skupni

⁵ Nacionalna tehnična infrastruktura kakovosti je razdeljena na štiri ključne sisteme: sistem standardizacije, sistem akreditacije, meroslovni sistem in sistem za ugotavljanje skladnosti, ki zagotavljajo nacionalno in globalno primerljivost in sledljivost v gospodarskih odnosih ter odpravljajo ovire pri trgovanju.

⁶ Slovenski inštitut za standardizacijo, Slovenska akreditacija, Urad za meroslovje, laboratoriji za ugotavljanje skladnosti.

⁷ Evropski potrošniški centri – ECC-Net; zunaj sodno reševanje čezmejnih sporov na področju finančnih storitev – FIN-NET.

trg EU; (iii) krepitev institucij nacionalne tehnične infrastrukture kakovosti; (iv) pravočasen in pravilen prenos zakonodaje EU s področja notranjega trga v slovenski pravni red; (v) dosledna in pravilna uporaba zakonodaje EU v praksi;⁸ (vi) vzpostavitev spremljanja⁹ izvajanja zakonodaje EU s področja notranjega trga, boljša zakonodaja in ocena njenih vplivov na gospodarstvo; (vii) podpora in širitev institucionalne mreže¹⁰ za varstvo potrošnikov ter vpetost v obstoječe mreže za varstvo potrošnikov v EU.

Prednostni ukrepi (smernica št. 12):

- 1/ krepitev institucij nacionalne tehnične infrastrukture kakovosti,
- 2/ prenos zakonodaje EU s področja notranjega trga v slovenski pravni red in vzpostavitev spremljanja izvajanja te zakonodaje,
- 3/ širitev institucionalne mreže za varstvo potrošnikov in vpetost v obstoječe mreže za varstvo potrošnikov v EU,
- 4/ širitev znanja o notranjem trgu v gospodarstvu in javnosti.

III.A.2.2 Povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb

Neposredne tuje investicije (NTI) so pomemben dejavnik gospodarske rasti ter prenosa znanja, tehnologij in učinkovite alokacije virov v gospodarstvu. Slovenija koristi, ki jih prinašajo NTI, v tranzicijskem obdobju ni dovolj izkoristila, saj NTI niso dosegle visoke ravni prodora¹¹ v slovensko gospodarstvo, kljub temu pa so bili njihovi učinki na prestrukturiranje gospodarstva pozitivni in precejšnji.

V naslednjem obdobju Slovenija namerava izkoristiti konkurenčne prednosti, ki jih ima kot primerna lokacija za NTI, in pri spodbujanju NTI doseči te cilje: (i) povečanje letnih prilivov iz začetnih NTI (brez prevzemov in privatizacij in ob upoštevanju širitev podjetij v tuji lasti) v povprečju od 1 % do 1,5 % BDP; (ii) zagotoviti 1000 do 1500 novih delovnih mest na leto; (iii) zagotoviti letno najmanj eno začetno visokotehnološko NTI in najmanj tri začetne NTI v storitveni sektor, katerega storitve se pretežno mednarodno tržijo.

Ukrepi in dejavnosti Slovenije so usmerjeni predvsem na tri ključna področja: (i) zmanjševanje administrativnih ovir za poslovanje in vlaganje; (ii) zniževanje vstopnih stroškov za začetne naložbe in odpravljanje pomanjkljivosti delovanja tržnih mehanizmov pri zaposlovanju in dostopnosti industrijskih zemljišč; (iii) trženje Slovenije kot primerne lokacije za NTI. V privatizacijo in vzpostavljanje javno-zasebnih partnerstev bodo enakopravno pritegnjeni tudi tuji vlagatelji.

Za spodbujanje NTI sta pomembni sistematično zniževanje in odpravljanje administrativnih ovir za poslovanje (glej tudi izboljšanje poslovnega okolja in zmanjšanje administrativnih ovir, str. 18), ukrepi pa bodo usmerjeni predvsem na področja, na katerih so bile ugotovljene slabosti: davčna obremenitev, zaprtost podjetniške kulture, pomanjkanje investicijskih spodbud, zapletenost ustanavljanja in poslovanja podjetij ter poslovne zakonodaje. Z vidika

⁸ Sistem SOLVIT za neformalno reševanje sporov, nastalih zaradi tega, ker so organi javne uprave napačno uporabljali zakonodajo EU.

⁹ IMI – informacijski sistem notranjega trga EU.

¹⁰ Evropski potrošniški centri – ECC-Net; zunaj sodno reševanje čezmejnih sporov na področju finančnih storitev – FIN-NET.

¹¹ Delež vhodnih NTI v BDP se je v obdobju 1995–2003 povečal z 9,5 % na 20,7 %, delež izhodnih NTI v BDP pa z 2,6 % na 7,5 %. Po velikem povečanju prilivov neposrednih tujih investicij v Slovenijo v letih 2001 in 2002, ki so bili posledica nekaterih večjih tujih prevzemov, so se prilivi v letih 2003 in 2004 spet znižali na raven pred letom 2001. Odliivi neposrednih tujih investicij iz Slovenije se stalno povečujejo, tako da je bila Slovenija v letih 2003 in 2004 neto neposredni investitor v tujino, kar za državo na naši razvojni stopnji ni običajno. Vse to sicer kaže na povečevanje pomena neposrednih tujih investicij za vhodno in izhodno internacionalizacijo slovenskega gospodarstva, vendar pa se je ponovno potrdilo, da Slovenija ni sposobna pritegniti novih ("greenfield") neposrednih tujih investicij naložb.

konkurenčnosti Slovenije se bodo zmanjševale administrativne ovire predvsem pri sklepanju delovnih razmerij, davčnem postopku, prostorskem urejanju in pridobivanju gradbenih dovoljenj ter pri nekaterih postopkih pridobivanja dovoljenj za obratovanje.

Delna odprava teh pomanjkljivosti in zniževanje vstopnih stroškov bosta uveljavljena s pomočjo finančnih spodbud za tuje naložbe (spodbude za usposabljanje delavcev z aktivno politiko zaposlovanja in finančne spodbude za tuje investicije). Glavni ukrepi pri izboljšanju ponudbe ustreznih stavbnih zemljišč, industrijskih con in tehnoloških parkov so evidentiranje zemljišč in objektov v javni lasti, ki jih je mogoče nameniti za naložbe (glej tudi boljše gospodarjenje s prostorom in stanovanjska politika, str. 43), pomoč lokalnim skupnostim pri ustanovitvi in upravljanju industrijskih con ter sofinanciranje prostorskih zaokrožitev in komunalnega opremljanja industrijskih con in tehnoloških parkov iz evropskih skladov in proračuna RS.

Za uveljavljanje Slovenije kot primerne lokacije za NTI se bosta uporabljala ofenzivno trženje in obveščanje javnosti s poudarkom na horizontalnem spodbujanju NTI v srednjo/visoko tehnologijo in v kakovostna delovna mesta ter na spodbujanju širitve obstoječih tujih podjetij v Sloveniji in njihovem vključevanju v slovensko gospodarstvo. Za tuje vlagatelje bodo pripravljene ponudbeni katalogi slovenskih regij z njihovo celovito kadrovsko in prostorsko ponudbo.

Poleg tega se bodo prizadevanja za povečanje privlačnosti Slovenije za domače in tuje podjetnike usmerila v: (i) vzpostavitev 3 do 5 velikih poslovnih con pod neposredno upravo države ob avtocestnem križu; (ii) aktivno prizadevanje za pritegnitev regionalnih upravnih centrov (hubov) multinacionalnih; (iii) spodbude za velike tuje projekte ter (iv) usposobitev zadostnega števila delavcev za nova podjetja oziroma širitev podjetij (glej tudi znanje za razvoj, str. 24).

Prednostni ukrepi (smernica št. 13):

- 1/ izboljšanje ponudbe stavbnih zemljišč in industrijskih con,
- 2/ sistematično odpravljanje administrativnih ovir za poslovanje in investiranje (prostorsko urejanje, gradbena in obratovalna dovoljenja, sklepanje delovnih razmerij),
- 3/ zniževanje vstopnih stroškov za začetne investicije v povezavi s prenosom visoke/srednje visoke tehnologije in ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest,
- 4/ ofenzivno trženje Slovenije kot primerne lokacije za NTI.

III.A.2.3 Zagotoviti odprte in konkurenčne trge

III.A.2.3.1 Politika konkurence

Varstvo konkurence je normativno in vsebinsko usklajeno s pravnim redom EU, tudi po uveljavitvi posodobljenega konkurenčnega prava v EU.¹² Urad za varstvo konkurence je v skladu z zakonom opredeljen kot funkcionalno neodvisna institucija z ustreznimi pooblastili, kar mu omogoča učinkovito delovanje pri nadzoru nad omejevalnimi sporazumi, zlorabi prevladujočega položaja in pri presoji koncentracij podjetij. Odločbe urada so dokončne, podjetja, obravnavana v postopku, pa imajo možnost pravnega varstva pred upravnim sodiščem. V funkcionalnem smislu ima urad možnosti samostojnih preiskovalnih dejanj in samostojnega sprejemanja končnih odločitev. Z uveljavitvijo novega Zakona o prekrških je urad prevzel tudi funkcijo izrekanja sankcij. Glede na nove vsebinske in funkcionalne pristojnosti urada je povečanje administrativne in s tem povezane finančne usposobljenosti ena od izhodiščnih prednostnih nalog.

¹² Z dnem uveljavitve Uredbe Sveta 1/2003 (1. 5. 2004) je bila tudi notranja zakonodaja bolj posodobljena.

Pri izvajanju je pretežni del postopkov še vedno namenjen presoji koncentracij podjetij, vendar se struktura obravnavanih primerov postopno spreminja, opaža se upadanje obravnavanih koncentracij. Postopno bo tako večji poudarek dan presoji zahtevnejših kršitev konkurenčne zakonodaje, kot so kartelni sporazumi in zlorabe prevladujočega položaja.¹³

Pri normativni ureditvi je v pripravi predlog novega zakona, ki bo poslan v parlamentarno obravnavo do konca leta 2006. Namen prenove zakonodaje je večja preglednost in poenotenje postopkov, zagotovitev ustrežnejših preiskovalnih pooblastil in učinkovitejši nadzor nad koncentracijami.¹⁴ Pri ukrepih za povečanje administrativne usposobljenosti je predvideno postopno povečanje števila zaposlenih v skladu s prednostnimi nalogami vladne kadrovske politike.

Prednostni ukrepi (smernica št. 13):

- 1/ prenova zakonodaje za zagotovitev večje preglednosti, poenotenja postopkov, ustrežnejših preiskovalnih pooblastil in učinkovitejši nadzor nad koncentracijami,
- 2/ postopno večji poudarek presoji zahtevnejših kršitev konkurenčne zakonodaje (kartelni sporazumi, zlorabe prevladujočega položaja),
- 3/ okrepitev Urada za varstvo konkurence.

III.A.2.3.2 Privatizacija

Država je še vedno pomembna neposredna lastnica nekaterih družb, posredno pa ima deleže v večini pomembnih slovenskih podjetij. V naslednjih nekaj letih bo s postopno prodajo deležev paradržavnih skladov (KAD in SOD) izvedla njuno preobrazbo v običajna portfeljska vlagatelja. To pomeni, da bosta svoje premoženje nalagala globalno ter zgolj glede na ocenjena tveganja in pričakovane donose in da nikjer ne bosta več kot 10-odstotni lastnik. Umik bo potekal pregledno ob enakopravni obravnavi vseh delničarjev in z iskanjem najboljšega ponudnika. Hkrati se bo postopnost prodaje skušala izkoristiti tudi kot priložnost za razvoj domačega finančnega trga. Sočasno bo potekala privatizacija velikih podjetij – bank, zavarovalnic, Telekomu – v katerih ima država velike lastniške deleže. Za vsako od njih bosta pripravljena poseben program in časovnica glede na posebnosti dejavnosti in podjetja. Načelno pa velja, naj bi skušali poiskati strateškega lastnika (to je takšnega, ki bi imel razvojni program in bi prevzel dovolj velik delež, da bi ga tudi lahko izpeljal) in naj bi tudi zagotovili, da bi bila pričakovana poslovna politika kupca skladna s cilji gospodarskega razvoja.

Prednostni ukrep (smernica št. 13):

- 1/ pospešitev umika države iz lastništva gospodarstva (privatizacija).

III.A.2.3.3 Javne gospodarske službe in mrežne industrije

III.A.2.3.3.1 Elektronske komunikacije in pošta

Z novim sistemskim Zakonom o elektronskih komunikacijah, sprejetim aprila 2004, je trg elektronskih komunikacij sproščen v skladu z zakonodajo EU. Odpravljene so vse izključne in posebne pravice katerega koli subjekta na trgu.¹⁵ Vzpostavljena je vrsta mehanizmov za uravnavanje odnosov na trgu, neodvisni regulatorni agenciji pa so naložene večje obveznosti

¹³ V letu 2004 je bilo izdanih 68 odločb, pri 62 se je presojalo o koncentracijah, 4 o zlorabi monopolnega položaja in pri 2 o omejevalnih sporazumih. V prvih 6 mesecih leta 2005 pa je bilo izdanih 30 odločb, 27 o koncentracijah, 2 o zlorabah monopolnega položaja in 1 o omejevalnem sporazumu.

¹⁴ Tudi uvedba poenostavljenega postopka pri presoji koncentracij, kadar se obravnavajo koncentracije podjetij obrobne narave in kadar je že vnaprej jasno, da ni nobene možnosti za vzpostavitev velikega tržnega deleža.

¹⁵ Podrobno so razčlenjeni postopki, ki zagotavljajo večjo konkurenčnost in nalagajo operaterju s pomembno tržno močjo določene obveznosti.

pri zagotavljanju konkurence ter sodelovanje z Uradom RS za varstvo konkurence in regulatornimi organi v EU. Uvajanje konkurence in zagotavljanje ustreznih cenovnih razmerij za telekomunikacijske storitve potekata prek neodvisnega regulatornega organa Agencije za pošto in elektronske komunikacije. Agencija je pristojna za izdajo sekundarne zakonodaje kot izvedbenih predpisov področnih zakonov in sprejetje obvestil za vstop na trg elektronskih komunikacijskih in poštnih storitev.

Konkurenca obstaja na vseh delih trga elektronskih komunikacij, vendar je stopnja konkurence na nekaterih delih še zelo nizka (fiksna telefonija, xDSL, notranji klici). Pomembna konkurenca Telekomu Slovenije, d. d., so postali ponudniki govornih storitev prek protokola IP (VoIP; 22 operaterjev) in operaterji mednarodnih prenosnih omrežij s ponudbo posredovanja mednarodnih klicev (5 operaterjev). Julija 2004 so začeli ponujati svoje storitve tudi operaterji mednarodnih telefonskih storitev na podlagi izbire in predizbire operaterja.

Mobilne komunikacije obvladujejo največji del trga s 44-odstotnim deležem prihodka in 90 priključki na 100 prebivalcev.¹⁶ Na področju mobilnih komunikacijskih storitev delujejo 3 operaterji,¹⁷ tržni delež vodilnega operaterja pa se je v letu 2004 zmanjšal za 3 odstotne točke na 73 %. Koncesija za opravljanje mobilne telefonije tretje generacije (UMTS) je bila podeljena leta 2001 Mobitelu, d. d. Zaradi želje po zagotovitvi konkurence tudi na tem področju Agencija za pošto in elektronske komunikacije preverja zanimanje pri podjetjih za vstop na trg mobilne telefonije UMTS v Sloveniji.

Ozkopasovni dostop do interneta je v Sloveniji zelo razširjen, hkrati pa nobeden od 12 operaterjev nima večinskega deleža. V okviru širokopasovnega dostopa zavzema kabelski dostop kar 40-odstotni delež, kar je bistveno več kot v državah EU, v katerih je ta delež v povprečju 20-odstoten. To je posledica razvitosti kabelskega omrežja in nizke stopnje razširjenosti omrežij ADSL v Sloveniji. Pri širokopasovnem dostopu narašča število priključkov prek ADSL, kabelskega omrežja in drugih tehnologij. Število priključkov ADSL se je v letu 2004 podvojilo in še raste, delež konkurenčnih ponudnikov pa ostaja na ravni okoli 8 % glede na število uporabnikov. Po septembrskih ukrepih agencije za razvezo lokalne zanke in odpravo vezave ponudbe storitev ADSL na ISDN se je na trgu že pojavil nov ponudnik.

Poštna dejavnost¹⁸ v Sloveniji je formalno in dejansko usklajena z evropskimi smernicami. Leta 2002 sprejeti Zakon o poštnih storitvah, s spremembami in dopolnitvami do maja 2004, je odpravil monopol pri poštnih storitvah ter sprostil trg in odpravil vse pravne ovire za vstop konkurence. V skladu z zakonom in svojimi nalogami Agencija za pošto in elektronske komunikacije opravlja nadzor nad deregulacijo poštnih storitev.

Strateški ukrepi na področju elektronskih komunikacij so: (i) sprostitev in deregulacija telekomunikacijskega trga; (ii) spodbujanje vstopa in razvoja novih telekomunikacijskih operaterjev; (iii) spodbujanje razvoja alternativnih omrežij (okrepiti tržni položaj alternativnih hrbtičnih operatorjev, spodbuditi nadaljnji razvoj kabelskih omrežij); (iv) postopna privatizacija fiksnega operaterja (Telekom Slovenije, d. d.).

Povečanje stopnje konkurence na trgih elektronskih komunikacij v Sloveniji bo doseženo s sodobnim regulativnim okvirjem, primerljivim z ureditvijo v najnaprednejših članicah Evropske unije, izboljšanjem delovanja Agencije za pošto in elektronske komunikacije,

¹⁶ S to razvitostjo spada Slovenija v vrh držav članic EU (povprečje EU je 87 priključkov na 100 prebivalcev). Število naročnikov se stalno povečuje, izboljšuje pa se tudi razmerje med naročniki in predplačniki.

¹⁷ Eden na področju NMT (prenehanje s 1. 1. 2006), dva na GSM, trije na DCS in eden na UMTS.

¹⁸ Slovenija po gostoti poštna mreže dosega evropsko povprečje po geografskih in demografskih merilih. Trenutno je na slovenskem poštnem trgu poleg Pošte Slovenije, d. o. o. (družba v 100-odstotni lasti države), večinskega ponudnika poštnih storitev (edinega ponudnika univerzalnih poštnih storitev s pravico do izvajanja rezervirane poštna storitve do leta 2008), še 18 drugih izvajalcev poštnih storitev.

ukrepi za gradnjo širokopasovnih elektronskih omrežij s pomočjo uporabe sredstev evropskih strukturnih skladov, vzpostavitev dejanske konkurence pri ponujanju zakupljenih vodov na trgu in pri tem učinkovitejši izrabi že obstoječih zmogljivosti elektrodistribucijskih podjetij, železnic in avtocest, uvedbo prenosljivosti števil in s pospeševanjem gradnje širokopasovnih elektronskih omrežij na podeželju. Dodatno bo Ministrstvo za gospodarstvo izvajalo projekte za razvoj elektronskih omrežij na področjih, na katerih ni komercialnega zanimanja. Ukrepi bodo usmerjeni k odpravljanju nepravilnosti na trgu z gradnjo javne infrastrukture.

Državni delež v Telekomu Slovenije, d. d.,¹⁹ najmočnejšem operaterju na trgu elektronskih komunikacij, je 62,53 %. Privatizacija prevladujočega operaterja še ni bila izvedena zaradi neugodnih razmer na trgu, kar je onemogočalo prodajo deleža podjetja za primerno ceno. V letu 2005 bo Ministrstvo za gospodarstvo opredelilo cilje, namen privatizacije in izdelalo strategijo, ki bo podlaga za nadaljnje ukrepanje države kot večinskega lastnika. V strategiji bodo določeni tip prihodnjega lastništva podjetja, ki bo najprimernejši za Slovenijo, in cilji, ki jih bo moral Telekom Slovenije, d. d., izpolniti pred predvideno prodajo zaradi doseganja čim višje prodajne cene.

Prednostni ukrepi (smernica št. 13):

- 1/ spodbujanje vstopa in razvoja novih telekomunikacijskih operaterjev,
- 2/ posodobitev predpisov in izboljšanje delovanja Agencije za pošto in elektronske komunikacije,
- 3/ gradnja širokopasovnih elektronskih omrežij ter zagotovitev pregledne in konkurenčne ponudbe že obstoječih zmogljivosti vodov za zakup,
- 4/ postopna privatizacija fiksne operaterja (Telekom Slovenije, d. d.).

III.A.2.3.3.2 Javne službe varstva okolja

Storitve javnih služb varstva okolja so pomembne za zagotavljanje varstva okolja ter konkurenčnosti in gospodarske rasti. Zaradi zahtev za enak in čim širši dostop do javnih dobrin in storitev ni mogoče pričakovati, da bi okolje ali naravne dobrine upravljali uporabniki sami.

Ključni cilji javnih služb varstva okolja so: (i) povečanje dostopa do omrežja storitev javnih služb; (ii) boljša organiziranost izvajalcev javnih služb; (iii) znižanje stroškov, (iv) vzpostavitev konkurenčnega okolja; (v) prenos znanja in novih tehnologij.

Razdrobljenost občinskih javnih služb je v Sloveniji posebno vprašanje. Lokalne javne službe pogosto pokrivajo premajhna območja, da bi lahko bile gospodarsko učinkovite in strokovno usposobljene za vse zahtevnejše naloge na tem področju. S postopnim vključevanjem sedanjih izvajalcev občinskih javnih služb v večje organizacijske enote na regijski ravni bodo ustvarjene tudi razmere za uvajanje sistema EMAS ali ISO 14001 v ta delovna okolja.

Zaradi posebnega in monopolnega položaja je treba skrbno nadzorovati izvajanje njihovih nalog in višino stroškov na enoto storitve. Zato bodo izdelane ustrezne primerjalne analize na različnih področjih, kot so npr. učinkovitost izvajalcev javnih služb, raba naravnih virov pri opravljanju storitve, zadovoljstvo uporabnikov in stanje infrastrukture.

Posebna skrb bo namenjena zagotavljanju enakosti med izvajalci javnih služb varstva okolja ne glede na njihovo organizacijsko obliko, brez izkrivljanja konkurenčnih pravil ter ob uporabi načela enakosti in revizijske učinkovitosti pri postopkih izbire izvajalcev javnih služb varstva okolja. S tem se bo ustvarilo konkurenčno okolje, ki je podlaga za znižanje stroškov in boljšo storitev. Uveljavljeno bo načelo polne pokritosti stroškov izvajanja storitve ob

¹⁹ Hčerinski družbi sta na področju mobilnih komunikacij Mobitel, d. d., in interneta Siol, d. o. o.

ustreznem vzdrževanju obstoječe infrastrukture in gradnje nove na način, ki je najgospodarnejši in najracionalnejši. Javno-zasebna partnerstva bodo oblikovana tam, kjer je to smiselno in bo to v javno korist. Posebna skrb bo namenjena izboljšanju storitev in uvajanju novih tehnologij in prenosa znanja ter spodbujanju oblikovanja novih trgov sekundarnih surovin in izdelkov.

Prednostni ukrepi (smernica št. 13):

- 1/ vključevanje sedanjih izvajalcev občinskih javnih služb v večje organizacijske enote na regijski ravni,
- 2/ uvajanje sistema EMAS ali ISO 14011 v javne službe varstva okolja,
- 3/ okrepitev nadzora nad izvajanjem delovanja javnih služb varstva okolja, katerih položaj je poseben in monopolen,
- 4/ zagotavljanje enakosti med izvajalci javnih služb varstva okolja ne glede na njihovo organizacijsko obliko.

III.A.2.3.3.3 Električna energija in zemeljski plin

Slovenija se spoprijema z vprašanjem energetske odvisnosti, saj energetska odvisnost znaša med 50 in 55 % in jo država pokriva z uvozom, še zlasti pri naftnih derivatih in zemeljskem plinu.

Slovenija je v skladu z evropskimi direktivami sprostila trg z električno energijo in zemeljskim plinom za komercialne kupce (75 % porabljene elektrike in 91 % porabljenega zemeljskega plina) s 1. julijem 2004. Operaterji prenosnih omrežij za elektriko in zemeljski plin so pravno in funkcionalno ločeni od dejavnosti dobave in trgovanja. Na trgu na debelo za električno energijo trenutno deluje 15 podjetij, prevladuje pa Holding Slovenske elektrarne (HSE). Od tega se z oskrbo končnih odjemalcev ukvarja 10 podjetij.

Približno polovico električne energije v Republiki Sloveniji proizvedejo družbe iz HSE, sledi Nuklearna elektrarna Krško (NEK) z okoli 40 %, medtem ko preostalo proizvedeta dve termoelektrarni in več manjših kvalificiranih proizvajalcev.²⁰ Vsa podjetja na področju oskrbe z električno energijo so v večinski neposredni ali posredni lasti države, razen NEK, ki je v polovični lasti hrvaškega elektrogospodarstva. Okrog 3 % elektrike se proda na borzi, preostalo pa na podlagi dvostranskih pogodb. Zanesljivost prenosnega omrežja je visoka, srečujemo pa se z naraščajočimi tranzitnimi tokovi, ki daleč presegajo pogodbene tokove, predvsem v smeri proti Italiji. Na trgu na debelo za zemeljski plin v Sloveniji še vedno obstaja samo ena družba, Geoplin,²¹ ki pa ni v večinski lasti države. Obstaja tudi več distribucijskih podjetij za zemeljski plin, ki dobavijo okrog 20 % plina, nobeno od njih pa ne presega števila odjemalcev, nad katerim je treba pravno ločiti operaterja omrežja od dobavitelja.

Glavni cilji pri oskrbi z elektriko in zemeljskim plinom za obdobje do 2010 so: (i) dokončna sprostitev trga in razvoj konkurence na njem; (ii) ohranjanje visoke ravni zanesljivosti pri oskrbi z elektriko in zemeljskim plinom; (iii) reorganizacija slovenskih podjetij na področju oskrbe z elektriko in zemeljskim plinom, tako da bodo v liberaliziranem okolju ohranila konkurenčnost; (iv) zagotovitev zadostne proizvodnje električne energije; (v) upoštevanje okoljskih omejitev.

Dokončna sprostitev bo za elektriko in zemeljski plin izvedena v skladu z direktivami do 1. julija 2007. Do takrat bo opravljena tudi pravna ločitev pri distribuciji elektrike. Vlada RS si

²⁰ Iz obnovljivih virov pod 10 MW, odpadkov in iz elektrarn z nadpovprečnim izkoristkom – sproizvodnja toplote in elektrike.

²¹ Slovenija je pri zemeljskem plinu popolnoma odvisna od uvoza, saj 60 % zemeljskega plina uvozi iz Rusije, 40 % pa iz Alžirije.

bo prizadevala za vzpostavitev še enega slovenskega akterja na trgu z elektriko na debelo že v letu 2006, tudi s pomočjo prodaj in izločitev. Povečanje števila samostojnih akterjev na trgu z elektriko je mogoče pričakovati po 1. juliju 2007.²² Slovenija bo uvedla tržne mehanizme za dodeljevanje omejenih čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Sistemski operater prenosnega omrežja je že v letu 2005 začel izvajati dražbe za razdelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti. Predvidene so tudi spremembe predpisov, ki bodo tujim akterjem olajšale sklepanje pogodb s slovenskimi podjetji in na slovenski borzi z električno energijo. Poleg tega bo do 1. julija 2007 Vlada RS reorganizirala podjetja za distribucijo električne energije, tako da zaradi pravne razdelitve ne bi postala nekonkurenčna.

Zanesljivost pri prenosu elektrike je predvsem odvisna od korektnega delovanja operaterja prenosnega omrežja, predvidene pa so tudi okrepitve prenosnega sistema.²³ Na distribucijskem področju sta predvidena uvedba in postopen dvig standardov za kakovost in zanesljivost oskrbe. Tudi pri zemeljskem plinu je predvidena prenova magistralnega plinovoda, ki nas povezuje z Avstrijo, Italijo in Hrvaško.

Obstoječa proizvodna podjetja načrtujejo nove proizvodne zmogljivosti, tako da bo ohranjena izenačenost porabljene in proizvedene elektrike v Sloveniji. Predvideno je sovlaganje tujih vlagateljev. Če vlaganji ne bo, so za nove proizvodne zmogljivosti predvideni razpisi v skladu s 7. členom direktive 2003/54/ES. Med pomembnejše načrte v energetiki je vključeno tudi pospešeno uvajanje učinkovitega ravnanja z energijo in obnovljivih virov v skladu z nacionalnim energetskega programom.

Prednostni ukrepi – predlog (smernica št. 13):

- 1/ dokončna sprostitev energetskega sektorja,
- 2/ ločitev in reorganizacija distribucijskih podjetij za električno energijo,
- 3/ nova, tržna pravila za razdelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti za prenos elektrike,
- 4/ ustvarjanje več domačih akterjev na trgu na debelo,
- 5/ ukrepi za gradnjo novih prenosnih in proizvodnih zmogljivosti.

III.A.2.3.3.4 Prometna politika

Javni potniški cestni in železniški promet

Od vstopa Slovenije v EU se ves tovorni železniški promet, vključno s kombiniranim, opravlja kot tržna dejavnost. Železniški potniški promet je še naprej javna gospodarska služba. Vse večja stopnja motorizacije prebivalstva pomeni vse manj uporabnikov javnega potniškega prometa, zato ta postaja vse dražji za uporabnike in državo ter lokalne skupnosti, ki ga posredno ali neposredno subvencionirajo.

Glavnim izvajalcem javnega potniškega prometa, avtobusnim in železniškim prevoznikom, določajo pogoje izvajanja storitev dva različna in trenutno neusklajena zakona ter dva upravljavca, ki skrbita za izvajanje gospodarske javne službe. Problem predstavlja pomanjkanje enotnega tarifnega sistema in enotne vozovnice, s katerima bi dosegli poenostavitev uporabe javnega prevoza, z ustreznim financiranjem pa tudi cenovno dostopnost storitev javnega potniškega prometa vsem prebivalcem Slovenije.

V prihodnjem obdobju je zato nujno povečanje obsega in kakovosti javnega potniškega cestnega in železniškega prometa z zagotavljanjem možnosti za konkurenco na prometnem trgu ter spodbujanjem celovitih logističnih storitev ob vzpostavljanju arhitekture inteligentnih

²² 1. julija 2007 bo za Slovenijo začel veljati člen 6/1 Uredbe (ES) št. 1228/2003.

²³ Dodatna 400-kilovoltna povezava z Italijo (Okroglo–Videm), okrepitev notranjega omrežja (Beričevo–Krško) in nova 400-kilovoltna povezava z Madžarsko (Cirkovce–Hevitz).

prometnih sistemov. Pomembno je tudi zagotavljanje zanesljivega, varnega, cenovno konkurenčnega in okolju prijaznega prevoza v tovornem in potniškem prometu.

Potreben ukrep na področju prometa je prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer lahko zasebni ponudniki zagotovijo bolj konkurenčno in kakovostnejšo storitev, pri čemer se stopnja varnosti ne sme znižati. V pripravi je tudi zakon, ki bo urejal integrirani sistem javnega potniškega prometa in določil rešitve glede povezovanja storitev javnega prevoza potnikov, postajališč in prestopnih točk (intermodalni terminali).

Sprejetje II. železniškega svežnja bo v prihodnjem dveletnem obdobju zahtevalo njegovo izvajanje. Cilj železniškega svežnja je odstraniti ovire za čezmejne storitve in zagotoviti višjo raven varnosti obratovanja, kar zajema razširitev pravic dostopa do infrastrukture za nacionalne storitve železniškega prevoza blaga, opredelitev ključnih sestavin varnostnih sistemov, ustanovitev Evropske železniške agencije ter postopno razširitev obsega uporabe interoperabilnosti.

Poleg tega sta pomembni spodbujanje raziskav in vpeljevanje inovativnih, okolju prijaznejših storitev pri oskrbi gospodarstva za doseganje prispevka prometnega sektorja pri izvajanju Kjotskega protokola. Ukrep na tem področju je tudi uvedba enotne vozovnice za potnika in kolo ter tako ukinitev dodatka za kolo na primestnih vlakih. Treba bo tudi uskladiti vozni red in vzpostaviti enoten informacijski sistem za vse nosilce javnih prevoznih storitev.

Pomorski promet

Koprsko tovrno pristaniščem upravlja Luka Koper, d. d., kot enovita družba, ki poleg upravljanja opravlja tudi nalogo pretovornega operaterja oziroma izvajalca pristaniških dejavnosti. Pravna razmerja med državo in Luko Koper, d. d., še niso urejena. Predvideva se sprejetje novega zakona o pristaniščih, ki bo celovito in na novo pravno uredil pristanišča, prenesel nalogo upravljanja in skrbi za javni interes na pristaniško upravo kot osebo javnega prava ter določil pogoje za opravljanje pristaniških dejavnosti in rabo morskega dobra na območju pristanišč. Ob ustanovitvi pristaniške uprave bo zaradi ureditve obstoječih pravnih razmerij potrebna sklenitev prednostnih koncesijskih pogodb z Luko Koper, d. d., in operaterji za opravljanje pristaniških storitev.

Ureditev pravnih razmerij na območju pristanišča bo omogočila nemoteno poslovanje in nadaljnji razvoj, ki ga trenutno zavirajo neurejena lastninska razmerja objektov na območju koprskega tovrnega pristanišča in nerazmejena naloga upravljanja pristanišča od izvajanja pristaniških dejavnosti.

Zračni promet

S članstvom v EU je Slovenija prevzela dodatno odgovornost pri sprostitvi trga, predvsem pa pri uskladitvi lastne zakonodaje z zakonodajo EU. To pomeni uvajanje sodobnejših in liberalnejših postopkov v zvezi s komercialnimi vidiki prometa, hkrati pa tudi poenotenje prometnotehnoloških, tehničnih in predvsem varnostnih predpisov. Pričakuje se, da se bo do leta 2010 letalski promet povečal za skoraj 40 %. Zaradi rasti prometa je na vseh treh obstoječih mednarodnih letališčih, tj. Ljubljana, Maribor in Portorož, pa tudi na načrtovanem letališču Cerklje na Dolenjskem (mešano letališče) predvideno povečanje zmogljivosti.

Prednostni ukrepi (smernica št. 13):

1/ vzpostavitev integriranega sistema javnega potniškega prometa (enoten tarifni sistem, enotne vozovnice, usklajen vozni red in enoten informacijski sistem, intermodalni terminali),

- 2/ spodbujanje celovitih logističnih storitev ob vzpostavljanju arhitekture inteligentnih prometnih sistemov,
- 3/ prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer je to z vidika konkurence, kakovosti in varnosti upravičeno,
- 4/ spremembe notranje zakonodaje na področju železnic v skladu z II. železniškim svežnjem,
- 5/ sprejetje novega zakona o pristaniščih, ki bo oblikoval pravne pogoje za upravljanje pristanišč, opravljanje pristaniških dejavnosti in rabo morskega dobra,
- 6/ poenotenje prometnotehnoloških, tehničnih in varnostnih predpisov na področju zračnega prometa in uvajanje liberalnejših postopkov v zvezi s komercialnimi vidiki prometa.

III.A.2.3.5 Razširiti in izboljšati infrastrukturo

Večjo povezanost med državami članicami skuša EU dosežati tudi s podporo razvoju vseevropskega prometnega omrežja (TEN-T), ki prednostno odpravlja ozka grla na glavnih načrtanih smereh (koridorjih). Vse bolj prihaja v ospredje potreba po razvoju t. i. inteligentnega prometnega sistema, ki bo ob obstoječi infrastrukturi poskrbel za večjo pretočnost in varnost prometa z večjo informacijsko povezanostjo, večjo usklajenostjo med državami glede prometnih tokov in uporabo različnih načinov prevoza.

III.A.2.3.5.1 Železniška infrastruktura

Stanje javne železniške infrastrukture se zaradi nezadostnih sredstev za njen razvoj/novogradnje, vzdrževanje in posodobitev iz leta v leto slabša.²⁴ Ob nadaljevanju negativnih teženj ne bo mogoče doseči povečevanja deleža železniškega prevoza, v skrajnem primeru pa lahko to privede do zapore posameznih odsekov prog. Ker je treba predvsem skrbeti za varnost prometa, ki se ob obstoječem stanju infrastrukture da zagotavljati le z omejevanjem hitrosti, se povečujejo tudi zamude v železniškem prometu. Razvoj in obnova železniškega prometa se bosta pospeševala s projektom vseevropske daljinske hitre železniške povezave.

Glavni cilji so zato: (i) povečanje konkurenčnosti gospodarstva z zmanjšanjem potovalnih časov in znižanjem prevoznih stroškov; (ii) harmonizacija in/ali zagotovitev povezljivosti javnega železniškega omrežja z omrežjem EU; (iii) boljša dostopnost do posameznih regij in boljša medregijska povezava; (iv) izboljševanje dosežene ravni prometne varnosti.

Ukrepi na področju železniške infrastrukture so: (i) investicijska dela na koridorjih TEN-T²⁵ (V. in X. koridor); (ii) nadgradnja prog zaradi povečanja hitrosti in osnih obremenitev ter nadgradnja tirnih naprav na postajah, uvedba daljinskega vodenja stabilnih naprav vozne mreže, nadgradnja in novogradnje elektronapajalnih postaj, uvedba sistema ERTMS/ETCS²⁶; (iii) obnova obstoječih prog in gradnja potniških centrov ter (iv) gradnja izvennivojskih ali avtomatsko varovanih prehodov na perone (podhodi, nadhodi, avtomatsko varovanje) in nadgradnja nivojskih prehodov (avtomatizacija 20 nivojskih prehodov), nadgradnja sistemov signalnovarnostnih in telekomunikacijskih naprav.

²⁴ To se ob povečani obremenitvi prog zaradi povečevanja obsega prevoznega dela kaže v večjem številu izdanih odločb Prometnega inšpektorata RS za omejitev hitrosti in osnih obremenitev in dodatno vpliva na kakovost prevoznih storitev. Zaradi nezadostnih dopustnih osnih obremenitev so posamezni tovori že usmerjeni na obvozne poti mimo Slovenije oziroma se vagoni celo na določenih smereh glavnih prog Zidani Most–Šentilj in Pragersko–Murska Sobota nakladajo za 15 % manj, kot bi bilo to glede na njihovo nosilnost dopustno.

²⁵ Posodobitev železniške povezave Ljubljana–Budimpešta in nadgradnja železniške povezave Koper–Divajača.

²⁶ ERTMS – standardizirani evropski železniškoprometni sistem upravljanja, ETCS – sistem za nadzor in vodenje vlakov.

III.A.2.3.5.2 Cestna infrastruktura

Stanje državnega cestnega omrežja se slabša, kar je posledica premajhnih vlaganj v obnovo državnih cest v preteklih desetletjih,²⁷ povprečni letni dnevni promet na vseh državnih cestah pa je v obdobju 1998–2003 naraščal s povprečno 2,3-odstotno letno stopnjo rasti. Kakovost in obseg ponudbe infrastrukturnih storitev ne ustrezata več današnjim potrebam in se kažeta kot omejitveni dejavnik skladnega regionalnega razvoja.

Glavni strukturni cilji gradnje cestnega omrežja in avtocest so zagotovitev in povečanje ekonomskih učinkov s posodobitvijo prometne infrastrukture, širše gospodarske in družbene koristi vlaganj v prometno infrastrukturo, ohranjanje že zgrajenega avtocestnega omrežja ter zmanjšanje negativnih prometnih vplivov na okolje.

Poleg tega se kažejo vse večje potrebe po investicijskem vzdrževanju za obnovo državnih cest in novih vlaganj za povečanje zmogljivosti državnega cestnega omrežja. Sprejetje Nacionalnega programa razvoja in vzdrževanja državnih cest v letu 2005/2006 bo omogočilo dodatno zmanjšanje potovalnih časov in znižanje prevoznih stroškov. Cilji programa so boljša dostopnost do posameznih regij, boljša medregijska povezava in ustrezna navezava delov Slovenije na glavne evropske cestne koridorje.

Stanje slovenskega avtocestnega omrežja je precej boljše od stanja železniškega omrežja. Na podlagi Nacionalnega programa gradnje avtocest,²⁸ ki se izvaja od leta 1994, bo do 2010 avtocestno omrežje dokončano, kar bo omogočilo povečanje tranzitnih prometnih tokov v smeri V. in X. evropskega prometnega koridorja.

III.A.2.3.5.3 Pomorska infrastruktura

V zadnjih letih se tovorni in potniški pristaniški promet povečuje, saj je koprsko pristanišče v okviru V. koridorja pomembna vstopno-izstopno točka za države EU in ima poseben razvojni pomen za Slovenijo. Povečanje zmogljivosti v koprskem tovornem pristanišču je nujno za nadaljnji razvoj, zato je predviden državni lokacijski načrt za gradnjo III. pomola. Ob povečevanju zmogljivosti pristanišča je vse pomembnejša tudi ustrezna navezava na cestno in železniško infrastrukturo.

III.A.2.3.5.4 Infrastruktura zračnega prometa

Omrežje letališč in heliportov ostaja v obsegu štirih javnih letališč, ki so namenjena za mednarodni promet. Zaradi povečevanja zračnega prometa v Sloveniji ter zaradi zadostitve predpisom EU in določil Schengenskega sporazuma se kaže potreba po posodobitvi in nadgradnji obstoječih letaliških infrastruktur. Predvideno je postopno uvajanje novih tehničnih sistemov za nadzor nad zračnim prometom, ki bodo omogočali povezljivost sistemov različnih območnih centrov za nadzor nad zračnim prometom v Evropi.

²⁷ Državno omrežje, ki obsega 5900 km glavnih in regionalnih cest, se iz leta v leto slabša. Kar 42 % omrežja ima neustrezno stanje vozišča, 15 % objektov je v slabem ali kritičnem stanju, evidentiranih je nad 267 mest s plazovi. Na omrežju se pojavlja 58 črnih točk na odsekih in 27 črnih križišč.

²⁸ Glavni ukrepi NPJA so izvajanje prednostnih nalog glede na dinamiko izvajanja NPJA, obnova in vzdrževanje avtocestnega omrežja, gradnja novih avtocest, dograjevanje obstoječega cestninskega sistema, elektronski cestninski sistem v prostem prometnem toku, avtoceste na območju mednarodnih mejnih prehodov in priključki na obstoječe in prihodnje avtocestno omrežje.

Glavni ukrepi na področju infrastrukture zračnega prometa so: (i) posodobitev mednarodnih letališč;²⁹ (ii) posodobitev infrastrukture za vodenje in nadzor zračnega prometa z gradnjo novega centra za vodenje in nadzor zračnega prometa, vključno z novim nadzornim stolpom na letališču Ljubljana.

Prednostni ukrepi (smernica št. 16):

- 1/ železniška infrastruktura: investicijska dela na koridorjih TEN-T, nadgradnja prog in spremljajočih naprav zaradi povečanja hitrosti in osnih obremenitev, obnova obstoječih prog in gradnja potniških centrov,
- 2/ cestna infrastruktura: dograditev avtocestnega omrežja do 2010, uresničitev nacionalnega programa razvoja in vzdrževanja državnih cest,
- 3/ pomorska infrastruktura: povečanje zmogljivosti v koprskem tovornem pristanišču ter njegova navezava na cestno in železniško infrastrukturo,
- 4/ infrastruktura zračnega prometa: posodobitev mednarodnih letališč ter infrastrukture za vodenje in nadzor zračnega prometa.

III.A.3 POSLOVNO OKOLJE IN RAZVOJ PODJETNIŠTVA

Razvojni zaostanek Slovenije na gospodarskem področju za razvitim delom EU se je zmanjšal, kljub temu pa Slovenija že nekaj let zapored drsi na svetovnih lestvicah konkurenčnosti (IMD, WEF). Po izsledkih raziskave IMD³⁰ so se v letu 2004 znižale vrednosti indeksov pri vseh štirih dejavnikih konkurenčnosti (uspešnosti gospodarstva, učinkovitosti podjetij, vlade in infrastrukture). Uvrstitev Slovenije po nacionalni konkurenčnosti, merjeni z WEF-ovima³¹ indeksoma sposobnosti rasti in poslovne konkurenčnosti, se je znižala že dve leti zapored.

Srednja in mala podjetja so s svojo inovativnostjo, dinamičnostjo in prilagodljivostjo eden ključnih vzvodov gospodarske rasti. Danes se slovenska mala in srednja podjetja pri svojem delovanju še vedno srečujejo s številnimi ovirami. Po mnenju Svetovne banke je Slovenija birokratska in podjetništvu nenaklonjena država, saj je za ustanovitev podjetja potrebnih 10 postopkov (povprečje OECD 6 postopkov), ustanavljanje podjetja traja 61 dni (povprečje OECD 25 dni) in stane 12,3 % BDP na prebivalca (povprečje OECD 8,0 %).

Podjetniška infrastruktura še ne zagotavlja dovolj ugodnih razmer za nastajanje in rast podjetij, zaostajanje pa se kaže tudi pri razvoju drobnega podjetništva. Po podatkih globalnega podjetniškega monitorja v Sloveniji o ustanovitvi podjetja razmišljata oziroma ga že imata manj kot tri leta in pol 2,6 % prebivalstva, na 2,7 ustanovljenega podjetja pa eno podjetje preživi. Nepregledna organizacija je značilna tudi za podporne institucije,³² ki opravljajo storitve za podjetja.

Za Slovenijo je značilen slab prenos novih tehnoloških in znanstvenih znanj z univerz in javnih raziskovalnih centrov na nova in rastoča podjetja. Težave malim in srednjim podjetjem povzročajo neučinkovit in njihovim potrebam neprilagojen bančni sistem, visoki stroški finančne podpore, težave z jamstvi, pomanjkanje tveganega kapitala, plačilna nedisciplina in težaven dostop do primernih zemljišč za opravljanje poslovne dejavnosti ter pomanjkanje primernih kadrov na trgu.

²⁹ Na letališču Maribor obnova letaliških objektov, ki se nanašajo na prevoz potnikov in blaga, ter podaljšanje VPS; logistični center, tehnološki park, letalski muzej Z Evrope, posodobitev in gradnja novega terminala na letališču Ljubljana, posodobitev letališča Portorož, vključno z morebitnim podaljšanjem VPS, osnovno opremljanje letališča Cerklje na Dolenjskem.

³⁰ Letopis globalne konkurenčnosti 2005.

³¹ Svetovni gospodarski forum (World Economic Forum).

³² Po anketnih podatkih je pomen podpornih institucij na odločitve podjetij o vlaganju in inoviranju zanemarljiv – 40 % podjetij meni, da so zanje podporne institucije povsem nepomembne.

Glavne usmeritve politike spodbujanje podjetništva so: (i) spodbujanje podjetništva in podjetništvu prijaznega okolja; (ii) spodbujanje sistema "izobraževanje in znanje za gospodarstvo"; (iii) izboljšanje inovativnosti gospodarstva; (iv) izboljšanje in nadgradnja sistema finančnih mehanizmov; (v) spodbujanje internacionalizacije slovenskega gospodarstva.

Slovenija bo bolj usmerjala konkurenčne spodbude na: (i) posamezne nosilne projekte, pri katerih ima največje konkurenčne prednosti z vidika strateških poslovnih nosilcev, tehnološkega razvoja, tržnih možnosti in dodane vrednosti; (ii) spodbujanje konkretnih strateških projektov (poslovnih mrež), ki s povezovalnimi mrežami delujejo razvojno na regionalni in mednarodni ravni, spodbujanje vključevanja v evropske tehnološke platforme in spodbujanje prenosa znanja in tehnoloških rešitev; (iii) zmanjšanje administrativnih ovir in poenostavitev pridobivanja različnih oblik pomoči; (iv) oblikovanje sklada tveganega kapitala za financiranje podjetniških projektov.

III.A.3.1 Izboljšanje poslovnega okolja in zmanjšanje administrativnih ovir

Konkurenčnost se bo povečala z uveljavitvijo podjetjem prijaznega poslovnega okolja in zmanjšanjem administrativnih ovir. Glavni cilji so: (i) izboljšano delovanje podpornih institucij; (ii) do leta 2008 skrajšanje časa ustanovitve podjetja na 7 dni; (iii) povezana in delujoča mreža do 40 vstopnih točk VEM na lokalni ravni.

Zaradi zagotovitve boljšega delovanja podpornih institucij je Vlada RS v letu 2005 sprejela sklep o ustanovitvi Javne agencije za podjetništvo in tuje investicije (JAPTI), ki bo združila dosednji Pospesjevalni center za malo gospodarstvo (PCMG) in Agencijo RS za gospodarsko promocijo in tuje investicije (TIPO) ob sodelovanju s Slovenskim podjetniškim skladom. Namen združitve je zagotoviti preglednost, boljši pregled nad delovanjem, sinergije posameznih procesov, racionalizacijo delovanja obstoječih institucij ter pomoč gospodarstvu v smislu podpore "vse na enem mestu". JAPTI bo kot enotni izvajalec zaživela konec leta 2005.

Zmanjšanje administrativnih ovir (glej tudi kakovost regulacije in poenostavitve zakonodaje, str. 26) je ključno za nadaljnji razvoj podjetništva, zato si je Slovenija zadala, da do leta 2008 skrajša čas ustanovitve podjetja na 7 dni in zniža stroške za ustanovitev podjetja na 8 % BDP na prebivalca. V ta namen bo vzpostavljen sistem VEM (vse na enem mestu), ki ga sestavljajo informacijska, podporna in registracijska točka. Točke VEM bodo na lokalni ravni zagotavljale registracijo in druge administrativno-upravne postopke vseh vrst gospodarskih subjektov na enem mestu z minimalno potrebnim časom in majhnimi stroški. V letu 2005 je že začel delovati e-VEM s trenutno vzpostavljenimi 160 vstopnimi točkami, ki omogočajo elektronsko registracijo samostojnega podjetnika na enem mestu in v 1 do 2 dneh, v prihodnjih letih pa naj bi se delovanje VEM razširilo na lokalno raven z največ 40 vstopnimi točkami, na katerih se bodo opravljale tudi svetovalne storitve na področju podjetništva in spodbujal sistem VEM.

III.A.3.2 Spodbujanje podjetniškega razvoja in inovatorstva

Glavni cilji pri spodbujanju podjetništva in inovatorstva so: (i) poznavanje ukrepov spodbujanja podjetništva med malimi podjetji in samostojnimi podjetniki dvigniti na 50 % do leta 2010; (ii) izvedba vsaj 1 delavnice o podjetništvu in inovativnosti ali učnih programov za podjetništvo in inovativnost v vseh osnovnih in srednjih šolah ter na visokošolskih ustanovah; (iii) povečati delež prihodkov od podjetij pri javnih raziskovalno-razvojnih institucijah za 10 odstotnih točk; (iv) zagotoviti višjo rast prihodkov od prodaje na tuje trge pri povezanih podjetjih in nepovezanih podjetjih, in sicer mora biti absolutna razlika v rasti prihodkov vsaj

petkrat večja od vrednosti danih spodbud za povezovanje; (v) vsako leto s spodbudami zagotoviti 50 novih podjetij z nadpovprečno dodano vrednostjo glede na panogo oziroma visoko tehnologijo; (vi) do leta 2006 vzpostaviti vsaj tri nove poslovne cone prednostno v regijah z razvojnimi zaostanki in vsaj dva nova tehnološka parka.

Na spodbujanje in razvoj podjetništva pomembno vplivajo naslednji predvideni ukrepi: (i) poenostavitev stečajnih postopkov; (ii) izboljšanje plačilne discipline; (iii) širitev mogočih javnih virov za sklade tveganega kapitala (KAD, SOD, pokojninski skladi); (iv) odprava administrativnih ovir na ravni upravnih enot (npr. hitrejši pritožbeni postopek, učinkovitejše sodelovanje na vseh ravneh); (v) sprememba slovenske zakonodaje, da ima podjetnik lastnik podjetja enake pravice kot zaposleni: možnost ustanovitve sklada za brezposelne podjetnike; (vi) razvoj in nastanek subjektov inovativnega okolja (inkubatorji, tehnološki parki, centri odličnosti, tehnološke mreže, tehnološke platforme, grozd itd.)

III.A.3.3 Izobraževanje za podjetništvo

Dejavnosti v okviru krepitve izobraževanja za podjetništvo so usmerjene v povečanje prilagodljivosti zaposlenih in podjetij pogojem svetovnega trga in trga dela, odpiranje delovnih mest, povečevanje produktivnosti in konkurenčnosti podjetij ter odpravljanje razvojnih ovir pri ponudbi in povpraševanju po delovni sili. Na ravni podjetij morajo dejavnosti prispevati k dvigu ravni usposobljenosti zaposlenih in delodajalcev ter višji ravni sposobnosti in znanja za ohranitev zaposlitve ter ne nazadnje tudi k izboljšanju konkurenčnosti in tehnološkemu in znanstvenemu razvoju (glej tudi drugo prednostno razvojno nalogo, str. 21).

Ukrepi za spodbujanje razvoja in nadgradnje znanja za potrebe gospodarstva med drugim vsebujejo: (i) prenovi programa raziskovalci za gospodarstvo; (ii) podporo dodiplomskemu izobraževanju, specializacijam; (iii) omogočanje mobilnosti kadra in raziskovalcev iz gospodarstva v tujino in nazaj; (iv) spodbujanje poklicnega izobraževanja (dualni sistem izobraževanja).

III.A.3.4 Dostop do finančnih virov za mala in srednja podjetja

Spodbujanje podjetniškega razvoja ovira še vedno težaven dostop do primernih finančnih virov.³³ Izboljšanje dostopa do finančnih sredstev zaradi spodbujanja nastajanja in rasti malih in srednjih podjetij (MSP) bo mogoče z: (i) olajšanim dostopom do finančnih sredstev za MSP v obliki zagotavljanja nepovratnih in povratnih spodbud za investicijske in razvojne projekte MSP, (ii) zagotovitvijo začetnega in semenskega kapitala, (iii) razvojem instrumentov lastniškega financiranja, kot so vsi instrumenti tveganega kapitala, projektnega financiranja, upoštevanje lizinga pri podjetniškem financiranju, (iv) vzpostavitvijo javnih institucij in usposobitvijo podporne mreže, ki bo omogočala MSP uporabo instrumentov lastniškega financiranja. S predvidenimi ukrepi naj bi se izboljšala ponudba tveganega kapitala na ravni povpraševanja, pri čemer zahtevana stopnja donosnosti ne presega 20 %.

Ob obstoječih oblikah dolžniškega financiranja in pomoči v obliki subvencij se že dajejo jamstva za podporo vlaganjem MSP, mikrogarancije in mikrokrediti. Z razširjanjem uporabe "de minimis" sheme pomoči malim in srednjim podjetjem pa se dosega cilj poenostaviti postopke uporabe pomoči in nadzora nad pomočmi MSP. Za doseganje ciljev zagotavljanja razvojnih sredstev za projekte MSP in spodbujanje prenosa znanja v gospodarstvo se bo

³³ Ministrstvo za gospodarstvo bo v okviru finančnih mehanizmov skrbelo tudi za te storitve: (i) vzpostavitev enotnih centrov podpore in informacij za finančne storitve za mala in srednja podjetja v Sloveniji; (ii) obveščanje podjetij o možnih vlagateljih, skladih tveganega kapitala v tujini ter pomoč in posredovanje pri vzpostavitvi stikov, priprava domačih oziroma mednarodnih dogodkov; (iii) podporne dejavnosti za povezave podjetniških in razvojnih projektov s finančnimi viri in vlagatelji ter spodbujanje znanja in informacije o različnih oblikah financiranja, pristopu do bank in vlagateljev, svetovanje.

sodelovalo s pripravo skupnih instrumentov ponudbe javnega podjetniškega sklada na področjih iskanja podjetniških zamisli, njihove komercializacije, financiranja preizkušanja za trg.

Prednostni ukrepi (smernici št. 14 in 15):

- 1/ izdelava novega programa za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti, ki bo temeljil na načelih enostavnosti, preglednosti in osredotočenosti,
- 2/ racionalizacija sistema podeljevanja pomoči gospodarstvu po načelu "vse na enem mestu",
- 3/ izboljšanje kakovosti in dostopa do podpornih storitev za mala in srednja podjetja; povezava svetovalnih in usmerjevalnih ustanov v enotno mrežo,
- 4/ izboljšanje dostopa do začetnega in tveganega kapitala ter poenostavitve bančnih postopkov kreditiranja,
- 5/ vzpostavitev načinov za boljše sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov.

III.A.3.5 Spodbujanje internacionalizacije podjetij

Po vstopu v EU ostaja v pristojnosti držav članic oblikovanje ukrepov in razvojnih spodbud za povečanje mednarodne konkurenčnosti podjetij. Sem sodijo tudi spodbude za internacionalizacijo podjetij, ki imajo ugodne učinke na nacionalno gospodarstvo. Za učinkovito izvajanje teh ukrepov imajo države vzpostavljen ustrezen institucionalni okvir. V Sloveniji je obseg institucionalne podpore skromen, če ga primerjamo z ostalimi članicami EU.

Cilj spodbujanja internacionalizacije podjetij je, da se z učinkovito uporabo javnih in zasebnih finančnih sredstev izboljša konkurenčnost rezidentov v mednarodni menjavi in da se zmanjšajo stroški in tveganja pri vstopih rezidentov na trge izven območja Slovenije. Konkretni cilji spodbujanja internacionalizacije slovenskih podjetij so: (i) povečanje števila prvih vstopov malih in srednjih podjetij na tuje trge; (ii) povečanje izvoza blaga, storitev in neposrednih investicij; (iii) diverzificiranje slovenskega izvoza; (iv) zmanjšanje poslovnih tveganj slovenskih podjetij pri vstopanju na tuje trge.

Navedene cilje bo s strani države mogoče dosegati z načrtnim izvajanjem dejavnosti internacionalizacije podjetij in sicer: (i) z zbiranjem in posredovanjem kakovostnih zunanjetrgovinskih informacij³⁴; s svetovalnimi storitvami (pomoč pri ustanavljanju podjetij ali podružnic, (ii) spremljanje dogajanja na trgu in posredovanje informacij o poslovnih priložnosti, informacije o pogojih poslovanja na ciljnih trgih, promocijske in PR storitve za podjetja, skupinski promocijski nastopi); (iii) s podporo promocijskim dejavnostim podjetij (raziskave prepoznavnosti podjetja in njegovih blagovnih znamk, priprave in izvedbe komunikacijskih ali promocijskih strategij, izvedbe promocijskih akcij, distribucija promocijskih materialov, pomoč pri uveljavljanju novih izdelkov ali tehnologij, izbiro ustreznih prostorov za izvedbo promocijske akcije podjetij, aktivnosti za navezovanje (prvih) neposrednih stikov med predstavniki domačih in tujih podjetij); (iv) izobraževanje in usposabljanje za mednarodno poslovanje (v smislu dopolnitve obstoječega sistema poslovnega usposabljanja. S specifičnimi programi izobraževanja gre za ponudbo dodatnih marketinških, finančnih, upravljaljskih in organizacijskih znanj); (v) opravljanje informacijskih, svetovalnih in drugih storitev za nerezidente (posredovanje informacij o slovenskih izvoznih možnosti potencialnim tujim kupcem); (vi) druge dejavnosti, ki prispevajo k uspešnejši internacionalizaciji podjetij (aktivna udeležba predstavnikov Slovenije v delovnih telesih gospodarskih integracij in mednarodnih organizacij).

³⁴ npr. tržna gibanja, potencialni izvozni trgi, distribucijske mreže, pogoji vstopa na tuj trg, potencialni poslovni partnerji, pravno-formalna podlaga delovanja na ciljnem trgu, ukrepi ekonomske politike vlad posameznih držav, tehnični predpisi, obnašanje potrošnikov, prosto carinske cone, tehnološki parki ipd.

Navedeni ukrepi podpirajo podjetja, ki želijo prvič izvažati, kot tudi tista, ki že izvažajo, vendar želijo vstopiti na nov trg. Poleg tega se navedene dejavnosti nanašajo tudi na povečanje izhodnih investicij slovenskih podjetij (glej tudi povečanje prilivov razvojno spodbudnih domačih in tujih naložb, str. 7).

Prednostni ukrepi (smernici št. 10 in 13):

- 1/ zbiranje in posredovanje kakovostnih zunanjetrgovinskih informacij ter svetovalnih storitvami
- 2/ podpora promocijskim dejavnostim podjetij v tujini
- 3/ izobraževanje in usposabljanje za mednarodno poslovanje

III.B DRUGA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: UČINKOVITO USTVARJANJE, DVOSMERNI PRETOK IN UPORABA ZNANJA ZA GOSPODARSKI RAZVOJ IN KAKOVOSTNA DELOVNA MESTA

S predlaganimi ukrepi želimo doseči, da bo Slovenija bolje kot do zdaj uporabljala domače in tuje znanje za svoj gospodarski razvoj. S tem bomo spodbudili oblikovanje inovativnejšega in tehnološko naprednejšega gospodarstva ter odpiranje kakovostnejših delovnih mest za bolj izobraženo in usposobljeno delovno silo.

Temeljna sprememba, ki jo želimo doseči na tem področju, je okrepitev sodelovanja med raziskovalnim oziroma akademskim področjem in gospodarstvom. Skupno delo strokovnjakov in gospodarstvenikov pri razvoju novih tehnoloških, organizacijskih, oblikovalskih, trženjskih in drugih poslovnih rešitev je najboljša pot do večje inovativnosti in hitrejšega tehnološkega napredka gospodarstva.

III.B.1 RAZISKAVE, INOVACIJE IN TEHNOLOGIJA

III.B.1.1 Spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti in inovacij

Slovenija se po deležu izdatkov za raziskave in razvoj uvršča v sredino držav EU in ima primerno razmerje med javnim in zasebnim vlaganjem. Pri vlaganjih v raziskave in razvoj glede na bruto domači proizvod Slovenija z 1,52 % BDP v letu 2003 za skoraj 3 odstotne točke zaostaja za najuspešnejšo državo EU in za polovico manj kot toliko za lizbonskimi cilji, po stopnji rasti teh vlaganj v letih 2000–2003 pa je na repu držav EU. V zadnjih letih se hitro povečuje število znanstvenih objav, vendar kljub temu po znanstveno-tehnološki produktivnosti zaostajamo za povprečjem EU, predvsem pri visoko citiranih objavah in podeljenih patentih. Slovenija je izrazito neuspešna pri učinkovitosti izrabe sredstev, določanju prednostnih nalog in uporabi izsledkov raziskovalno-razvojne dejavnosti za hitrejši gospodarski in družbeni razvoj. Predvsem je skrb vzbujajoče stanje pri uporabi znanja za nove izdelke in storitve, saj je inovacijsko dejavnih le petina podjetij, kar nas uvršča med zadnje štiri države razširjene EU.

Ključni cilji, ki jih nameravamo doseči z ustreznimi spodbudami in ukrepi v raziskovalno-razvojni dejavnosti in pri inovacijah, so: (i) povečati vpliv raziskav in razvoja v domačem okolju, zlasti s spodbujanjem večjega raziskovalnega in razvojnega ter inovacijskega sodelovanja med podjetji in javno raziskovalno sfero ter posredniki za prenos raziskovalnih izsledkov v podjetja; (ii) povečati vlaganja v raziskave in razvoj v skladu z barcelonskim ciljem na 3 % BDP do leta 2010; od tega podvojiti vlaganja gospodarskega sektorja v raziskave in razvoj na 2 % BDP, iz javnih sredstev pa na 1 % BDP; (iii) pri razdeljevanju proračunskih sredstev za raziskave in razvoj med znanost in tehnologijo doseči do leta 2010 razmerje 55 : 45; (iv) povečati kakovost raziskovalne in razvojne dejavnosti, ki mora podobno kot gospodarska dejavnost izkazovati globalno primerljivo kakovost, konkurenčnost, inovativnosti, racionalnost in učinkovitost; (v) okrepiti človeške vire za raziskave in razvoj ter

njihovo humano ozaveščenost z vzgojo mladih v duhu svobodne in odprte ustvarjalnosti, radovednosti in zavedanja pomembnosti lastnega znanja, s spodbujanjem enakih možnosti žensk in moških v znanosti in raziskovanju, spodbujanjem povečevanja deleža raziskovalnih in razvojnih kadrov v gospodarstvu, spodbujanjem mednarodne in medsektorske mobilnosti raziskovalcev ter vključevanjem Slovencev iz zamejstva in po svetu; (vi) razviti spodbudno okolje za raziskave in razvoj z uveljavitvijo sodobnega razumevanja vloge znanja in znanosti v družbenem in gospodarskem razvoju kot ključne naložbe za družbeni in gospodarski napredek ter z ustvarjanjem spodbudnega okolja za razmah naložb v znanost, tehnologijo in podjetništvo; (vii) povečati število visokotehnoloških in inovativnih podjetij, ki so nujna za uspešen prenos znanja in izsledkov raziskav in razvoja ter so gibalno tehnološkega razvoja države.

Med prednostnimi ukrepi za uresničenje zastavljenih ciljev so: (i) izboljšanje strukture uporabe obstoječih sredstev ter letno povečanje javnih sredstev za raziskave in razvoj za približno 0,1 % BDP letno; (ii) zagotovitev spremenjene strukture vlaganj, med drugim s postopnim povečanjem deleža posebnih uporabnih in razvojnih raziskav ter povečevanjem deleža projektnega financiranja, s postopno usmeritvijo sredstev na prednostna področja raziskav in tehnološkega razvoja ter tako, da se bodo dodatna proračunska sredstva za raziskave in razvoj razporejala med področje tehnološkega razvoja in področje znanosti v razmerju 80 : 20; (iii) uveljavitev novega ekspertnega sistema za ovrednotenje projektov in drugih razpisanih kategorij, ki bo jamčil največjo možno objektivnost ocenjevanja; (iv) bistveno izboljšanje nadzora nad izvajanjem zastavljenih nalog, opravljanjem raziskovalnega dela in doseganjem napovedanih rezultatov, vključno z ustreznimi ukrepi, če cilji niso doseženi; (v) vzpostavitev zakonodaje, ki bo omogočala pregledno ustanavljanje podjetij »spin-off« na univerzah in v javnih raziskovalnih organizacijah; (vi) oblikovanje prilagodljivega in privlačnega trga delovne sile na področju raziskav in razvoja, ki bo združeval visokošolske, raziskovalne in gospodarske ustanove ter omogočal zaposlitev visokošolskih profesorjev ali raziskovalcev iz tujine na slovenskih univerzah in v raziskovalnih inštitutih; (vii) vzpostavitev davčne zakonodaje, ki bo spodbujala vlaganja v raziskave in razvoj ter v visoko usposobljene človeške vire.

Z izboljšano strukturo uporabe obstoječih sredstev in povečanimi sredstvi za raziskave in razvoj bo Slovenija med drugim izboljšala raziskovalno infrastrukturo na univerzah, v javnih raziskovalnih zavodih in centrih odličnosti, povečala število mladih raziskovalcev z 250 na 350 letno (povečano število naj bi šlo pretežno v gospodarstvo), sofinancirala nastanek čim več novih visokotehnoloških podjetij, dala večjo možnost raziskavam in razvoju za rast novih izdelkov večjih podjetij ter njihov prodor na trg pod uveljavljeno blagovno znamko, prestrukturirala obstoječe tehnološke parke ter uredila in opremila zemljišča za nove tehnološke parke v bližini univerz, povečala število gostujočih vrhunskih tujih raziskovalcev v Sloveniji, dosegla višji delež visoko citiranih objav v mednarodnih revijah ter bistveno povečala spodbude za popularizacijo naravoslovno-tehniških ved in znanosti nasploh v medijih ter v celotnem vzgojno-izobraževalnem sistemu.

Glede izdatkov za raziskave in razvoj je treba omeniti, da je njihova povprečna letna realna rast v obdobju 1997–2002 dosegala 6,3 %. Za doseganje ciljne vrednosti 3 % BDP za raziskave in razvoj v letu 2010 bi morali omenjeni izdatki v obdobju 2003–2010 rasti več kot dvakrat hitreje, in sicer za 14,4 % letno. Kot vmesni cilj se predvideva, da bodo vlaganja v raziskave in razvoj v letu 2008 dosegla 2,5 % BDP.

Prednostni ukrepi (smernici št. 7 in 8):

- 1/ povečanje javnih sredstev za raziskave in razvoj za približno 0,1 % BDP letno,
- 2/ postopno spreminjanje strukture javnih vlaganj v raziskave in razvoj, tako da se bodo dodatna javna sredstva za raziskave in razvoj razporejala med tehnologijo in znanost v razmerju 80 : 20 in da se bo v že obstoječih javnih sredstvih postopno povečeval delež za

- posebne uporabne in razvojne raziskave v smislu spodbujanja tehnološkega razvoja in inovativnosti,
- 3/ spremembe v davčni in industrijski politiki ter v sistemu financiranja raziskovalne dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje med raziskovalnim področjem in gospodarstvom, ustanavljanje podjetij »spin-off« in zaposlovanje raziskovalcev v gospodarstvu,
 - 4/ vzpostavitev zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbudno za ustanavljanje in rast visokotehnoloških in drugih inovativnih podjetij, zlasti malih in srednjih (okrepitev Slovenskega podjetniškega sklada, soustanavljanje in podpora delovanju skladov tvegane kapitala in druge oblike podpore podjetjem s povratnimi sredstvi itd.)

III.B.1.2 Spodbujanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije in prehod v informacijsko družbo

Široka uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije (IKT) na vseh področjih poslovnega, javnega in zasebnega življenja pomembno prispeva k ustvarjanju družbe znanja. Na tem področju je bil v Sloveniji v zadnjem obdobju (2002–2004) dosežen precejšen napredek, če upoštevamo kazalnike uporabe interneta v celotni populaciji ali med gospodinjstvi, kar gre pripisati zniževanju stroškov opreme in dostopa do interneta. Precej neugodnejša je slika pri uporabi različnih oblik e-poslovanja (e-nakupovanje, e-bančništvo, e-upravne storitve), kjer močno zaostajamo za državami EU. Vzroki za nezadostno uporabo e-poslovanja se nanašajo na varnost in zanesljivost poslovanja, razpoložljivost ustreznih spremljajočih storitev, usposobljenost prebivalstva za uporabo teh storitev.

Prednostne naloge razvoja informacijske družbe v Sloveniji so usklajene s pobudo i2010³⁵, ki spodbuja odprto in konkurenčno digitalno gospodarstvo in v kateri je IKT poudarjena kot gibalno socialnega vključevanja in kakovosti življenja, gospodarske rasti in konkurenčnosti. Horizontalna narava razvoja informacijske družbe se bo nadaljevala tudi v naslednjem obdobju. Na eni strani je ključni izziv zagotavljanje povezljivih (interoperabilnih in integriranih) storitev na notranjem trgu EU, na drugi strani pa je izziv zagotoviti dostopnost do storitev za vse (premaganje digitalne ločnice) in v vseh jezikih EU. Posebej za Slovenijo je zagotavljanje e-vsebin v slovenskem jeziku na spletu velik izziv.

Slovenija bo bistveno okrepila raziskave in razvoj na informacijsko-komunikacijskem področju tako skozi instrumente, predvidene za javne izobraževalne in raziskovalne ustanove, kot za podporo zasebnemu sektorju in tujim vlaganjem, poleg tega pa pričakujemo večji delež sodelovanja slovenskih partnerjev v programih Evropske skupnosti, posebej 6. in 7. okvirnem programu (IST), programih eTEN, eContent in Central innovation program (CIP, drugi steber, po letu 2007). Poleg krepitve razvoja na informacijsko-komunikacijskem področju Slovenija načrtuje naslednje horizontalne ukrepe: (i) povečanje dostopnosti IKT s pospeševanjem razvoja brezžičnih dostopovnih omrežij (WiMax in WiFi), povečanjem konkurence, vlaganjem v pasivno infrastrukturo ter s povečanjem varnosti in zanesljivosti storitev na svetovnem spletu; (ii) vključevanje čim več prebivalstva v uporabo IKT in storitev informacijske družbe z uresničitvijo pobude Računalnik v vsak dom (ukrepi za spodbujanje nakupa IKT-opreme prek delodajalca, usklajene akcije za nakup prenosnih računalnikov za študente in usklajena akcija za zagotavljanje cenovno dostopne IKT-opreme za brezposelne in socialno ogrožene skupine). Pri tem se bodo nadaljevali nadgradnja akademskega omrežja ARNES, dodatno opremljanje izobraževalnih institucij z IKT-opremo in dosledna izvedba ukrepov izobraževanja na področju IKT v Evropskem socialnem skladu; (iii) zagotavljanje e-vsebin v slovenskem jeziku z digitalizacijo učnih vsebin in vzpostavitvijo nacionalnega portala za učenje na daljavo (e-učenje) ter zagotovitev poslovanja pravnih oseb in posameznikov z javnim sektorjem prek interneta (storitve e-uprave za državljane in podjetja).

³⁵ – Evropska informacijska družba 2010 (COM(2005) 229).

Prednostni ukrepi (smernica št. 9):

- 1/ povečanje dostopnosti IKT s pospeševanjem razvoja brezžičnih omrežij, vlaganja v pasivno infrastrukturo,
- 2/ vključevanje čim več prebivalstva v uporabo IKT in storitev informacijske družbe ter uresničitev pobude Računalnik v vsak dom,
- 3/ zagotavljanje e-vsebin v slovenskem jeziku.

III.B.2 ZNANJE ZA RAZVOJ IN RAZVOJ ČLOVEŠKIH VIROV

III.B.2.1 Spodbujanje razvoja človeških virov in vseživljenjskega učenja

Na vseh področjih in ravneh formalnega izobraževanja je Slovenija pripravila obsežno in temeljito prenovu, ki se je začela prav v letu vseživljenjskega učenja (1996): od strokovnega in poklicnega izobraževanja, programov izobraževanja za učence in dijake s posebnimi potrebami do višjega in vključno visokega šolstva, ki pravkar poteka. Prav tako pa sta sočasno potekali tudi preoblikovanje in dograjevanje sistema neformalnega učenja na številnih področjih. Leta 2004 je bila sprejeta Resolucija o nacionalnem programu za izobraževanje odraslih v RS do leta 2010, ki se uresničuje z letnimi programi izobraževanja odraslih, v katerih so predvidene pristojnosti različnih resorjev. Vseživljenjsko učenje je sestavni del sistema izobraževanja in učenja ter povsem primerljivo z drugimi državami EU.

Slovenija izvaja programe EPD, Phare in druge programe, ki bodo podprli uresničevanje vseživljenjskega učenja s sodobnejšo ponudbo izobraževanja in usposabljanja, usposabljanja učiteljev in izvajalcev usposabljanja, razvoja lokalnih/regionalnih centrov, širjenja sistema zagotavljanja kakovosti in neposredne pomoči za izobraževanje odraslih z izobrazbenim primanjkljajem ter zmanjševanje stopnje osipa. Razmeroma visok delež BDP (ki se še povečuje) se namenja za sistem izobraževanja, ki vključuje tudi povezovanje vseh zainteresiranih partnerjev za zagotavljanje dostopnega in kakovostnega sistema učenja in izobraževanja, podprtega z vso potrebno infrastrukturo (IKT, informacijsko-svetovalni centri, široka in dostopna mreža ustanov, metode in oblika učenja in izobraževanja ipd.). Slovenija uresničuje vseživljenjsko učenje v visokem šolstvu predvsem s širjenjem dostopa do visokošolskega izobraževanja (npr. z razširjanjem vpisnih pogojev, z možnostjo prehajanja iz višješolskega sistema izobraževanja v visokošolskega idr.) ter s spodbujanjem in stalnim naraščanjem raznovrstnosti ponudbe.

Prednostna naloga Slovenije je vzpostavitev učinkovitega regionalno uravnoveženega omrežja poklicnih in strokovnih šol, vseživljenjskih in svetovalnih centrov in točk za stike, ki bo podprlo ter se odzvalo na prednostne naloge nacionalnih in regijskih gospodarstev. Med prednostnimi cilji so prenova visokega šolstva (bolonjski proces), poklicnega in strokovnega izobraževanja (tudi gimnazij), glasbenega šolstva ter prenova programov za posebne potrebe kakor tudi izboljšanje splošne izobrazbenosti odraslih; dvig izobrazbene in kvalifikacijske ravni v smeri povečanja zaposlitvenih možnosti; možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje, mobilnost in konkurenčnost. Pri horizontalnih prednostnih nalogah je cilj povečati pozitiven odnos do vseživljenjskega učenja, enakih možnosti, ustvarjalnosti, okolja in zdravja v družini, v lokalnih skupnostih in podjetjih.

Cilje namerava Slovenija doseči s temi ukrepi: (i) pripravo nacionalnega programa visokega šolstva 2006–2010 v skladu z zastavljeno reformo visokega šolstva; (ii) spremembami Zakona o strokovnih in znanstvenih naslovih; (iii) ustanovitvijo javne agencije za visoko šolstvo s svetom za evalvacijo visokega šolstva; (iv) pripravo nacionalnega kvalifikacijskega okvira ob upoštevanju evropskega kvalifikacijskega okvira za vse oblike izobraževanja (formalno, neformalno in informalno) in vse ravni; (v) pripravo nacionalne strategije za vseživljenjsko učenje; (vi) omogočanjem prehoda z višješolskega na visokošolski študij; (vii)

zagotovitev javne odgovornosti za visoko šolstvo in upoštevanjem socialne razsežnosti pri potekajoči visokošolski reformi (sistem študijskih podpor, enak dostop, prenosljivost štipendij in posojil, privlačnost zaposlitve v visokem šolstvu in raziskovanju itd.)

Pri prizadevanjih za izboljšanje kakovosti in uporabe znanja bo v naslednjih letih izpeljana tudi celovita reforma univerze. Njena izhodišča so: (i) deregulirati ustanavljanje javnih in zasebnih visokošolskih zavodov in programov ter spodbuditi nastajanje novih univerz v regionalnih središčih; (ii) financiranje vezati na mednarodne primerjave po merilih akademske odličnosti, sodelovanja z gospodarstvom, uspešnosti diplomantov na trgu in mednarodnega sodelovanja; (iii) preučiti možnosti uvedbe sistema vavčerjev in/ali odloženih šolnin; (iv) povečati prilagodljivost pri oblikovanju programov, zaposlovanju učiteljev, prehajanju študentov med programi, mednarodnem sodelovanju; (v) spodbujati sodelovanje univerz z raziskovalnimi inštituti na naravoslovno-tehniškem področju in spodbujati vpis na deficitarne naravoslovno-tehniške študijske smeri; (vi) povečevati javne in zasebne izdatke za terciarno izobraževanje ter izboljšati možnosti za pedagoško in raziskovalno delo na visokih šolah in univerzah.

Prednostni ukrepi (smernica št. 23):

- 1/ oblikovanje celovite in podrobne strategije vseživljenjskega učenja,
- 2/ prenova visokega izobraževanja, višjega strokovnega in srednjega strokovnega in poklicnega izobraževanja ter zagotavljanje možnosti za horizontalno in vertikalno mobilnost na državni in mednarodni ravni (krediti ECTS, evropski in nacionalni kvalifikacijski okvir),
- 3/ celovita prenova univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva, večjo kakovostjo in konkurenco,
- 4/ zagotavljanje izobraževanja za trajnostni razvoj.

III.B.2.2 Prilagodljivi sistemi izobraževanja in usposabljanja

Slovenija je v zadnjih desetih letih uresničila vrsto ukrepov in dejavnosti v podporo izboljšanju kakovosti, prilagodljivosti in privlačnosti poklicnega izobraževanja. Sprejeta je bila nova zakonodaja (1996 in 2000), na podlagi rezultatov dveh programov Phare za razvoj poklicnega in strokovnega izobraževanja (PSI) so bili pripravljene Memorandum o nadaljnjem razvoju PSI (2000) in Izhodišča za pripravo programov nižjega in srednjega poklicnega in srednjega strokovnega izobraževanja (2001) kot strateški dokument na podlagi ovrednotenja dosedanjih rešitev in ob upoštevanju evropskih usmeritev.

Med bistvenimi cilji na tem področju so: (i) odpiranje nacionalnega kurikula za potrebe gospodarstva na lokalni in regionalni ravni; (ii) modularizacija programov, povezovanje splošnega, strokovnega in praktičnega izobraževanja; (iii) integracija izobraževanja mladine in odraslih na podlagi jasno določenih standardov znanja; (iv) priznavanje neformalno in priložnostno (informalno) pridobljenega znanja, spretnosti in kompetenc na trgu dela in v formalnem sistemu izobraževanja; (v) krepitev mednarodne primerljivosti in preglednosti poklicnih kvalifikacij; (vi) zagotavljanje kakovosti; (vii) razvoj inovacij v učenju, poučevanju in ocenjevanju znanja ter usposabljanje za nove vloge učiteljev in mentorjev; (viii) zmanjševanje osipa v šolah in večja podpora posameznikom pri pridobivanju novega znanja in kompetenc ter pospeševanje vključevanja mladih na trg dela; (ix) krepitev samostojnosti in razvojne vloge šole.

Cilje namerava Slovenija uresničiti s temi ukrepi: (i) sprejetjem nacionalne strategije o udejanjanju sprejetih načel o krepitvi obveščanja in svetovanja na vseh ravneh izobraževanja, usposabljanja in dela; (ii) razvojem mreže za obveščanje in svetovanje mladim, ki niso vključeni v izobraževalni sistem; (iii) gradnjo nacionalne kvalifikacijske strukture po panogah in dejavnostih in nacionalnega kvalifikacijskega okvira; (iv) uvedbo orodij in mehanizmov,

razvitih znotraj köbenhavnskega procesa (Europass, skupni okviri kakovosti, skupna načela uveljavitve neformalnega učenja, učbeniki in navodila) in sprejetjem novega zakona o strokovnem in poklicem izobraževanju, (v) izboljšanjem ustreznih spodbud za delodajalce in zaposlene, da bodo več vlagali v izobraževanje; (vi) oblikovanjem ustreznih partnerstev na regionalni in lokalni ravni ter (vii) izboljšanjem ugleda in kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja ter s tem tudi vpisa v to vrsto izobraževanja.

Prednostni ukrepi (smernica št. 24):

- 1/ izboljšanje kakovosti in povečanje privlačnosti poklicnega izobraževanja – sprejetje novega zakona,
- 2/ širjenje zaposlitvenih možnosti z vrednotenjem in priznavanjem neformalnega in priložnostnega učenja ter zagotavljanje preglednosti vseh postopkov v zvezi s tem,
- 3/ izboljšanje ustreznih spodbud za delodajalce in zaposlene.

III.C TRETJA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: UČINKOVITEJŠA IN CENEJŠA DRŽAVA

Temeljna sprememba, ki jo želimo doseči na tem področju, je povečanje učinkovitosti države, kar bomo dosegli z višjimi standardi profesionalnosti in preglednosti delovanja javne uprave, izboljšanjem kakovosti njenih storitev in krepitevijo njene svetovalne vloge. Nameravamo uvesti sistem presoje vplivov predpisov z vidika nepotrebnih administrativnih in regulatornih omejitev konkurence in gospodarske dejavnosti ter ukrepe za odpravo teh omejitev. Neskladje med potrebami države po naložbah in razpoložljivimi tradicionalnimi viri bomo zmanjšali z uvedbo javno-zasebnega partnerstva (JZP) pri izvajanju in financiranju javnih služb in naložb v infrastrukturo.

III.C.1 Izboljšanje institucionalne konkurenčnosti države

III.C.1.1 Kakovost regulacije in poenostavitve zakonodaje

Izboljšanje kakovosti regulacije zajema odpravo oziroma spremembo regulacije, ki omejuje konkurenco in ustvarja ekonomske rente, vključevanje javnosti oziroma deležnikov v pripravo predpisov s posvetovanjem, odpravljanje administrativnih ovir, poenostavitve in združevanje postopkov, njihovo standardizacijo in informatizacijo. Cilja ukrepov sta zlasti večja odgovornost in odprtost države.

Pri odpravljanju nepotrebnih in nesmiselnih birokratskih ovir se bo uporabljal Program odprave administrativnih ovir, ki je pravkar v medresorskem usklajevanju. Zajema ukrepe, ki so potrebni za doseg posameznih ciljev in so določeni po pristojnostih posameznih ministrstev kot organov, odgovornih za izvedbo ukrepov in s tem doseganje zadanih ciljev.³⁶ V pripravi je tudi metodologija izjave o odpravi administrativnih ovir in sodelovanju zainteresirane javnosti (začetna ocena učinkov predpisov), ki jo bo moral izpolniti vsak predlagatelj novega predpisa.

Za doseg cilja poenostavitve zakonodaje je Vlada RS ustanovila Svet za gospodarstvu prijazno upravo, ki je nekakšen "antibirokratski filter", katerega cilj je predvsem zmanjševanje administrativnih ovir pri nastanku in poslovanju podjetij, saj takšne ovire po nepotrebnem zapletajo postopke in povzročajo podjetjem dodatne stroške. Svet pri svojem delu oblikuje predloge, ki vodijo v zmanjševanje administrativnih bremen za podjetja in

³⁶ V letu 2006 bodo na podlagi osnutka sporazuma o sodelovanju med nevladnimi organizacijami (NVO) in Vlado RS, ki so ga pripravile NVO, opredeljene prednostne naloge, ki jih bo Vlada RS vključila v Program odprave administrativnih ovir, da bi odpravila zakonske in druge ovire za delovanje NVO. V letu 2007/2008 bo vlada začela izvajati zaveze iz Programa odprave administrativnih ovir na področju sodelovanja z NVO.

zagotavljajo večjo preglednost pogojev poslovanja, pri čemer so najpomembnejše vodilo potrebe slovenskega gospodarstva.

Prednostni ukrepi v obdobju do 2008 so: (i) uvedba obvezne predhodne presoje učinkov predpisov,³⁷ razvoj metodologije ocenjevanja vplivov na gospodarstvo in izvedba poskusnih projektov, (ii) vzpostavitev standardov uspešnosti in učinkovitosti ter metodologije primerjav med organi javne uprave; (iii) analiza poslovnih procesov uprave kot podlaga za optimizacijo, standardizacijo in informatizacijo postopkov; (iv) izboljšanje usklajevanja oblikovanja in izvajanja razvojne funkcije države (gospodarstvo, sociala, okolje).

III.C.1.2 Povečanje učinkovitosti države in vodenja javne uprave

Slovenija želi rast institucionalne konkurenčnosti doseči tudi z uveljavljanjem poslovne odličnosti v javni upravi. Cilji, ki jih želimo doseči, so uveljavitev sistema strateškega načrtovanja kot temeljnega menedžerskega orodja v javni upravi, uveljavljanje menedžerskih orodij ter uvajanje skupnega ocenjevalnega okvira CAF in vključevanje v evropski model odličnosti (EFQM). Ukrepi za doseg navedenih ciljev so: (i) sprejetje predpisov za ocenjevanje kakovosti in strateško načrtovanje (2006/2007); (ii) gradnja podpore (metodološke in informacijske) za sistem strateškega načrtovanja (2006/2008) ter (iii) izobraževanje in usposabljanje menedžmenta.

Pri e-upravi bo vzpostavljen storitveni portal elektronske storitve javne uprave. Prenovljeni bodo nekateri registri, ki bodo omogočili dodatne spletne storitve. Vzpostavljeno bo centralno podatkovno skladišče za spremljanje uporabe storitev javne uprave, upravne statistike ter učinkovitosti javne uprave. Projekt VEM, ki je na področju samostojnega podjetništva uspešno zaživel julija letos, se bo v letu 2007 razširil tudi na podjetja.

Povečanje učinkovitosti je povezano tudi z vzpostavitvijo enotnih centralnih evidenc, še posebno pri socialnih transferjih, kjer je pomembna uvedba koncepta odločanja o socialnih transferjih po načelu "ene vstopne točke" (one-stop shop). Že obstoječe povezave podatkovnih zbirk oziroma informacijskih sistemov dokazujejo, da povezovanje prinaša hitrejšo in učinkovitejšo spremljanje sprememb, večjo preglednost, kakovostnejše odločanje in nižjo stopnjo birokratizacije.³⁸ Hkrati namerava Vlada RS začeti aktivnosti za postopno harmonizacijo podatkov in morebitno združitev sedanjega sodnega registra, Agencije Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve (AJ PES) in Davčne uprave Republike Slovenije (DURS).

Reforma javne uprave mora prinesiti večjo učinkovitost tudi na tradicionalnih nepremičninskih področjih delovanja, ki jih pokrivajo evidence zemljiške knjige, zemljiškega katastra in katastra stavb (glej tudi boljše gospodarjenje s prostorom, str. 43).

III.C.1.3 Javno-zasebno partnerstvo

K financiranju in upravljanju velikih infrastrukturnih projektov ter izvajanju nekaterih drugih javnih nalog je smiselno pritegniti zasebni sektor. V primerjavi z državami Evropske unije Slovenija v javno-zasebnem partnerstvu zaostaja in smo ena redkih držav, ki nima opredeljenega normativnega okvira. Zato bo treba uveljaviti koncept javno-zasebnega partnerstva v Sloveniji in to področje tudi zakonsko urediti. V Sloveniji bi tak način financiranja lahko uporabili pri določenih infrastrukturnih projektih (ceste, mostovi, železnice, energetika, javni prevoz) in storitvah (šolstvo, zdravstvo, domovi za ostarele,

³⁷ Regulatory Impact Assessment – RIA.

³⁸ Npr. z izmenjavo podatkov med upravljavci zbirk se zmanjšuje potreba po obremenjevanju strank s prilaganjem potrdil.

kulturni centri, športni objekti, zapori). Vlada RS bo vzpostavila ustrezen institucionalni okvir in preučila vse možnosti za uveljavitev javno-zasebnega partnerstva.

III.C.1.4 Boljše delovanje pravosodnega sistema

Za tržno gospodarstvo in demokratičen razvoj je pomembno dobro delovanje pravosodja, ki bo odpravilo obstoječe sodne zaostanke in zagotavljalo pravico do sojenja v razumnem roku. Glavni ukrepi za povečanje učinkovitosti sodstva so: (i) poenostavitev zakonodaje in standardizacija sodnih postopkov, (ii) popolna informatizacija sodišč, (iii) dodatno usposabljanje sodnikov in tožilcev, zlasti na področju gospodarskega kriminala, korupcije in organiziranega kriminala, (iv) reorganizacija in boljše upravljanje sodišč; (v) zagotovitev prostorskih pogojev v skladu s strategijo prostorskega razvoja pravosodnega sistema; (vi) dodatna zagotovitev in organiziranje strokovnega osebja za določen čas, do 31. 12. 2010, ko predvidevamo odpravo sodnih zaostankov; (vii) stimulatивно nagrajevanje sodnega osebja za odpravljanje sodnih zaostankov.

Prednostni ukrepi (smernica št. 14):

- 1/ izboljšanje usklajevanja oblikovanja in izvajanja razvojne funkcije države (gospodarstvo, sociala, okolje),
- 2/ uvedba obvezne predhodne presoje učinkov predpisov in razvoj metodologije ocenjevanja vplivov na gospodarstvo,
- 3/ sprejetje in izvajanje programa odprave administrativnih ovir,
- 4/ uveljavitev sistema strateškega načrtovanja in menedžerskih orodij v javni upravi, uvajanje skupnega ocenjevalnega okvira CAF in vključevanje v EFQM,
- 5/ vzpostavitev standardov uspešnosti in učinkovitosti javne uprave; analiza poslovnih procesov uprave kot podlaga za optimizacijo, standardizacijo in informatizacijo postopkov,
- 6/ uveljavitev javno-zasebnega partnerstva,
- 7/ vzpostavitev centralnih evidenc, npr. enotne centralne evidence na področju socialnih transferjev, registra nepremičnin,
- 8/ večja učinkovitost pravosodnega sistema.

III.C.2 Državne pomoči

Državne pomoči so se v Sloveniji od leta 1997 do leta 2002 skoraj prepolevile (1997: 2,7 %; 2002: 1,42 % BDP), v zadnjih dveh letih pa ponovno rahlo povečale (2003: 1,51 %; 2004: 1,58 % BDP), kar je posledica rasti pomoči za kmetijstvo in ribištvo ter za prometni sektor. Pomoči tem sektorjem pomenijo že dve tretjini vseh državnih pomoči. Druge pomoči (brez kmetijstva, ribištva in železniškega prometa) se znižujejo (2003: 0,65 %; 2004: 0,54 % BDP) in so le malo višje od letnega povprečja (2000–2003) pomoči v starih članicah (0,43 % BDP) in bistveno nižje od pomoči v novih državah članicah Evropske unije (1,38 % BDP). Izredno nizke so regionalne pomoči ter pomoči malim in srednjim podjetjem.

Uresničevanje cilja, ki predvideva zniževanje državnih pomoči, je v Sloveniji močno povezano z zniževanjem pomoči kmetijstvu in prometu. Izdatki za druge namene pomoči so nižji kot v Nemčiji, na Portugalskem in v večini novih držav članic EU. Z vidika uresničevanja ciljev Lizbonske strategije in krepitev konkurenčne sposobnosti gospodarstva jih Slovenija ne bi smela še zniževati, treba pa jih je preusmeriti v učinkovitejša namena. Namesto za reševanje in prestrukturiranje slabih podjetij, kjer so se pomoči pokazale kot neučinkovite, bodo bolj kot do zdaj usmerjene k pospeševanju razvoja podjetništva in internacionalizacije. To pomeni okrepitev pomoči za mala in srednja podjetja, za usposabljanje, regionalni razvoj in varčevanje z energijo. Pomoči za raziskovanje in razvoj bodo bolj preusmerjene iz temeljnih v uporabne raziskave, ki so bistveno bolj povezane s konkurenčnostjo in gospodarsko rastjo. Izreden porast pomoči prometu v letu 2004 v

primerjavi s preteklimi leti je bil bolj enkratni pojav in tako visokih pomoči v naslednjih letih predvidoma ne bo. Višina pomoči za kmetijstvo pa bo tudi v prihodnjih letih tesno povezana s pridobivanjem pomoči iz Evropskega kmetijskega sklada, saj Slovenija že vrsto let financira izvajanje programa skupne kmetijske politike z nacionalnimi viri, torej z državnimi pomočmi.

Prednostna ukrepa (smernica št. 13):

- 1/ zmanjšanje deleža državnih pomoči kot deleža v BDP na raven EU,
- 2/ izboljšanje strukture državnih pomoči v smeri krepitve horizontalnih ukrepov, ki pospešujejo konkurenčnost in gospodarsko rast, in zmanjševanje individualnih in sektorskih ukrepov, ki negativno vplivajo na konkurenco na trgu.

III.C.3 Razvojno prestrukturiranje javnih financ

Slovenija namerava na področju javnih financ v naslednjih letih izpolniti nekaj ambicioznih ciljev: (i) znižanje javnofinančnih odhodkov v primerjavi z BDP za 2 odstotni točki do leta 2008 in postopna odprava javnofinančnega primanjkljaja; (ii) preusmeritev dela javnofinančnih izdatkov v financiranje prednostnih razvojnih nalog, zlasti izdatkov za raziskave in razvoj ter izobraževanje; (iii) povečanje absorpcijske sposobnosti za črpanje sredstev EU in zagotovitev sredstev za sofinanciranje; (iv) preoblikovanje davčnega sistema v smeri večje podpore konkurenčnosti gospodarstva.

Glavni ukrepi za tako izboljšanje kakovosti javnih financ so: (i) pri pripravi in izvajanju proračuna uveljaviti načela k rezultatom usmerjenega proračuna in gospodarnejše javne porabe; (ii) povečati prilagodljivost javnofinančnih odhodkov; (iii) prenašanje dela javnih nalog v zasebno financiranje in izvajanje; (iv) poenostaviti davčno zakonodajo; (v) poenostaviti davčne postopke in reforma delovanja davčne uprave v smeri učinkovite in prijazne davčne uprave; (vi) pripraviti celovito davčno reformo zaradi znižanja obremenitve dela in spodbujanja konkurenčnosti, naložb in zaposlovanja; (vii) centralizacija in racionalizacija postopkov v zvezi s pridobivanjem sredstev evropskih strukturnih skladov; (viii) priprava nabora manjšega števila osrednjih projektov nacionalnega pomena za financiranje v naslednji finančni perspektivi.

Prednostni ukrepi (smernica št. 4):

- 1/ spremeniti strukturo javnofinančnih odhodkov v smeri prednostnih razvojnih nalog in boljše absorpcije sredstev EU,
- 2/ postopno zmanjšati delež javnofinančnih odhodkov v BDP za najmanj 2 odstotni točki,
- 3/ celovita davčna reforma, ki bo temeljila na načelih razbremenitve dela, spodbujanja konkurenčnosti, zaposlovanja in enostavnosti sistema.

III.D ČETRTA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: SODOBNA SOCIALNA DRŽAVA IN VEČJA ZAPOSLENOST

S predlaganimi ukrepi želimo ustvariti okolje, v katerem bodo ljudje lažje in hitreje našli delo, hkrati pa bodo uživali tudi potrebno raven socialne zaščite. Temeljna sprememba, ki jo želimo doseči, je spodbujanje brezposelnih oseb in prejemnikov socialnih transferjev za aktivno iskanje dela in razvijanje njihovih sposobnosti ter za sprejemanje občasnih in začasnih zaposlitev. Država jim bo pri tem pomagala s spremenjeno politiko zaposlovanja in spodbudami za vlaganje v izobraževanje in usposabljanje. Hkrati želimo s spremembami na trgu dela delodajalcem olajšati prilagajanje obsega zaposlenosti in jih s tem spodbuditi za večje zaposlovanje. Predvideni splet ukrepov bo z boljšo izrabo človeških virov omogočil hitrejšo gospodarsko rast in zaposlovanje brez poseganja v temelje socialne države.

III.D.1 ZAPOSLOVANJE, POVEČANJE PONUDBE NA TRGU DELA IN POSODOBITEV SISTEMOV SOCIALNE VARNOSTI

III.D.1.1 Horizontalni cilji in ukrepi

V Sloveniji je bila skupna stopnja zaposlenosti prebivalstva 15–64 let v letu 2004 65,3 %, kar je nekoliko nad povprečjem EU. Stopnja zaposlenosti za moške je 70 % (nekoliko pod povprečjem EU-15) in za ženske 60,5 %. Problematično nizka je stopnja zaposlenosti starejših, ki je v letu 2004 znašala samo 29 %.

Čeprav je brezposelnost (v letu 2004 6,0 %) precej nižja od povprečja EU, stopnja brezposelnosti med mladimi vzbuja skrb, saj je zelo visoka, 14,3 % (11,5 % za moške in 18 % za ženske), visoka pa je tudi med osebami brez šolske izobrazbe oziroma z nepopolno osnovno izobrazbo (9,7 %). Med brezposelnimi osebami je delež dolgotrajno brezposelnih oseb še vedno relativno visok (53,1 % v 2004). Tudi med dolgotrajno brezposelnimi se povečuje delež mladih iskalcev prve zaposlitve, vključno z visoko izobraženimi iskalci prve zaposlitve.

Za uresničevanje cilja višje zaposlenosti so najpomembnejši posamični cilji Slovenije na tem področju:

1. *doseganje polne zaposlenosti*: (i) do leta 2008 zvišati stopnjo zaposlenosti na 67 %; (ii) do leta 2008 znižati anketno brezposelnost na 5,5 %; (iii) ohraniti stopnjo zaposlenosti žensk najmanj za 2 odstotni točki nad povprečjem EU-15 ter v dveh letih doseči povprečje EU-15 pri stopnji zaposlenosti moških; (iv) do leta 2008 zvišati stopnjo zaposlenosti starejših na 35 %; (v) do leta 2008 ustvariti razmere za prvo zaposlitev mladih s sedmo ali višjo stopnjo izobrazbe v šestih mesecih po koncu izobraževanja;
2. *izboljšanje kakovosti delovnih mest in produktivnosti dela*: (i) povečanje števila kakovostnih delovnih mest; (ii) izboljšanje prilagodljivosti podjetij z omogočanjem večje številčne prilagodljivosti ob zagotavljanju dovolj visoke ravni varnosti na trgu dela; (iii) odpravljanje neskladij med izobraževalnim sistemom in potrebami trga dela, (iv) spodbujanje vseživljenjskega učenja in izboljšanje možnosti dostopa do izobraževanja in usposabljanja, zlasti za nižje usposobljene in starejše delavce v sektorjih v prestrukturiranju; (v) spodbujanje zasebnih vlaganj v znanje in usposabljanje delavcev;
3. *krepitev socialne in teritorialne kohezije*: (i) zmanjševanje regionalnih razlik v zaposlenosti, brezposelnosti in produktivnosti; (ii) preprečevanje izključenosti s trga dela ter krepitev socialne vključenosti zlasti prikrajšanih oseb (npr. invalidi, narodnostne in druge skupine oseb).

Slovenija se bo s širokim partnerstvom pomembnih akterjev ter z razpoložljivimi sredstvi, vključno s sredstvi strukturnih skladov, v naslednjem triletnem obdobju spopadla z navedenimi ključnimi izzivi ter si prizadevala doseči zastavljene cilje z ukrepi, kot so podrobneje navedeni v nadaljevanju in se osredotočajo na tri področja: (i) spodbuditi več ljudi, da se zaposlijo in ohranijo zaposlitev, povečati ponudbo delovne sile in posodobiti sisteme socialne zaščite; (ii) izboljšati prilagodljivost delavcev in podjetij ter (iii) povečati naložbe v človeški kapital z boljšim izobraževanjem in strokovnim usposabljanjem.

Prednostni ukrepi (smernica št. 17):

- 1/ programi povečevanja zaposljivosti brezposelnih in zaposlenih,
- 2/ spodbujanje kasnejšega izstopa iz delovne sile,
- 3/ izboljšanje prilagodljivosti delavcev ter podjetij in drugih organizacij s spodbujanjem uporabe prožnih oblik zaposlovanja in vseživljenjskega učenja,
- 4/ povečanje zasebnih vlaganj v človeški kapital,
- 5/ povečanje spodbud za delovno aktivnost v okviru sistema socialne varnosti.

III.D.1.2 Spodbujanje pristopa k delu kot pristopa življenjskega cikla

III.D.1.2.1 Spodbujanje zaposlovanja mladih

Brezposelnost mladih je relativno visoka, zlasti mladih žensk, dodatno se s podaljševanjem obdobja izobraževanja pred vstopom v prvo zaposlitev viša tudi povprečna starost ob vključitvi med delovno aktivne. Med perečimi problemi je gotovo naraščanje deleža iskalcev prve zaposlitve z visoko izobrazbo med brezposelnimi in tudi dolgotrajno brezposelnimi osebami.

V skladu z bolonjskim procesom naj bi se v prihodnje skrajšala povprečna doba študija in povečala uspešnost študentov. Velike spodbude za delo so v preteklih letih močno povečale obseg študentskega dela, zaradi katerega upada uspešnost študija, hkrati pa se zmanjšujejo možnosti za redno zaposlitev mlajših delavcev. Omenjeno področje trga dela mladih bo zato v prihodnje vključeno v enoten sistem zaposlovanja. (glej tudi spodbujanje raziskovalno-razvojne dejavnosti in inovacij, str. 21, ter znanje za razvoj, str. 24). Za spodbujanje zaposlovanja mladih je pomembno tudi spodbujanje prostovoljnega dela z omogočanjem pridobivanja formalnih priporočil o delovnih izkušnjah. Prostovoljno delo je pomembno zato, ker mladi in nezaposleni s tem pridobivajo delovne izkušnje, kar jim omogoča večjo zaposljivost.

Vodilni cilj Slovenije pri zaposlovanju mladih je njihovo večje vključevanje v življenje in delo, hkrati z višjo učinkovitostjo in uspešnostjo študija. Spodbujanje zaposlovanja mladih, njihovo vključevanje v delovno okolje in družbo ter vsi ukrepi iz programa reform so tudi cilji in usmeritve Evropskega pakta za mlade ter poudarjajo njihov pomen v prenovljenem partnerstvu za rast in delovna mesta.

Najpomembnejši ukrepi za reševanje problematike zaposlovanja mladih so: (i) povezovanje študija in dela (npr. socialne in kadrovske štipendije, študijska praksa); (ii) prenova visokošolskega študija v skladu z bolonjskim procesom; (iii) ukrepi aktivne politike zaposlovanja za brezposelne mlade (npr. vsaka mlada oseba mora biti v šestih mesecih po prijavi na Zavod RS za zaposlovanje vključena v program aktivne politike zaposlovanja ali biti zaposlena); (iv) izvajanje projekta Preprečitev neuspešnosti v poklicnem in strokovnem izobraževanju in usposabljanju, ki ga izvaja Center RS za poklicno izobraževanje, zaradi zmanjševanja osipa mladih kot ovire za vključevanje na trg dela; (v) reforma študentskih servisov in predvidene zakonske spremembe pri štipendiranju, s katero se bo dosegla sprostitev delovnih mest, ki jih zdaj zasedajo študenti, ki se zaposlujejo prek študentskih servisov.

Prednostni ukrepi (smernica št. 18):

- 1/ prenova visokošolskega študija (uvajanje bolonjske deklaracije),
- 2/ skrajšanje povprečne dobe študija in dvig uspešnosti,
- 3/ vključevanje mladih v delovno okolje.

III.D.1.2.2 Aktivno staranje in ukrepi za reševanje problematike zaposlovanja starejših

Stopnja zaposlenosti starejših (55–64 let), ki je v letu 2004 znašala 29 % (23,5 % v 2003), je zelo nizka in je predvsem posledica zgodnjega upokojevanja starejših zaradi prestrukturiranja podjetij (predvsem v industrijskem sektorju) v začetku devetdesetih let, saj je tedaj del aktivne populacije prešel v upokojitev. Povprečna starost novih prejemnikov starostnih pokojnin se je v času veljavnosti pokojninske reforme (1999–2004) dvignila za dve leti. V letu 2004 se je tudi občutneje dvignila stopnja zaposlenosti v starostni skupini od 55 do 64 let.

Bistvenega pomena je, da se bo v Sloveniji v prihodnosti postopno podaljševala dejanska starost pri upokojevanju zavarovancev s sedanjih 58 na ciljnih 65 let starosti. Poleg tega lahko predvidevamo, da se bodo ob ugodni gospodarski rasti v prihodnje zaradi predvidenega zmanjševanja delovno sposobnega prebivalstva poviševale plače, po drugi strani pa glede na sedanjo pokojninsko zakonodajo relativno zmanjševale pokojnine glede na plače in zato se bo zelo verjetno prostovoljno podaljševala delovna aktivnost prebivalstva.

Demografske ocene kljub predvidenemu rahlemu povečanju stopnje rodnosti kažejo na težave staranja prebivalstva in upadanje delovno sposobnega prebivalstva po letu 2006. Večje imigracije se kot dejavnik demografskih gibanj v prihodnje ne nakazujejo. Stopnja zaposlenosti lahko torej povečujemo le z zmanjševanjem stopnje brezposelnosti in povečevanjem stopnje delovne aktivnosti starejših (od 50 do 64 let), predvsem v starostni skupini od 55 do 64 let, pri kateri je lizbonski cilj 50-odstotna stopnja zaposlenosti v letu 2010.

Problematika aktivnega staranja in zaposlenosti starejših s ciljem dolgoročnega dvigovanja aktivnosti starejših se bo reševala z naslednjimi ukrepi: (i) podaljševanje delovne aktivnosti starejših (55–64) je usmerjeno k dvigovanju starostne meje odhoda s trga dela v skladu s pokojninsko reformo; (ii) izdelava celovite strategije aktivnega staranja, ki bo predvidoma pripravljena do konca leta 2006; (iii) zagotavljanje bolj usposobljene in bolj izkušene delovne sile v smislu dostopnosti izobraževanja in usposabljanja ter vseživljenjskega učenja (glej tudi znanje za razvoj, str. 24) oziroma skladno s tem nadomestitev količine s kakovostjo na področju človeškega dejavnika; (iv) kot najpomembnejše zaposlitvene ukrepe na obravnavanem področju je v naslednjem obdobju nujno razviti integrirane programe in kataloge delovnih mest (kvazitrg) in razvijati sisteme, ki bodo v daljšem obdobju omogočali prehode v zaposlitve na realnem ekonomskem trgu.

Prednostni ukrepi (smernica št. 18):

- 1/ dvigovanje starostne meje odhoda s trga dela skladno z že uveljavljeno pokojninsko reformo,
- 2/ razvoj integriranih programov za zaposlovanje starejših,
- 3/ uveljavljanje aktivnega staranja in vseživljenjskega učenja.

III.D.1.2.3 Posodobitev sistemov socialne zaščite

Na področju socialnega varstva Slovenija sledi ciljem in dejavnostim Akcijskega programa EU za boj proti socialni izključenosti in sprejetega Nacionalnega akcijskega načrta o socialnem vključevanju 2004–2006 (NAP/vključevanje), ki vsebuje ključne izzive in konkretne ukrepe za zmanjševanje revščine in socialne izključenosti. Konkretni ukrepi, navedeni v NAP/vključevanje, se uresničujejo po posameznih področjih, kot npr. aktivna politika zaposlovanja, razvijanje in razširjanje kulture vseživljenjskega učenja, zmanjšanje osipa med mladimi in spodbujanje uporabe informacijsko-komunikacijske tehnologije; zagotavljanje ustreznih bivalnih razmer za vse in zagotavljanje ustreznega dohodka in sredstev za človeka dostojno življenje.

Konec leta 2005 bo predvidoma sprejet nov Nacionalni program socialnega varstva 2006–2010, ki bo podlaga za pripravo novega zakona o socialnem varstvu. Temeljni splošni cilj politike socialnega varstva je, da posamezniku in njegovi družini, kadar si osnovnih socialnih razmer ne more zagotoviti sam, zagotovi strokovno pomoč in nujne materialne vire za dostojno življenje in omogočanje človeškega dostojanstva. Drugi cilji pa so še prispevati k večji socialni vključenosti posameznikov in povezanosti slovenske družbe, izboljšati dostop do storitev in programov javne službe, ohraniti doseženo raven prejemkov, izboljšati kakovost storitev in programov ter hkrati povečati njihovo ciljno usmerjenost in učinkovitost ter

krepitev strokovne avtonomije, upravljalvske samostojnosti in racionalnega poslovanja v socialnem varstvu.

Zaradi vse večjega naraščanja števila prejemnikov denarne socialne pomoči po Zakonu o socialnem varstvu, na kar poleg dvignjenega cenzusa ali osnovnega zneska minimalnega dohodka vplivajo tudi negotove socialno-ekonomske okoliščine (gospodarska rast, zaposlovanje, demografske spremembe) in zlorabe (ko se dohodki ali premoženje ne izkažejo v celoti ali v skladu z dejanskim stanjem), se iz leta v leto povečujejo tudi izdatki državnega proračuna. S spremembami Zakona o socialnem varstvu jeseni 2005 se pričakujejo izboljšanje sedanjega stanja in racionalizacija proračunskih odhodkov pri podeljevanju denarne socialne pomoči z uvajanjem pravičnejših in učinkovitih meril na področjih, ki niso dobro rešena, spodbujanje brezposelnih prejemnikov denarne socialne pomoči k večji delovni aktivnosti, doseganje racionalnejše porabe proračunskih sredstev, izboljšanje nadzora nad porabo sredstev upravičencev do izredne denarne socialne pomoči. Drugi cilji predlaganih sprememb pa so izboljšanje sedanjega stanja, poenostavitev postopkov, racionalizacija finančnih odhodkov pri urejanju pravice do izbire družinskega pomočnika in izboljšanje njegovega financiranja.

Priprav reform v smeri posodabljanja sistemov socialne zaščite se je Vlada RS lotila z imenovanjem posebne skupine za reformo socialnih transferjev, katere naloga je priprava predlogov strukturnih reform oziroma sistemskih sprememb na področju sistemov socialne zaščite. Prava in celovitejša reforma socialnih transferjev bo šele po pregledu različnih pravic in postopkov odločanja o njih v sistemu socialne zaščite. Eden od mogočih načinov bo tudi uveljavljanje pravic na enem mestu in na podlagi enotnih evidenc, ki bo pomenil racionalizacijo za izvajalce in uporabnike. V tem okviru se pripravljajo tudi ukrepi za poenotenje načel odmere in valorizacije prejemkov. Bistvenega pomena pa bo zagotoviti, da se bo pri določanju o dodelitvi prejemka upoštevalo celovito dohodkovno in premoženjsko stanje posameznika po enotnih merilih in da bo skupna višina prejemkov določena tako, da bo spodbujala delovno aktivnost in preprečevala pasivizacijo prejemnikov pomoči.

Pripravlja se tudi zakon o zavarovanju za dolgotrajno oskrbo, ki ima za cilj izboljšati vzdržnost financiranja različnih socialnovarstvenih storitev, ki jih uporabniki potrebujejo, od namestitve v domačem okolju ali v okviru institucionalnih oblik socialne in zdravstvene oskrbe.

Prednostni ukrepi (smernica št. 18, smernica št. 22):

- 1/ celovita reforma socialnih transferjev,
- 2/ racionalizacija postopkov in porabe proračunskih sredstev,
- 3/ priprava novega zakona o socialnem varstvu.

III.D.1.2.4 Enake možnosti spolov

Slovenija je med državami z visoko stopnjo zaposlenosti, tudi med ženskim delom prebivalstva (60,5 % v 2004). Kljub temu pa so razlike med ženskami in moškimi z vidika zaposlenosti in brezposelnosti ter plačila še vedno precejšnji in jim je treba nameniti pozornost.

Razlika med stopnjo delovne aktivnosti in brezposelnostjo žensk in moških v Sloveniji se je v zadnjih letih povečala. Največje neskladje v stopnji brezposelnosti žensk in moških je razvidno med mladimi in iskalkami oziroma iskalcji prve zaposlitve z visoko izobrazbo. V primerjavi z moškimi se zvišuje tudi delež žensk, ki so zaposlene za določen čas. Razlike med ženskami in moškimi obstajajo tudi pri odsotnosti z dela, ker so moški v povprečju več odsotni zaradi različnih poškodb na delu in zunaj njega, ženske pa zaradi nege družinske članice oziroma člana.

Večjo enakost žensk in moških na področju trga dela v okviru aktivne politike zaposlovanja ter aktivnosti Evropskega socialnega sklada namerava Slovenija doseči z načelom enakosti spolov, katerega ukrepi upoštevajo oziroma odpravljajo strukturne neenakosti med ženskami in moškimi. Enake možnosti spolov so v programih aktivne politike zaposlovanja vpeljane z dvojno strategijo, in sicer z vključevanjem načela enakosti spolov (praviloma 50 % žensk v vseh dejavnostih) ter s posebnimi programi za posebne ciljne skupine žensk.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških do 2013 na področju trga dela opredeljuje te cilje: (i) zmanjšanje diskriminacije zaradi spola pri zaposlovanju in delu; (ii) zmanjšanje razlik pri stopnji zaposlenosti in brezposelnosti žensk in moških, povečanje samozaposlenosti žensk in ženskega podjetništva ter zmanjšanje vertikalnega in horizontalnega razlikovanja ter razlik v plačah žensk in moških.

Za uresničevanje ciljev so predvideni ukrepi, ki jih predlaga Resolucija o NAP za enake možnosti žensk in moških do 2013: (i) izvajanje horizontalne politike enakih možnosti spolov v okviru aktivne politike zaposlovanja in ukrepanju strukturnih skladov v Sloveniji; (ii) izvajanje posebnih programov za spodbujanje zaposlovanja žensk v okviru aktivne politike zaposlovanja in aktivnostih Evropskega socialnega sklada; (iii) izvajanje in podpora posebnim programom, ki spodbujajo samozaposlovanje žensk in žensko podjetništvo, spodbujanje žensk in moških za izobraževanje in zaposlovanje na tistih področjih, na katerih so ženske oziroma moški manjšinsko zastopani; (iv) izvajanje in podpora posebnim programom za pospeševanje poklicnega napredovanja žensk in njihove zastopanosti na vodilnih položajih ter (v) analiziranje vzrokov za razlike v plačah ter uvedba načinov za njihovo odpravljanje.

Prednostni ukrepi (smernica št. 18):

- 1/ izvajanje programov za pospeševanje poklicnega napredovanja žensk,
- 2/ spodbujanje izobraževanja in zaposlovanja žensk in moških na področjih, na katerih so manjšinsko zastopani (nestandardni poklici),
- 3/ visoka zastopanost žensk v programih APZ in posebni programi za spodbujanje zaposlovanja žensk.

III.D.1.2.5 Usklajenost med poklicnim in zasebnim življenjem

Zakon o starševskem varstvu in družinskih prejemkih omogoča dopust za nego in varstvo otroka očetu in materi. Eden od staršev, ki neguje in varuje otroka do tretjega leta starosti, kakor tudi otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, ima pravico delati krajši delovni čas. Krajši delovni čas zajema najmanj polovično tedensko delovno obveznost. Delodajalec mu v takem primeru zagotavlja plačilo po dejanski delovni obveznosti, država pa plačilo prispevkov za socialno varnost od minimalne plače do njegove polne delovne obveznosti. Institucionalna mreža domov za starejše skupaj z drugimi oblikami organizirane nege za starejše dodatno pripomore k uspešnejšemu usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja.

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005–2013³⁹ opredeljuje dva cilja na področju usklajenosti poklicnega in zasebnega življenja: (i) lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja; (ii) izboljšanje javnih in podpornih storitev za zagotavljanje usklajevanja poklicnega in družinskega življenja.

³⁹ Junija 2005 je Vlada RS sprejela predlog resolucije in ga vložila v parlamentarno obravnavo, ki je predvidena jeseni 2005.

Za uresničevanje teh dveh ciljev so določeni ti ukrepi: (i) izvajanje in podpora posebnim programom, namenjenim usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja; (ii) spodbujanje delodajalcev k omogočanju usklajevanja poklicnih in zasebnih oziroma družinskih obveznosti zaposlenih, in sicer s prožnejšimi oblikami dela, prilagojenim urnikom dela in dodatnimi usposabljanji za oba spola; (iii) izvajanje in podpora raziskavam o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja žensk in moških ter o pomembnosti in dodani vrednosti takega delovnega okolja; (iv) uvedba tekmovanja za družini prijazno podjetje, vzpostavitev; (v) spremljanje kazalnikov EU o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja, (vi) razvijanje sedanjih in uvajanje novih programov ter storitev varstva otrok, prilagojenih različnim potrebam staršev in otrok, ter (vii) razvijanje sedanjih in uvajanje novih programov ter storitev za skrb starejših in drugih pomoči potrebnih družinskih članic in članov.

Prednostni ukrepi (smernica št. 18):

- 1/ uvedba zaposlenim prijaznega delovnega časa in njegova razporeditev,
- 2/ povečevanje fleksibilnih oblik zaposlovanja,
- 3/ uvajanje novih programov in storitev za skrb otrok in starejših odvisnih oseb.

III.D.1.3 Zagotavljanje vključujočih trgov dela

III.D.1.3.1 Aktivni in zaščitni ukrepi za nezaposlene in neaktivne ter ustvarjanje novih delovnih mest

V Sloveniji je v zadnjih petih letih zaznavno pozitivno gibanje na trgu delovne sile. Stopnja brezposelnosti se je znižala s 7,6 % v letu 1999 na 6,0 % v letu 2004 in je pod povprečjem EU. Ostajajo pa problemi strukturne brezposelnosti, delež dolgotrajne brezposelnosti je visok zlasti med nekvalificiranimi starejšimi delavci.

Slovenija je na področju človeškega kapitala, zaposlovanja in trga dela v številnih okvirih na ravni povprečja EU in v celoti upošteva in sledi smernicam politike zaposlovanja EU. Od najbolj razvitih držav EU pa jo loči pet problemskih področij: prenizka delovna aktivnost prebivalstva v posameznih starostnih skupinah, prenizka izobrazbena in kvalifikacijska raven, prevelik delež nezahtevnih delovnih mest, strukturna neskladja na trgu delovne sile in neenakost pri dostopu do dela in kapitala.

V nadaljevanju navedeni ukrepi so namenjeni zaposlovanju, ustvarjanju novih in ohranjanju obstoječih delovnih mest, spodbujanju podjetništva ter prilagodljivosti (glej tudi poslovno okolje in razvoj podjetništva, str. 17).

Aktivni in zaščitni ukrepi na trgu dela

Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti v skupinah ukrepov aktivne politike zaposlovanja, namenjenih delodajalcem in osebam, opredeljuje 19 različnih ukrepov aktivne politike zaposlovanja, dodatno pa določa še posebne ukrepe, kot so javna dela, skladi dela in izobraževanje brezposelnih oseb ter pet oblik vračila prispevkov delodajalcem za zaposlitev brezposelne osebe, ki je več kot dvanajst mesecev prijavljena na Zavodu RS za zaposlovanje. Program ukrepov APZ za leto 2005 vsebuje aktivnosti, ki so usmerjene v uresničevanje ciljev Lizbonske strategije in izvajanje Evropske strategije zaposlovanja.

Slovenija ukrepe APZ prednostno usmerja v spodbujanje zaposlovanja težje zaposljivih brezposelnih oseb, predvsem starejših od 55 let, dolgotrajno brezposelnih in iskalcev prve zaposlitve. Posebna ciljna skupina so ženske in prejemniki različnih socialnih pomoči. Brezposelnim osebam brez poklicne ali strokovne izobrazbe so namenjeni ukrepi usposabljanja in izobraževanja. Kot posebna ciljna skupina so opredeljeni tudi delavci, katerih delo je postalo nepotrebno zaradi poslovnih razlogov, delavci, katerih delo je postalo

nepotrebno zaradi začetka postopka prisilne poravnave, ter delavci, ki so v postopku izugubljanja dosedanje zaposlitve. Z izobraževanjem zaposlenih se delodajalci spodbujajo k vlaganju v razvoj človeškega kapitala in spodbujanje vseživljenjskega učenja. Pri izvajanju ukrepov APZ je pozornost usmerjena tudi na zniževanje regijskih razlik v zaposlovanju s pospeševanjem zaposlovanja v občinah z nadpovprečno stopnjo brezposelnosti ter izboljševanje izobrazbene ravni oseb v skladu s potrebami trga dela.

Za uspešnejše izvajanje ukrepov bo potrebno vsebinsko združevanje programov APZ v programe, ki bodo imeli jasno opredeljen namen, ter s tem zagotoviti njihovo večjo preglednost in izvedbeno učinkovitost.

Razvoj novih zaposlitvenih možnosti na področju storitev za posameznike in podjetja, zlasti na lokalni ravni

Neprireditni delodajalci v večini primerov niso sposobni v celoti sami financirati novih zaposlitev, da bi s tem zadovoljili povpraševanje po storitvah na področju urejanja okolja in ekologije, kulture, izobraževanja, socialnega varstva ter drugih javnih storitev nepridobitne narave. Obseg in vrsta povpraševanja na teh področjih torej dajeta možnosti za ustvarjanje novih delovnih mest in zaposlovanje predvsem brezposelnih oseb iz ciljnih skupin glede na naravo dela na teh področjih. Cilj programa netržnih zaposlitev bo usmerjen k sofinanciranju zaposlitev brezposelnih oseb iz ciljnih skupin, preprečevanju njihove socialne izključenosti ter spodbujanju njihove ponovne delovne vključenosti.

Prednostni ukrepi (smernica št. 19):

- 1/ posebni programi za težje zaposljive skupine oseb in intenzivnejše delo z njimi,
- 2/ vlaganje v usposabljanje nižje kvalificiranih delavcev,
- 3/ uvedba in izvajanje programov zaposlitev v nepridobitnem sektorju.

III.D.1.3.2 Diskriminacija na trgu dela

V Sloveniji se postopno zvišuje zaposlenost ter zmanjšuje brezposelnost delovno aktivnega prebivalstva, vendar pa so se v zadnjih letih v stopnji delovne aktivnosti in brezposelnosti povečale razlike med ženskami in moškimi. Delež žensk med brezposelnimi mladimi od 15 do 24 let ter med iskalki oziroma iskalkami prve zaposlitve z visoko izobrazbo je precej višji od deleža moških.⁴⁰ Ženske se pri iskanju zaposlitve, na delovnem mestu ter pri napredovanju pogosteje kot moški srečujejo z ovirami ter različnimi oblikami razlikovanja, povezanimi z materinstvom oziroma družinskimi obveznostmi.⁴¹

Za zagotavljanje enake obravnave in preprečevanja razlikovanja žensk in moških na trgu dela je slovenska zakonodaja ustrezen okvir, potreben pa je poudarek na njenem uresničevanju v praksi, ki bo zagotavljalo zmanjševanje razlikovanj zaradi spola (in drugih osebnih okoliščin) pri zaposlovanju in delu. Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2005–2013, med drugim opredeljuje tudi cilje in ukrepe za boj proti diskriminaciji zaradi spola na trgu dela (glej tudi enake možnosti spolov, str. 33). V pripravi je tudi prvi dveletni načrt, ki bo opredelil konkretne dejavnosti za izvajanje ciljev in ukrepov resolucije. Kot poseben cilj je opredeljeno zmanjšanje razlikovanja zaradi spola pri zaposlovanju in delu, in sicer v okviru teh ukrepov: (i) izvajanje posebnih programov, namenjenih boju proti vsem oblikam diskriminacije in odpravljanju neenakosti med spoloma na trgu dela (npr. EQUAL); (ii) osredotočenje inšpekcijskega sistema na različne oblike razlikovanja, metode njihovega

⁴⁰ Podatki Statističnega urada RS, 2004, 2005 in Zavoda RS za zaposlovanje, 2004.

⁴¹ Podatki Urada za enake možnosti na podlagi primerov, obravnavanih na brezplačni telefonski številki za pravno pomoč, pri zagovornici za enake možnosti žensk in moških ter iz izsledkov raziskave Starši med delom in družino, ki jo je izvedla Fakulteta za družbene vede.

spremljanja in obvladovanja ter (iii) analiziranje in raziskovanje razlikovanja zaradi spola pri zaposlovanju in delu in ozaveščanje o načinih njenega preprečevanja.

Prednostni ukrepi (smernica št. 19):

- 1/ izvajanje Resolucije o NAP za enake možnosti žensk in moških,
- 2/ dosledno izvajanje inšpekcijskih nadzorov glede razlikovanja,
- 3/ izvajanje akcij ozaveščanja za boj proti razlikovanju na trgu dela (predvsem v letu 2007 – evropsko leto enakih možnosti za vse).

III.D.1.3.3 Položaj invalidov na trgu dela

V Sloveniji je bilo konec leta 2003 na trgu dela že več kot 50.000 invalidov – od tega približno 44 % brezposelnih. Povprečen invalid je star 50 let in ima dokončano le osnovno šolo in 2-letno poklicno izobraževanje, kar je v sodobni družbi, ki temelji na znanju, slabo izhodišče za zaposlitev. Analiza stanja na področju zaposlovanja je pokazala, da je položaj invalidov na trgu dela manj ugoden, da se invalidi manj vključujejo na trg dela, da je stopnja brezposelnosti za več kot 20 % višja od splošne stopnje brezposelnosti in da je trajanje brezposelnosti daljše kot pri preostalem prebivalstvu.

Priporočila EU glede politike zaposlovanja kot sredstva socialnega vključevanja v okviru smernic evropske zaposlovalne politike bo Slovenija uresničevala z ukrepi oziroma dejavnostmi, ki so podrobneje opredeljeni v Programu aktivne politike zaposlovanja 2005 in v Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Omenjeni zakon opredeljuje nove rešitve pri zaposlovanju invalidov, s katerimi se bodo povečale zaposlitvene možnosti invalidov, tako da uvaja mrežo izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije s sistemom koncesij za opravljanje javne službe, subvencije plač invalidov, ki so zasnovane na oceni njihove delovne učinkovitosti, opredelitev primernih delovnih mest za invalide, pri čemer invalidnost ni ovira za opravljanje dela in jih delodajalci določijo v sistemizaciji delovnih mest, zaščitno zaposlovanje invalidov v zaposlitvenih centrih, v katerih se bodo zaposlovali najtežji invalidi, ki so do zdaj ostajali zunaj sistema zaposlovanja zaradi najtežjih prizadetosti, podporno zaposlovanje, ki uvaja model integriranega zaposlovanja, podprtega s strokovnimi storitvami podpore na delovnem mestu (tudi podpora za delodajalca), kvotni sistem⁴², ki bo začel v letu 2006 in bo uvedel redno spremljanje zaposlenih invalidov po dejavnostih in delodajalcih in na tem temelječih spodbudah/finančnih obremenitvah za delodajalce, ter javnofinančni Sklad RS za spodbujanje zaposlovanja invalidov.⁴³

Z izvajanjem Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov v praksi se bo izboljšal položaj invalidov v Sloveniji, povečale se bodo zaposlitvene možnosti invalidov ter kakovost njihove obravnave. V sistem zaposlitvene rehabilitacije se bodo imeli možnost vključiti prav vsi invalidi na temelju zakonske pravice. Nov sistem temelji na obravnavi posameznika in načrtovanju rehabilitacije invalidov ter usmeritvi v njem prilagojene možnosti, podprte s strokovno pomočjo izvajalca storitev. Cilj nacionalnega akcijskega programa na področju zaposlovanja invalidov je omogočiti resnično enake možnosti tudi za invalide in na trgu dela pritegniti čim več invalidov.

⁴² Kvotni sistem zaposlovanja invalidov pomeni obvezno zaposlovanje določenega deleža invalidov glede na vse zaposlene. Višino kvote bo določila Vlada RS. Najvišja predvidena kvota bo 6 % od skupnega števila zaposlenih delavcev in najnižja 2 %. V kvoto se všteto vsi invalidi, ki jim je bil z odločbo priznan status invalida, in invalidi, ki imajo trajne posledice telesne ali duševne okvare

ali boleznin in imajo zato bistveno manjše možnosti, da se zaposlijo ali ohranijo zaposlitev ali v zaposlitvi napredujejo ter imajo sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za najmanj 20 ur tedensko.

Prednostni ukrepi (smernica št. 19):

- 1/ povečanje zaposlitvenih možnosti z izvajanjem novega Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- 2/ redno spremljanje zaposlovanja invalidov po dejavnostih in delodajalcih,
- 3/ uvedba kvotnega sistema.

III.D.1.3.4 Položaj Romov v Sloveniji

Januarja 2005 je Vlada RS sprejela sklep, da se začne pripravljati poseben zakon o romski skupnosti in ga je uvrstila v normativni program dela vlade za leto 2005. Predvidena uveljavitev romskega zakona je 1. januar 2007. Prav tako naj bi bila v omenjenem obdobju predvidena priprava posebnih zaposlitvenih programov za Rome.

Prednostni ukrep (smernica št. 19):

priprava posebnega zakona o romski skupnosti.

III.D.1.4 Ugotavljanje potreb na trgu dela

III.D.1.4.1 Posredovanje na trgu dela, delovanje in posodabljanje ZRSZ in agencije

Zavod RS za zaposlovanje (ZRSZ) je nosilna izvajalska institucija politike zaposlovanja v Sloveniji. Izvaja vse obveznosti iz evropske zakonodaje v okviru omrežja EURES in usklajevanja sistemov socialne varnosti na področju pravic iz zavarovanja za primer brezposelnosti. Kot končni upravičenec ZRSZ izvaja programe, ki jih v Sloveniji sofinancira Evropski socialni sklad (povečevanje zaposljivosti, zagotavljanje socialne vključenosti, ustvarjanje novih delovnih mest in povečevanje prilagodljivosti podjetij) ter kot partner sodeluje pri projektih pobude EQUAL. Skladno z notranjimi predpisi ZRSZ tudi evidentira in spremlja gibanje zaposlovanja in storitev v okviru prostega pretoka delavcev.

V prihodnje je bistvenega pomena posodabljanje Zavoda RS za zaposlovanje kot osrednje ustanove, ki zagotavlja preglednost informacij o potrebah po delavcih na državni in evropski ravni z uporabo sodobne tehnologije in internetnih storitev za iskanje dela ter vključevanjem sodobnih oblik izvajanja pomoči in svetovanja pri iskanju zaposlitve za brezposelne, upošteva posebne potrebe brezposelnih oseb. Intenzivni stiki z delodajalci ter razvijanje internetnih storitev zanje so prvi pogoj za pravočasno prepoznavanje potreb na trgu dela ter odpravljanje kratkoročnih neskladij med ponudbo in povpraševanjem. Z razvijanjem storitev za delodajalce in iskalce zaposlitve v omrežju EURES bo Slovenija zagotavljala uresničevanje načela prostega pretoka delavcev v EU ter prednostnega zaposlovanja državljanov EU pred zaposlovanjem državljanov iz t. i. tretjih držav.

Za doseganje učinkovitejšega delovanja ZRSZ bomo preučili možnosti drugačne organiziranosti in financiranja ZRSZ. Za učinkovitost delovanja ZRSZ na področju zaposlovanja brezposelnih in spremljanja aktivnosti brezposelnih je treba: (i) izboljšati razmerje števila brezposelnih oseb na enega svetovalnega delavca (približati razmerju 150 brezposelnih na enega svetovalnega delavca); (ii) vsebinsko združevanje programov APZ v programe, ki bodo imeli jasno opredeljen namen, ter s tem preseči sedanjo razdrobljenost programov APZ ter istočasno zagotoviti njihovo večjo prepoznavnost, preglednost in izvedbeno učinkovitost, (iii) pri pripravi eno- ali večletnih programov APZ ločiti ukrepe, ki se bodo izvajali horizontalno po stabilnih izvedbenih shemah ter s stabilnim financiranjem (izvajanje na območju celotne države), ter posebne projekte, ki bodo objavljeni z razpisi ter namenjeni aktiviranju regijskih partnerjev pri razreševanju značilnih vprašanj brezposelnosti posameznih regij in spodbujanju povezav regijskih zaposlitvenih projektov s preostalimi regijskimi razvojnimi projekti (razvoj podeželja, spodbujanje podjetniških inovacij, razvoj poslovno-obrtnih con ipd.).

Z ustreznimi spodbudami in ukrepi bo država zasebne agencije podpirala, da bodo svojo dejavnost usmerjale tudi v svetovalno pomoč in posredovanje zaposlitev brezposelnih z zaposlitvenimi ovirami ter s tem preprečevala enega od mogočih vidikov razdelitve trga dela. Za zagotavljanje večje prilagodljivosti trga dela bo Vlada RS odpravila morebitne ovire za razvoj agencij za zagotavljanje delavcev, med njimi tudi spodbude za zagotavljanje dela brezposelnim osebam.

Prednostni ukrepi (smernica št. 20):

- 1/ posodabljanje Zavoda za zaposlovanje RS,
- 2/ usposabljanje in spodbujanje svetovalcev za zaposlovanje za uspešno delo,
- 3/ spodbujanje agencij za posredovanje in zagotavljanje delavcev kot prvine prilagodljivosti na trgu dela.

III.D.1.4.2 Odpravljanje ovir za mobilnost delavcev po Evropi

Ob vstopu Slovenije v EU je na področju prostega gibanja delavcev Slovenija sprejela načelo vzajemnosti, ki omogoča enakovredne ukrepe do vseh držav članic EU. Z državami, v katerih bi se zaradi prehodnega obdobja pri zaposlovanju slovenskih državljanov pojavile večje težave, je predvidena možnost sklenitve meddržavnega sporazuma o zaposlovanju.

Za stare države članice EU, ki so sprostile svoje trge dela (Švedska, Irska in Velika Britanija), in za državljane novih držav članic velja v Sloveniji prosto zaposlovanje. Državljeni preostalih držav članic imajo prednost pri zaposlovanju pred državljani tretjih držav, za katere je bila v letu 2005 že drugič izdana uredba vlade, s katero glede na tekoče spremljanje trga dela urejamo in omejujemo izdajanje delovnih dovoljenj za zaposlovanje in izvajanje storitev državljanov tretjih držav. Glede na pomanjkanje potreb na trgu dela so predvideni ukrepi za vračanje izseljencev strokovnjakov iz tujine v skladu s predvidevanjem potreb po strokovni usposobljenosti ter predvidevanjem ozkih grl na trgu dela.

Prednostni ukrepi (smernica št. 20):

- 1/ priprava programa za odpravljanje primanjkljajev na posameznih poklicnih segmentih s selektivno imigracijo,
- 2/ tekoče spremljanje razmer na trgu dela v Sloveniji in EU in urejanje glede na razmere,
- 3/ spodbujanje vračanja izseljencev strokovnjakov iz tujine.

III.D.2 SPODBUJANJE PRILAGODLJIVOSTI IN MOBILNOSTI NA TRGU DELA

III.D.2.1 Odzivanje na spremembe ter spodbujanje prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela

III.D.2.1.1 Spodbujanje prožnosti, prilagodljivosti in mobilnosti na trgu dela

Slovenija se na trgu delovne sile oziroma pri zaposlovanju trenutno še vedno srečuje s strukturnimi neskladji: izobrazbenimi, poklicnimi in regionalnimi. V okviru politik na področju trga dela in zaposlovanja v Sloveniji je zato posebna pozornost namenjena ukrepom za povečanje sposobnosti zaposlenih na potencialno ogroženih delovnih mestih za dolgotrajno ohranitev zaposlitve in sposobnosti brezposelnih za prilagoditev potreb trga dela ter povečanje njihovih zaposlitvenih zmožnosti. Poseben položaj v tem pogledu imata urejanje poklicev in medsebojno priznavanje poklicnih kvalifikacij ter s tem izobrazbe in usposobljenosti za opravljanje posameznega poklica med državami članicami EU. Slovenija je uspešno dokončala uveljavljanje sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij, ki je omogočil

mednarodno primerljivost in vzpostavitev enotnega sistema priznavanja poklicnih kvalifikacij v okviru posameznih gospodarskih panog. Brezposelnim osebam je tako omogočeno polno financiranje pridobitve takega certifikata, medtem ko je zaposlenim zagotovljeno sofinanciranje njegove pridobitve. Prav tako je velik poudarek dan vseživljenjskemu učenju oziroma dodatnemu izobraževanju in strokovnemu usposabljanju brezposelnih in zaposlenih (glej tudi znanje za razvoj, str. 24).

Za povečanje zaposlenosti je ključno povečevati prožnost trga delovne sile zaradi tekočega razreševanja strukturnih neskladij, vendar s hkratnim zagotavljanjem primerne socialne varnosti. Obstoje socialne države je namreč pomemben za socialno stabilnost in kot tak tudi za gospodarsko rast, zato je potrebno soglasje s socialni partnerji v smeri večje prilagodljivosti trga dela, povečane vloge podjetništva in bolj dinamičnih oblik zaposlovanja. Priprava novega socialnega sporazuma 2006–2009 v Sloveniji je tako nova priložnost za razprave o reformah trga dela v smeri varne fleksibilnosti.

Problem nizke prilagodljivosti na trgu dela se kaže tudi v nizki mobilnosti delovne sile, ne zgolj zemljepisno, ampak tudi med dejavnostmi in zaposlitvami. Med najpomembnejše cilje na trgu dela Slovenija zato uvršča doseganje večje fleksibilnosti na trgu dela in pri zaposlovanju, pogostejše delne in začasne zaposlitve, lažji pretok in mobilnost delovne sile. Usmeritve na trgu dela bodo še bolj usklajene glede uravnavanja ponudbe in povpraševanja po delu, vključevale bodo prvine plačne politike, socialnih transferjev in politike upokojevanja. Ključno je, da bo Slovenija pripravila široko izbiro sprememb, ki bodo delodajalce spodbujale k odpiranju novih delovnih mest, iskalce zaposlitve pa, da bodo hitreje zasedli delovna mesta. Spremeniti bo treba zlasti tiste predpise, ki pomembno ovirajo zadostno prilagodljivost trga dela v primerjavi z drugimi državami EU.

Vlada RS bo s sprejeto Resolucijo o nacionalni prometni politiki izboljšala stanje na tem področju z nekaterimi konkretnimi ukrepi, kot so subvencioniranje javnega prevoza za brezposelne zaradi zagotavljanja minimalnega standarda dostopnosti, ponovno uvedbo prog javnega prevoza tam, kjer je to potrebno z vidika spodbujanja zaposlovanja ter povečanja dostopa do zaposlitev za izboljšanje sedanjih prevoznih poti; in sicer da bi prispevali k zaposlitvam v nekaterih do zdaj odmaknjenih območij.

Ukrepi za večjo prilagodljivost in mobilnost na trgu dela imajo podlago v Zakonu o delovnih razmerjih (2003), ki omogoča fleksibilnejši trg dela in fleksibilnejše zaposlovanje, vendar se do zdaj niso dovolj uporabljali. Zakon zagotavlja zakonske podlage za delovna razmerja s krajšim delovnim časom, preglednejši sistem zaposlovanja za določen čas, zaposlovanje z delom na domu. Posebna kakovost zakona je obojestranska obveznost delavca in delodajalca glede izobraževanja in usposabljanja, ki ob izgubi dela brezposelnemu delavcu daje večje možnosti za ponovno zaposlitev. V smislu spodbujanja prilagodljivosti na trgu dela je treba posebej omeniti prožnost zaposlitvenih pogodb. Zakon kot pravilo določa sklepanje pogodb o zaposlitvi za nedoločen čas s polnim delovnim časom, kot posebnosti pogodb o zaposlitvi pa opredeljuje te oblike: pogodbo o zaposlitvi za določen čas, pogodbo o zaposlitvi med delavcem in delodajalcem, ki zagotavlja delo delavcev drugemu uporabniku (temporary employment), pogodbo o zaposlitvi zaradi opravljanja javnih del, pogodbo o zaposlitvi s krajšim delovnim časom, pogodbo o zaposlitvi za opravljanje dela na domu in pogodbo o zaposlitvi s poslovodnimi osebami.

Strateški ukrepi za povečanje prožnosti in prilagodljivosti trga dela so: (i) nadaljnji prehod pasivnih v aktivne ukrepe na trgu dela, ki bodo zagotovili aktiviranje, zaposlovanje in socialno vključevanje, na primer spodbujanje brezposelnih oseb za večjo aktivnost z vključevanjem v programe aktivne politike zaposlovanja, usposabljanjem, jasnimi merili za upravičenost do denarnih nadomestil in socialnih pomoči v povezavi s pripravljenostjo za sprejem dela; (ii) nižji prispevki delodajalcev za socialno varnost pri težje zaposljivih, prvič

zaposlenih in dolgotrajno brezposelnih na manj razvitih območjih ter olajšanje dostopa do finančnih skladov za pospeševanje vlaganj in odpiranje novih delovnih mest; (iii) povečati mobilnost z vlaganjem v najemna stanovanja v regije, v katerih primanjkuje delovne sile; (iv) odprava strukturnih neskladij na trgu dela z obveščanjem o stanju na trgu delovne sile, poklicnim usmerjanjem in štipendiranjem mladih; (v) zmanjševanje ovir za zaposlovanje s krajšim delovnim časom in druge oblike fleksibilnega zaposlovanja ter pregled in sprememba predpisov, ki pomembno ovirajo zadostno prilagodljivost trga dela v primerjavi z drugimi državami EU.

Prednostni ukrepi (smernica št. 21):

- 1/ spodbujanje prijaznih oblik fleksibilnega trga dela in zaposlitev,
- 2/ nadaljnji prehod pasivnih v aktivne ukrepe na trgu dela, ki bodo zagotovili aktiviranje, zaposlovanje in socialno vključevanje,
- 3/ povečati mobilnost z vlaganjem v najemna stanovanja v regije, v katerih delovne sile primanjkuje,
- 4/ z vseživljenjskim učenjem povečati sposobnosti zaposlenih za dolgotrajno ohranitev zaposlitve in zmanjšanje strukturnih neskladij glede na potrebe dela.

III.D.2.1.2 Zdravje in varnost pri delu

Zdravje omogoča kakovostno življenje in produktivno delo, še posebno aktivno staranje (glej tudi aktivno staranje in ukrepi za reševanje problematike zaposlovanja starejših, str. 31), hkrati pa je zdravje tudi pogoj za gospodarsko rast, razvoj in polno udeležbo v družbi. Namen javnozdravstvenih politik je podaljšanje življenjske dobe in življenja brez bolezni, zato je ključno spodbujanje posodobitve sistemov preventivnega in zdravstvenega varstva.

Število delovnih nesreč in nesreč, povezanih z delom, v Sloveniji v zadnjih letih pada, kar je med drugim posledica sprememb ustrezne zakonodaje (sprejetje Zakona o varnosti in zdravju pri delu) in pospešenega prilagajanja slovenskega gospodarstva razmeram, ki vladajo na evropskem trgu dela. Cilj države je odpiranje novih delovnih mest, da bo delavcem zagotovljeno varno in zdravo delovno okolje v skladu s sprejeto zakonodajo na tem področju, ter dodatno povečanje varnosti oziroma zmanjšanje in odprava zdravstvene ogroženosti zaposlenih na obstoječih delovnih mestih. Le s tako politiko bo mogoče na drugi strani doseči zmanjšanje stroškov v zdravstvenem in invalidskem zavarovanju ter povečati aktivno udeležbo na trgu dela tudi v višji starosti.

Zastavljene cilje bo Slovenija izvajala s sledečimi ukrepi: (i) izvajanje Resolucije o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu; (ii) zagotavljanje potrebnih raziskav na področjih, ki se bodo na novo urejala; (iii) pomoč pri uveljavitvi zakonodaje in večja ozaveščenost delodajalcev in delavcev s pripravo in objavo neobvezujočih smernic za varno in zdravo delo; (iv) navodila in druge publikacije ter javne kampanje o posebnih tveganjih za zdravje zaposlenih; (v) učinkovito spremljanje stanja in vzpostavitev ter povezava zbirk podatkov na področju varnosti in zdravja pri delu; (vi) skrb za dvig strokovnosti in kakovosti opravljanja strokovnih nalog ter varnosti pri delu s spodbujanjem in razvijanjem vseh oblik usposabljanja hkrati z ustreznim nadzorom nad izvajanjem predpisov na področju varnosti in zdravja pri delu.

Prednostni ukrepi (smernica št. 21):

- 1/ izvajanje resolucije o nacionalnem programu zdravja pri delu,
- 2/ ozaveščanje delavcev in delodajalcev o pogojih zdravja pri delu in tveganjih,
- 3/ redno spremljanje stanja na področju varstva pri delu.

III.D.2.2 Povečanje privlačnosti dela

Zaradi nespodbudnega vpliva nekaterih transferjev na delo ostaja del njihovih prejemnikov neaktiven. Izračuni efektivnih mejnih davčnih stopenj in stopenj nadomestil plače na ponazoritvenih zgledih kažejo, da družina s plačo, ki je (brez prispevkov za socialno varnost in dohodnine) enaka minimalnemu dohodku za to družino, razpolaga z manj dohodka kot tista, ki je odvisna od denarne socialne pomoči, kar ustvarja past revščine in brezposelnosti. Cilj Slovenije je davčna razbremenitev plač v smislu zniževanja davka na izplačane plače in preučitev možnosti za zniževanje drugih obremenitev plač ter postavitev novih zahtev za dodeljevanje socialnih transferjev (glej tudi posodabljanje sistemov socialne zaščite, str. 32).

Socialni partnerji v Sloveniji že vse od osamosvojitve določajo politiko plač s socialnim dialogom, pri katerem na državni ravni sodeluje kot tretji partner tudi Vlada RS. Na tristranski ravni se dogovarjajo o glavnih usmeritvah glede usklajevanja izhodiščnih plač zaradi rasti cen življenjskih potrebščin ter splošni usmeritvi glede zaostajanja realne rasti plač za rastjo produktivnosti. Ob upoštevanju značilnosti in dosežkov poslovanja pa se o njih dogovarjajo socialni partnerji v kolektivnih pogodbah na ravni dejavnosti oziroma podjetniških kolektivnih pogodb. Zadnji tristranski dogovor o plačah v zasebnem sektorju, katerega rok se letos izteka, je še posebno spodbudno deloval na kolektivna pogajanja na ravni dejavnosti, saj je posebej usmerjal delodajalce in delojemalce, naj se v pogodbah dejavnosti dogovorijo za zneske povečanja plač in opredelijo merila za upoštevanje poslovnih rezultatov. Tudi kot delodajalec v javnem sektorju vlada politiko plač uveljavlja s socialnim dialogom s sindikati javnega sektorja.

Tudi za prihodnje obdobje namerava vlada spodbujati socialni dialog med predstavniki delodajalcev in delojemalcev v zasebnem sektorju in v njem sodelovati le v obsegu dogovarjanja splošnih usmeritev, ki so zapisane v predlogu za začetek razprav o socialnem sporazumu, o katerem naj bi se pogajanja začela v začetku jeseni. V skladu s svojo dosedanjo usmeritvijo pa bo vlada še vedno ohranila pomembno vlogo pri določanju minimalne plače ter kot delodajalec v javnem sektorju ostala partner sindikatom javnega sektorja.

Prednostni ukrepi (smernica št. 22):

- 1/ postavitev novih temeljev za dodeljevanje transferjev,
- 2/ postopna odprava davka na izplačane plače,
- 3/ preučitev možnosti za dodatno razbremenjevanje plač.

III.E. PETA PREDNOSTNA RAZVOJNA NALOGA: UKREPI ZA DOSEGANJE TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Pri tej prednostni nalogi želimo zagotoviti, da bodo ukrepi različnih usmeritev poleg uresničevanju sektorskih ciljev namenjeni tudi zagotavljanju trajnostnega razvoja Slovenije. Veliko ukrepov na tem področju je predvsem nacionalne narave in niso neposredno povezani z izvajanjem Lizbonske strategije, vsekakor pa se bodo izvajali v skladu s Strategijo razvoja Slovenije. To so na primer ukrepi na področju trajnostnega obnavljanja prebivalstva, izboljšanja zdravja, pa tudi ukrepi na področju razvoja nacionalne identitete in kulture.

Kultura močno prispeva k večji rasti in zaposlovanju, torej k uresničevanju Lizbonske strategije, njen vpliv pa je neposreden in posreden. Sodobno ustvarjanje v kulturi in kulturna dediščina, kamor spada tudi kulturna industrija (na primer mediji, kulturni turizem, založništvo), je pomemben dejavnik ustvarjanja novih delovnih mest in ohranjanja starih, ohranjanja poseljenosti podeželja in razvrednotenih območij in krepitevi socialne kohezije. Kultura poleg tega pomembno vpliva na dviganje ugleda območij, regij in države, s čimer vpliva tudi na njihovo večjo privlačnost za naložbe. Ne nazadnje pa je treba poudariti tudi horizontalni vidik, saj kultura dosega sinergetske učinke z drugimi področji.

III.E.1 BOLJŠE GOSPODARJENJE S PROSTOROM IN STANOVANJSKA POLITIKA

Ukrepi za boljše gospodarjenje s prostorom in njegovo lažjo uporabo za gospodarske namene so povezani z večjo konkurenčnostjo gospodarstva, ukrepi za pospeševanje stanovanjske gradnje, pa tudi z vidika mobilnosti delovne sile in zaposlovanja ter z vidika ustvarjanja razmer za višjo rodnost. Na nepremičninskem področju je cilj države zagotavljanje učinkovitega in trajnostnega razvoja varnih nepremičninskih trgov, in sicer stroškovno učinkovito.

Pri vodenju nepremičnin bo vzpostavljen učinkovitejši, enoten sistem vodenja nepremičnin. Vlada RS začne dejavnosti za postopno usklajevanje podatkov in morebitno združitev zemljiške knjige, zemljiškega katastra in katastra stavb v vsebinskem in organizacijskem smislu. Vzpostavitev registra nepremičnin kot večnamenske baze bo omogočila vzpostavitev kakovostnih evidenc za objektivno vodenje in spremljanje različnih politik (socialnih, prostorskih, davčnih), opustitev dragih popisov, vzpostavitev cenejših resornih in državnih statistik in vzpostavitev tekoče stanovanjske statistike.

Glavni ukrepi na tem področju so: (i) povečanje razpoložljivosti stavbnih zemljišč za gospodarstvo in stanovanjsko gradnjo s smotnim povečevanjem urbanega prostora naselij, povečanjem izkoriščenosti poselitvenega prostora (koncentracijo stavb) ter usposobitvijo razvrednotenih urbanih in drugih zemljišč za ponovno uporabo; (ii) oblikovanje in izvedba ukrepov aktivne zemljiške politike (evidentiranje in tržna aktivacija zazidljivih zemljišč); (iii) doseči ažurnost katastrov in zemljiške knjige ter olajšati javni elektronski dostop; izpopolniti digitalni kataster zgradb in povezati z registri in elektronsko zemljiško knjigo, vzpostavitev registra nepremičnin; (iv) priprava celovite analize stanja prostorske zakonodaje in predloga sprememb in poenostavitve glede na zahteve tržnega gospodarstva ter uvedba aktivnega spremljanja izvajanja.

Prednostni ukrepi (smernica št. 13):

- 1/ povečanje razpoložljivost stavbnih zemljišč za gospodarstvo in stanovanjsko gradnjo,
- 2/ evidentiranje in tržna aktivacija zazidljivih zemljišč,
- 3/ doseči ažurnost katastrov in zemljiške knjige.

III.E.2 TRAJNOSTNA UPORABA VIROV (POLITIKA VARSTVA OKOLJA)

Slovenija dosega sorazmerno visoko raven okoljske razvitosti. To dokazujejo relativno visok delež obnovljivih virov energije, uvajanje ekoloških metod v kmetijstvu ter povečana skrb za ohranjanje biotske pestrosti. Energetska intenzivnost se je v zadnjih desetih let zmanjšala, vendar pa se še vedno ohranjajo neugodne stopnje rasti emisijsko najbolj intenzivnih industrij, hitro pa raste tudi poraba energije. Z gospodarsko rastjo se povečujejo poraba naravnih virov in pritiski na okolje, zato bo treba spodbujati zavestno ter odgovorno ravnanje pri uporabi naravnih virov z vključevanjem ukrepov recikliranja in preprečevanja nastajanja odpadkov, spodbujanjem energetske in surovinske manj intenzivnih novih tehnologij, spodbujanjem trajnostne proizvodnje in potrošnje in podobno.

Okvir za okoljsko politiko v Sloveniji je Nacionalni program varstva okolja 2005–2008 s ciljem splošnega izboljšanja stanja okolja in kakovosti življenja ter varstva naravnih virov. Varstvo okolja ureja v letu 2004 sprejet Zakon o varstvu okolja. Najpomembnejše novosti zakona so vpeljava celovite presoje vplivov⁴⁴ na okolje, uvedba okoljevarstvenega dovoljenja

⁴⁴ Celovita presoja vplivov na okolje poteka za vse plane, programe, politike, ki pomembno vplivajo na okolje. Mednje vsekakor spadajo vsi plani, v katerih so predvideni projekti, za katere se zahteva presoja vplivov na okolje, plani na območjih Nature 2000, prostorski akti in različni sektorski programi, in to na lokalnih, regionalnih in državnih ravni.

za delovanje posameznih vrst naprav ali opravljanje posameznih dejavnosti ter okrepljen položaj javnosti pri dostopu do okoljskih informacij. Zakon sistematično izpopolnjuje tudi gospodarske ukrepe varstva okolja zaradi uveljavitve enega temeljnih načel varstva okolja, tj. načelo plačila za obremenjevanje okolja.

Ključne dolgoročne usmeritve Slovenije za naravo in okolje so: (i) blaženje podnebnih sprememb z zmanjšanjem emisij toplogrednih plinov, priprava analize ranljivosti in strategije prilagajanja primarnih sektorjev, vlaganje v učinkovito uporabo in obnovljive vire energije; (ii) usmeritev v trajnostno uporabo naravnih virov s postopno prekinitvijo povezanosti med gospodarsko rastjo in pritiski na okolje ter k čim večji ponovni uporabi in predelavi odpadkov; (iii) zagotovitev dobrega stanja voda in urejanja voda, izvajanje delovnih programov vlade pri odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih voda, oskrbi z vodo in zmanjševanju onesnaženja iz razpršenih virov;⁴⁵ (iv) ustavitev upadanja biotske raznovrstnosti (do 2010) in zagotoviti trajnostno uporabo njenih sestavin, predvsem s povezovanjem ukrepov ključnih področij za ohranjanje raznovrstnosti. Nujna je prepoznavnost biotske raznovrstnosti kot ekonomske razvojne prednosti in priložnosti.

Na podlagi državnega načrta za obdobje 2005–2007 je bila do konca leta 2004 brezplačno podeljena pravica za emisije toplogrednih plinov posameznim upravljavcem naprav,⁴⁶ v katerih se izvaja dejavnost, ki povzroča emisije teh plinov. To je eden od ukrepov⁴⁷, ki so naravnani k zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in uresničevanju cilja o osem odstotnem zmanjšanju teh emisij⁴⁸, za katerega se je Slovenija zavezala z ratifikacijo Kjotskega protokola. Z vidika zaščite naravnih habitatov in dediščine je Slovenija v preteklem letu z Naturo 2000 zaščitila dobro tretjino ozemlja države in s tem na zaščiteneh območjih omejila posege in drugo uporabo prostora za razvoj posameznih gospodarskih dejavnosti. Naravovarstvena zaščita je lahko razvojna prednost in hkrati tudi razvojna omejitev, zato bo treba varovalno vlogo uporabe prostora uskladiti z razvojno oziroma zagotoviti prebivalstvu, ki na zaščiteneh območjih živi, ustrezen gospodarski in socialni razvoj.

V letu 2004 je bil sprejet Nacionalni energetski program, v katerem je ena dolgoročnih usmeritev večja učinkovitost uporabe energij.⁴⁹ Glavni ukrepi za povečanje učinkovitosti uporabe energij so: (i) uvedba energetske takse, takse na emisije ogljikovega dioksida, finančne spodbude za okolju prijazno proizvodnjo⁵⁰; (ii) obveščanje in ozaveščanje porabnikov energije, energetske svetovanje, spodbujanje izvajanja energetskih storitev⁵¹ ter (iii) podpora raziskavam, razvoju in predstavitvenim projektom za boljšo učinkovitost porabe energije.

Druge dejavnosti na področju trajnostne uporabe virov med drugim vključujejo nadaljevanje okoljske davčne reforme⁵² in uveljavitve "zelenih" javnih naročil, spodbujanje okoljsko ustrezne, sonaravne podjetniške in potrošniške prakse, spodbujanje razvoja in uporabe okoljskih tehnologij, uveljavljanje in spodbujanje proizvodnje in tehnologij, ki so okoljsko

⁴⁵ Kmetijstvo – povečanje deleža ekološkega kmetovanja, uveljavljanje dobre kmetijske prakse itd.

⁴⁶ Gre za upravljavce naprav, ki so za obratovanje omenjenih naprav skladno z določbami novega zakona o varstvu okolja obvezni dobiti dovoljenje za izpuščanje toplogrednih plinov.

⁴⁷ Trenutno so v uporabi številni ukrepi za zmanjševanje emisij, kot so npr. taksa na emisijo ogljikovega dioksida, spodbujanje učinkovite uporabe energije pri porabnikih, spodbujanje povečanja uporabe obnovljivih virov, energijsko označevanje gospodinjskih aparatov, toplotne izolativne lastnosti gradbenih izdelkov, ravnanje z odpadki, trgovanje z električno energijo in zemeljskim plinom, obveščanje potrošnikov o emisiji ogljikovega dioksida motornih vozil, spodbujanje uporabe biogoriva, uvajanje trošarinskih dajatev na fosilna goriva in električno energijo.

⁴⁸ Do obdobja 2008–2012 glede na izhodiščno leto 1986.

⁴⁹ 2,5-odstotna nižja letna stopnja rasti potreb po končni energiji glede na rast BDP.

⁵⁰ Subvencije, ugodna posojila, oprostitev oziroma olajšave pri plačilu davkov oziroma taks.

⁵¹ Pogodbeno zagotavljanje prihrankov energije ali. oskrbe z energijo.

⁵² Ukiniti izjeme pri obdavčevanju z ekološkimi taksami in davki, upoštevati merila okoljske neškodljivosti pri podeljevanju subvencij.

učinkovitejše, in trajnostno uporabo snovi, energije, vode in drugih virov, razvoj inteligentnih prevoznih sistemov ter reševanje okoljskih problemov prometnih koridorjev itd. V prihodnjih letih je treba tudi pregledati učinkovitost okoljskih ukrepov in vpliv subvencij, povezanih z naravnimi viri in odpadki.

Prednostni ukrepi (smernica št. 11):

- 1/ izvajanje Operativnega programa zmanjševanja emisij toplogrednih plinov in operativnega programa za ohranjanje in izboljševanje kakovosti zunanjega zraka,
- 2/ izvajanje nacionalnega programa upravljanja voda v ustreznih operativnih programih,
- 3/ do 2008 uveljavitev vseh 15 operativnih programov za odpadke,
- 4/ spodbujanje sodelovanja javnosti pri odločanju in okoljsko ozaveščanje ter izobraževanje,
- 5/ uveljavljanje okoljskih meril pri prenovi davčne zakonodaje, izvajanju gospodarske politike, uvajanje zelenih javnih naročil ter upoštevanje okoljskih vsebin v sektorskih politikah in pri prostorskem načrtovanju,
- 6/ izvajanje nacionalnega programa varstva narave 2005–2008.

III.E.3 REGIONALNI RAZVOJ

Raven razvitosti slovenskih statističnih regij, merjena z BDP na prebivalca po kupni moči, se giblje od malo pod povprečjem EU-15 (osrednjeslovenska regija) do približno polovice tega povprečja (pomurska regija), torej gre približno za razmerje 2 : 1. To kaže na neizkoriščene razvojne zmogljivosti, ki se kažejo tudi v regionalnih razlikah v izobrazbi, ustanavljanju in uspešnosti podjetij in podobno. Razvojne razlike med regijami v Sloveniji so sicer med manjšimi v EU, vendar obstaja nevarnost, da bi se po vstopu v EU začele hitro poglobljati, kakor se je to zgodilo manj razvitim članicam po vstopu v EU. Večja mobilnost dela in kapitala po vstopu v EU je za Slovenijo priložnost in nevarnost hkrati; nevarnost predvsem za manj razvite regije. Manj konkurenčne regije bo večja konkurenca lažje »izrinila s trga«, hkrati pa bosta kapital in delovna sila iz teh regij imela relativno večjo nagnjenost k prerazporeditvi. Zaradi tega te regije zahtevajo posebno obravnavo. Ta posebna obravnava mora nadomestiti tudi posebne pogoje in spodbude, ki jih dobivajo sosednje regije Slovenije v državah članicah.

Slovenija spada med države z relativno nizko stopnjo decentralizacije, saj je obseg lokalnih financ v skupnih javnih financah le okoli 12 %. Relativno nizek je tudi delež prihodkov, ki izhajajo iz lastnih davkov lokalnih skupnosti.

Trenutno se cela vrsta javnih dobrin zagotavlja na previsoki ali prenizki ravni. Vse očitnejše je, da je za zadovoljevanje potreb lokalnega prebivalstva centralizirani način upravljanja neustrezen in da je treba zagotoviti ustrezne upravne strukture za odločanje o javnih storitvah na regionalni ravni. Vsi dosedanji poskusi institucionalne decentralizacije so bili neuspešni. Dolgoročni rešitev so pokrajine, v vmesnem obdobju pa se za zapolnitev institucionalne vrzeli ponuja možnost trdnejše zaveze občin k oblikovanju interesnih zvez v skladu z Zakonom o lokalni samoupravi in v povezavi z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Zagotavljale naj bi večji vpliv občin in povezovanje v širšem okolju zaradi načrtovanja in izvajanja regionalnega razvoja. Posledica bi bila uvedba sistema za zagotavljanje javnih dobrin in storitev na vmesni ravni med državo in občinami kot nadgradnja sedanjega regionalnega razvojnega programiranja na podlagi zavezujočega sodelovanja med občinami in drugimi partnerji, ki vključuje tudi formaliziran način sprejemanja odločitev.

Potrebna je sprememba modela financiranja občin. Oblikovati je treba vertikalno davčno strukturo, da bi bila večina občin v celoti sposobna z lastnimi finančnimi viri pokrivati svoje potrebe (tj. brez dodajanja sredstev iz državnega proračuna). Model financiranja lokalnih skupnosti naj tako bolj upošteva teoretične temelje decentralizacije (oziroma davčnega

federalizma), njen osnovni smisel, avtonomnost lokalnih financ in načela oziroma priporočila, izhajajoč iz Evropske listine o lokalni samoupravi. Doseči je treba preglednost sistema financiranja po namenih in zagotoviti finančne spodbude za povezovanje občin v zveze in skupno opravljanje nalog občin. Glede na zatečeno stanje, ki je dovoljevalo prenos nalog na občine brez zagotovitve potrebnih sredstev za njihovo izvajanje, je nujno povečanje primerne porabe občin.

Nov zakon o spodbujanju regionalnega razvoja naj bi povečal učinkovitost regionalnih razvojnih spodbud in zapolnil praznine, ki jih pušča sedanja raven naše lokalne samouprave. Osrednja pozornost regionalnega razvoja je namenjena razvoju gospodarstva, seveda brez povzročanja dodatnih obremenitev in zaostankov na področju socialnega in okoljskega razvoja. Taka usmeritev regionalne politike bo najučinkoviteje prispevala k zmanjšanju regionalnih razlik in h gospodarski rasti države kot celote. Regionalna razvojna politika mora v gospodarstvu izhajati iz vseh razpoložljivih virov⁵³. Pri tem so podjetja podlaga za regionalno specializacijo, ki omogoča razvoj kritične mase podjetij kapitala, ljudi, znanja in izkušenj za doseganje mednarodne konkurenčnosti v nekaj panogah ali povezanih podjetniških grozdih. Nujen pogoj za uspešnost strategije regionalne specializacije je temu prilagojen sistem razvoja človeških virov (decentraliziranost izobraževanja s prilagojeno ponudbo regionalnim potrebam, spodbude za usmerjanje predvsem mladih, usposabljanje zaposlenih in nezaposlenih). V tem kontekstu je lahko vse večja mobilnost problem za manj razvita območja zaradi nevarnosti odliva višje izobraženih ljudi. Pravi odgovor na to je le spodbujanje podjetij k zahtevnejšim proizvodnim procesom in s tem k odpiranju kakovostnih delovnih mest. Pomemben dejavnik pospeševanja gospodarskega razvoja v regijah je kultura. Bogato kulturno okolje privlači naložbe, še posebej v sodobnih in inovativnih sektorjih, saj povečuje absorpcijsko sposobnost regij. Gradnja lokalne in regionalne identitete, obnova in revitalizacija kulturne dediščine in razvoj kulturnih industrij ter izdelkov nimajo le neposrednega učinka na zaposlovanje, ampak imajo tudi neposredni učinek, saj izboljšujejo bivalne in delovne razmere v regiji. Okolje s kakovostno, pestro in dovolj obsežno kulturno ponudbo je pogoj za zadrževanje in pritegnitev izobražene delovne sile.

Za uresničevanje ciljev so predvideni ti ukrepi: (i) ustanoviti pokrajine, ki bodo imele pristojnosti in sredstva (po načelu fiskalne decentralizacije) za spodbujanje lastnega razvoja; (ii) krepiti razvoj policentričnega urbanega sistema, razvoja regionalnih središč (zlasti središč nacionalnega pomena), oblikovati mestne (inovativne) regije in spodbujati regionalne ekonomije s tehnološkimi parki in podjetniškimi inkubatorji; (iii) oblikovati regionalno razvejano mrežo terciarnega in vseživljenjskega izobraževanja ter drugih javnih storitev; (iv) občinam zagotoviti finančne spodbude za razvoj lokalnega gospodarstva, socialnih dejavnosti in infrastrukture (ostajanje dela davkov v občini), spodbuditi kakovostnejšo pripravo prostorskih aktov v skladu z razvojnimi potrebami, poenostaviti prostorske predpise, okrepiti financiranje nepridobitne stanovanjske gradnje, urediti področje komunalnih dejavnosti (v) zagotoviti oskrbo s čisto pitno vodo in spodbujati lokalno samooskrbo s hrano; (vi) izpopolniti sedanje regionalno razvojno programiranje in tesnejše sodelovanje med mestnimi in podeželskimi območji na podlagi zavezujočega partnerskega sodelovanja ter aktivnega prizadevanja vlade za ustanovitev pokrajin; krepiti čezmejno regionalno sodelovanje, tudi z vključitvijo slovenskih manjšin; (vii) izpopolniti ukrepe za ohranjanje poseljenosti in kulturne krajine ter krepiti razvojno vitalnost ter privlačnost podeželja; (viii) izboljšati prometno povezanost odmaknjenih, robnih območij z glavnimi prometnimi osmi, vključno s krepitvijo in spodbujanjem javnega prevoza in trajnostnih oblik mobilnosti; (ix) uveljaviti regionalna partnerstva za razvoj informacijske družbe in integriranih regionalnih strategij informacijske družbe; (x) zagotoviti dosledno upoštevanje ogroženosti zaradi naravnih in drugih nesreč pri ohranjanju poseljenosti ter razvoju regij.

⁵³ Obstoječih srednjih in velikih podjetij, malega podjetništva (vključno s potencialnimi podjetniki), inovativnih in hitro rastočih podjetij ter tujih investicij.

Prednostni ukrepi:

- 1/ ustanoviti pokrajine, ki bodo imele pristojnosti in sredstva (po načelu proračunske decentralizacije) za spodbujanje lastnega razvoja,
- 2/ krepiti razvoj policentričnega urbanega sistema, razvoja regionalnih središč (zlasti središč nacionalnega pomena), oblikovati mestne (inovativne) regije in spodbujati regionalne ekonomije s tehnološkimi parki in podjetniškimi inkubatorji.

IV. POVEZAVA PROGRAMA REFORM S KOHEZIJSKO POLITIKO

Uspeh reform ne more biti zagotovljen brez ustrezne finančne podpore, tako v domačem kot v evropskem proračunu. Proračunski memorandum za obdobje 2006-2007 je temeljni okvir za pripravo državnega proračuna za prihodnji dve leti in hkrati določa usmeritve za delovanje vlade pri upravljanju javnih financ ter vodenju ekonomske in razvojne politike. Pri uresničevanju ukrepov bo pomembno vlogo igrala tudi evropska kohezijska politika (strukturni in kohezijski skladi), zato so bili predloženi tudi ukrepi, ki bodo pripomogli k izboljšanju administrativne usposobljenosti in absorpcijske sposobnosti za črpanje EU sredstev.

Kohezijska politika v Sloveniji bo v naslednjem programskem obdobju nadaljevala sedanjo usmeritev v prednostno doseganje ciljev gospodarske rasti zaposlovanja. Lizbonska naravnost kohezijske politike se odraža v pomembnem obsegu sredstev, ki jih Slovenija namenja za programe Evropskega socialnega sklada ter podporo programom spodbujanja konkurenčnosti in inovativnosti. V naslednjem programskem obdobju bo Slovenija te programe finančno okrepila in vsebinsko nadgradila. Z reformami na področju izobraževanja in zaposlovanja bo ustvarila sistemske pogoje za učinkovito uporabo sredstev in potrebno povečanje absorpcijske sposobnosti. Razširila bo sedanji krog izvajalcev programov in le-te bolj povezala s potrebami gospodarstva.

Drugi način vključevanja lizbonskih ciljev v kohezijsko politiko predstavlja dopolnjevanje ukrepov za povečevanje gospodarske rasti in zaposlovanja z ukrepi iz različnih drugih področij, s katerimi se lahko dosegajo katalitični učinki. Lizbonski cilji so na ta način vsebovani tudi na primer v ukrepih programa razvoja podeželja (podjetniška prenova podeželja, povezovanje proizvajalcev za skupni nastop na trgu) in ukrepih za ekonomsko aktiviranje narave in kulturne dediščine.

Kohezijska politika v Sloveniji je usmerjena v zagotavljanje pogojev za gospodarsko rast in nacionalno konkurenčnost. Njena naloga je, da ustvari razvojno infrastrukturo ter razvije potrebne kadrovske potencialne in ustvarjalno klimo v družbi.

Za izboljšanje črpanja so predlagani naslednji ukrepi:

- za obdobje 2004-2006 so predlagani ukrepi za izboljšanje absorpcijske sposobnosti tako na strani ponudbe (administrativna absorpcijska sposobnost na strani državnih ustanov) kot na strani povpraševanja (absorpcijska sposobnost na strani prijaviteljev na razpise, potencialnih izvajalcev): (i) koncentracija sredstev in ustanov vodenja in upravljanja kohezijske politike v Sloveniji, pri čemer mora biti strateško vodenje te politike čim bliže vrhu političnega odločanja v državi; (ii) poenostavitev oziroma ukinitvev tistih postopkov, ki jih je mogoče izvesti brez večjih institucionalnih sprememb; (iii) uvedba stalnega izobraževanja in usposabljanja kadrov za delo na področjih kohezijske politike tako na strani javne uprave, kot na strani potencialnih prijaviteljev projektov v javnem in zasebnem sektorju.
- za obdobje 2007-2013 se predlaga: (i) določitev enega osrednjega organa za načrtovanje in usklajevanje razvojnih politik države; (ii) za področje strukturnih skladov se določi en Organ upravljanja; za področje Kohezijskega sklada se za področje okoljske in področje prometne infrastrukture določita po en Organ upravljanja; za celotno področje kohezijske

politike (torej: strukturnih in kohezijskega sklada) se določi en skupni Plačilni organ; (iii) strateško vodenje kohezijske politike se izvaja na enem mestu, kar se zagotavlja na osnovi priprave in spremljanja Nacionalnega strateškega referenčnega okvira; (iv) sredstva kohezijske politike morajo biti na skupni proračunski postavki.

Z izvedbo centralizacije upravljanja strukturnih skladov bodo učinki strukturne politike bolje spremljani. S temi ukrepi bo prišlo do hitrejšega zaznavanja sposobnosti (ali nesposobnosti) črpanja na ravni posameznih programov pri posameznih ministrstvih ter hkrati do hitrejšega prenosa sredstev v programe, kjer je črpanje učinkovitejše in hitrejše. Na takšen način bo preprečeno tudi podvajanje izvedbenih struktur za ukrepe, ki so podobni in imajo sorodne učinke.

V. PRILOGE

Priloga I – Pregled strukturnih kazalnikov

STRUKTURNI KAZALNIKI LIZBONSKEGA PROCESA (14) – POLOŽAJ SLOVENIJE IN SPREMEMBA GLEDE NA PREDHODNO LETO		
	Slovenija se uvršča bolje ali okrog povprečja EU-25	Slovenija zaostaja za povprečjem EU-25
Izboljšanje (glede na prejšnje leto)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Stopnja zaposlenosti, 2004 (SLO: 65,3 %, EU-25: 63,3 %, EU-15: 64,7 %) ❖ Stopnja tveganja revščine po socialnih transferjih, 2001 (SLO: 11,9 %⁵⁴, EU-25: 15 %, EU-15: 15 %) ❖ Stopnja dolgotrajne brezposelnosti, 2004 (SLO: 3,1 %, EU-25: 4,1 %, EU-15: 3,4 %) ❖ Poslovne naložbe⁵⁵, 2004 (SLO: 21,9 % BDP, EU-25: 17,1 % BDP, EU-15: 17 %) 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ BDP p.c. PPS, 2004 (EU-25=100) (SLO: 78 EU-15: 109,3) ❖ Produktivnost dela v PPS, 2004 (EU-25=100) (SLO: 76, EU-15: 106,7) ❖ Relativna raven cen, 2002 (EU-25=100) (SLO: 77,1, EU-15: 104) ❖ Stopnja zaposlenosti starejših oseb, 2004 (SLO: 29 %, EU-25: 41 %, EU-15: 42,5 %) ❖ Energetska intenzivnost gospodarstva, 2003 (SLO: 338,14 kgoe/1000 EUR; EU-25: 209,49 kgoe/1000 EUR, EU-15: 190,82 kgoe/1000 EUR)
Poslabšanje (glede na predhodno leto)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Stopnja izobrazbe mladine⁵⁶, 2004 (SLO: 89,7 %, EU-25: 76,7 %, EU-15: 73,8 %) ❖ Obseg tovarnega prometa glede na BDP, 2002 (1995=100) (SLO: 93,3, EU-25: 99,7, EU-15: 100,6) 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Bruto domači izdatki za RRD, 2003⁵⁷ (SLO: 1,52 % BDP, EU-25: 1,95 % BDP, EU-15: 2 % BDP) ❖ Emisije toplogrednih plinov, 2002 (1990=100) (SLO: 98,7, EU-25: 91, EU-15: 97,1)

Vir podatkov: Eurostat, baza podatkov New Cronos, oktober 2005. Opomba: Za kazalnik medregionalne variacije v stopnji zaposlenosti za Slovenijo ni podatka.

⁵⁴ Pri izračunu te stopnje dohodki v naravi niso vključeni. Če upoštevamo dohodke v naravi, je stopnja tveganja revščine 10,6 %.

⁵⁵ Delež bruto domačega proizvoda, ki ga zasebni sektor nameni za investicije.

⁵⁶ Delež populacije med 20 in 24 let, ki je dokončala vsaj srednjo šolo.

⁵⁷ Podatka za EU-25 in EU-15 sta iz leta 2002.

Priloga II – Pregled ukrepov po integriranih smernicah

Ob upoštevanju sklepov pomladanskega zasedanja Evropskega sveta 22. in 23. marca je Evropska komisija 12. aprila 2005 predstavila sporočilo o integriranih smernicah za rast in zaposlovanje (2005–2008). To sporočilo je sestavljeno iz makroekonomskega, mikroekonomskega in zaposlovalnega dela. Vsebuje priporočila o širših smernicah ekonomskih politik ter politik zaposlovanja držav članic. Dokončne integrirane smernice je potrdil Evropski svet 16. in 17. junija 2005. Podrobnosti makroekonomskega dela bodo bolj pojasnjene v konvergenčnem programu.

Makroekonomski del

- (1) Zagotoviti ekonomsko stabilnost*
- (2) Ohraniti ekonomsko vzdržnost in dolgoročno vzdržnost javnih financ*
- (3) Za spodbujanje učinkovitega dodeljevanja sredstev, usmerjenega v rast in zaposlovanje*
- (4) Zagotoviti, da plačna politika prispeva k makroekonomski stabilnosti in rasti*
- (5) Spodbujati večjo usklajenost med makroekonomskimi in strukturnimi politikami*
- (6) Prispevati k dinamični in dobro delujoči ekonomski in denarni uniji EMU:*

- 1/ nadaljnje usklajeno delovanje makroekonomskih politik za izpolnitev maastrichtskih konvergenčnih meril in prevzem evra leta 2007,
- 2/ celovita davčna reforma, ki bo temeljila na načelih razbremenitve dela, spodbujanja konkurenčnosti, zaposlovanja ter enostavnosti sistema,
- 3/ spremeniti strukturo javnofinančnih odhodkov v smeri razvojnih prednostnih nalog in učinkovitejšega črpanja sredstev EU,
- 4/ povečanje prilagodljivosti javnih izdatkov in postopno zmanjševanje deleža javnofinančnih odhodkov v BDP za najmanj 2 odstotka,
- 5/ postopna odprava primanjkljaja,
- 6/ sprejetje novega socialnega sporazuma,
- 7/ spodbujanje daljšega ostajanja v aktivnosti in individualnega pokojninskega zavarovanja, *glej tudi smernice št. 15, 18, 22.*

Mikroekonomski del

- (7) Povečati in izboljšati strukturo vlaganj v raziskave in razvoj:*

- 1/ povečanje sredstev za raziskave in razvoj za približno 0,1 % BDP letno,
- 2/ postopno spreminjanje strukture javnih vlaganj v raziskave in razvoj, tako da se bodo dodatna javna sredstva zanju razporejala med tehnologijo in znanostjo v razmerju 80 : 20 in da se bo v že obstoječih javnih sredstvih postopno povečeval delež za posebne uporabne in razvojne raziskave v smislu spodbujanja tehnološkega razvoja in inovativnosti,
- 3/ spremembe v davčni in industrijski politiki ter v sistemu financiranja raziskovalne dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje med raziskovalno sfero in gospodarstvom, ustanavljanje podjetij »spin-off« in zaposlovanje raziskovalcev v gospodarstvu. *glej tudi smernice št. 8, 15, 23, 24.*

- (8) Spodbujati in omogočati inovacije:*

- 1/ vzpostavitev načinov za boljše sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov,
- 2/ vzpostavitev zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbudno za ustanavljanje in rast visokotehnoloških in drugih inovativnih podjetij, zlasti malih in srednjih (okrepitev Slovenskega podjetniškega sklada, okrepitev ponudbe zasebnega in javnega tveganega kapitala, izboljšanje bančnih postopkov kreditiranja itd.),

3/ celovita prenova univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva, večjo kakovostjo in konkurenco,
glej tudi smernice št. 7, 15, 23, 24.

(9) Prehod v informacijsko družbo ter spodbujanje razširjenosti in učinkovite uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij:

- 1/ povečanje dostopnosti IKT s pospeševanjem razvoja brezžičnih omrežij, naložb v pasivno infrastrukturo,
- 2/ vključevanje čim več prebivalstva v uporabo IKT in storitve informacijske družbe in izvedba pobude Računalnik v vsak dom,
- 3/ zagotavljanje e-vsebin v slovenskem jeziku.

(10) Okrepitev konkurenčne prednosti industrijske baze

- 1/ spremembe v davčni in industrijski politiki ter v sistemu financiranja raziskovalne dejavnosti, ki bodo spodbujale sodelovanje med raziskovalno sfero in gospodarstvom, ustanavljanje podjetij »spin-off« in zaposlovanje raziskovalcev v gospodarstvu.
- 2/ zbiranje in posredovanje kakovostnih zunanjetrgovinskih informacij ter svetovalnih storitvami
- 3/ podpora promocijskim dejavnostim podjetij v tujini
- 4/ izobraževanje in usposabljanje za mednarodno poslovanje
- 5/ uveljavitev javno-zasebnega partnerstva,
glej tudi smernice št. 8, 9, 13, 14, 15, 16, 20.

(11) Spodbujati trajnostno uporabo virov in krepitev medsebojnega dopolnjevanja varovanja okolja in gospodarske rasti:

- 1/ izvajanje Operativnega programa zmanjševanja emisij toplogrednih plinov in operativnega programa za ohranjanje in izboljševanje kakovosti zunanjega zraka,
- 2/ izvajanje nacionalnega programa upravljanja voda v ustreznih delovnih programih,
- 3/ do leta 2008 uveljavitev vseh 15 delovnih programov, povezanih z odpadki,
- 4/ spodbujanje sodelovanja javnosti pri odločanju in okoljskem ozaveščanju ter izobraževanju,
- 5/ uveljavljanje okoljskih meril pri prenovi davčne zakonodaje, izvajanju industrijske politike, uvajanje zelenih javnih naročil ter upoštevanje okoljskih vsebin v sektorskih politikah in pri prostorskem načrtovanju,
- 6/ izvajanje nacionalnega programa varstva narave 2005–2008.

(12) Razširiti in poglobiti notranji trg:

- 1/ krepitev institucij nacionalne tehnične infrastrukture kakovosti,
- 2/ pospešen prenos zakonodaje EU z notranjega trga v slovenski pravni red in vzpostavitev spremljanja izvajanja te zakonodaje,
- 3/ širitev institucionalne mreže za varstvo potrošnikov ter vpetost v obstoječe mreže za varstvo potrošnikov v EU,
- 4/ širitev znanja o notranjem trgu v gospodarstvu in javnosti,
glej tudi smernico št. 20.

(13) Zagotoviti odprte in konkurenčne trge

Spodbujanje NTI:

- 1/ sistematično odpravljanje administrativnih ovir za poslovanje in vlaganje (prostorsko urejanje, gradbena in obratovalna dovoljenja, sklepanje delovnih razmerij),

2/ zniževanje vstopnih stroškov za začetne naložbe v povezavi s transferjem visoke/srednje visoke tehnologije in ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest,
3/ ofenzivno trženje Slovenije kot primerne lokacije za NTI,
glej tudi boljše gospodarjenje s prostorom.

Boljše gospodarjenje s prostorom:

1/ povečanje razpoložljivosti stavbnih zemljišč za gospodarstvo in stanovanjsko gradnjo, izboljšanje ponudbe industrijskih con,
2/ evidentiranje in tržna aktivacija zazidljivih zemljišč,
2/ doseči sprotno dopolnjevanje katastrov in zemljiške knjige.

Politika konkurence:

1/ prenova zakonodaje za zagotovitev večje preglednosti, poenotenja postopkov, ustrežnejših preiskovalnih pooblastil in učinkovitejši nadzor koncentracij,
2/ postopno večji poudarek presoji zahtevnejših kršitev konkurenčne zakonodaje (kartelni sporazumi, zlorabe prevladujočega položaja),
3/ okrepitev Urada za varstvo konkurence,
4/ pospešitev umika države iz lastništva gospodarstva.

Državne pomoči:

1/ zmanjšanje deleža državnih pomoči kot deleža v BDP na raven EU,
2/ izboljšanje strukture državnih pomoči v smeri krepitev horizontalnih ukrepov, ki pospešujejo konkurenčnost in gospodarsko rast, in zmanjševanje individualnih in sektorskih ukrepov, ki negativno vplivajo na konkurenco na trgu.

Elektronske komunikacije in pošta:

1/ spodbujanje vstopa in razvoja novih telekomunikacijskih operaterjev,
2/ posodobitev predpisov in izboljšanje delovanja Agencije za pošto in elektronske komunikacije,
3/ dograditev širokopasovnih elektronskih omrežij ter zagotovitev pregledne in konkurenčne ponudbe že obstoječih zmogljivosti vodov za zakup,
4/ postopna privatizacija fiksnega operaterja (Telekom Slovenije, d. d.).

Javne službe varstva okolja:

1/ vključitev sedanjih izvajalcev občinskih javnih služb v večje organizacijske enote na regijski ravni,
2/ uvajanje sistema EMAS ali ISO 14011 v javne službe varstva okolja,
3/ okrepitev nadzora izvajanja delovanja javnih služb varstva okolja, ki so v posebnem in monopolnem položaju,
4/ zagotavljanje enakosti med izvajalci javnih služb varstva okolja ne glede na njihovo organizacijsko obliko.

Energetika:

1/ dokončna sprostitev energetskega sektorja
2/ ločitev in reorganizacija distribucijskih podjetij za električno energijo,
3/ nova tržna pravila za razdelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti za prenos elektrike,
4/ ustvarjanje več domačih akterjev na trgu na debelo z nakupi, prodajami in izločitvami.

Promet:

1/ vzpostavitev poenotenja sistema javnega potniškega prometa (enoten tarifni sistem, enotne vozovnice, usklajen vozni red in enoten informacijski sistem, intermodalni terminali),
2/ spodbujanje celovitih logističnih storitev ob vzpostavljanju arhitekture inteligentnih prevoznih sistemov,

- 3/ prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer je to z vidika konkurence, kakovosti in varnosti upravičeno,
- 4/ spremembe notranje zakonodaje o železnici v skladu z II. železniškim svežnjem,
- 5/ sprejetje zakonskih sprememb, ki bodo oblikovale pravne pogoje za upravljanje pristaniške infrastrukture in uporabo pomorskega dna,
- 6/ poenotenje prometnotehnoloških, tehničnih in varnostnih predpisov v zračnem prometu in uvajanje bolj sproščenih postopkov v zvezi s komercialnimi vidiki prometa.

(14) Za ustvarjanje bolj konkurenčnega poslovnega okolja in spodbujanje zasebne pobude z boljšo zakonodajo:

- 1/ izboljšanje usklajevanja oblikovanja in izvajanja razvojne vloge države (gospodarstvo, sociala, okolje),
- 2/ uvedba obvezne predhodne presoje učinkov predpisov in razvoj metodologije ocenjevanja vplivov na gospodarstvo,
- 3/ sprejetje in izvajanje programa odprave administrativnih ovir,
- 4/ uveljavitev sistema strateškega načrtovanja in menedžerskih orodij v javni upravi, uvajanje skupnega ocenjevalnega okvira CAF in vključevanje v EFQM,
- 5/ vzpostavitev standardov uspešnosti in učinkovitosti javne uprave; analiza poslovanja uprave kot podlaga za optimizacijo, standardizacijo in informatizacijo postopkov,
- 6/ vzpostavitev centralnih evidenc, npr. enotne centralne evidence na področju socialnih transferjev, registra nepremičnin,
- 7/ večja učinkovitost pravosodnega sistema,
glej tudi smernici št. 8, 15.

(15) Za spodbujanje podjetniške kulture in ustvarjanje podpornega okolja za MSP:

- 1/ priprava novega programa za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti, ki bo temeljil na načelih enostavnosti, preglednosti in osredotočenosti,
- 2/ racionalizacija sistema podeljevanja pomoči gospodarstvu po načelu "vse na enem mestu",
- 3/ izboljšanje kakovosti in dostopa do podpornih storitev za mala in srednja podjetja, povezava svetovalnih in usmerjevalnih ustanov v enotno mrežo,
- 4/ izboljšanje dostopa do začetnega in tveganega kapitala ter poenostavitev bančnih postopkov kreditiranja,
- 5/ večje sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov,
glej tudi smernice št. 3, 8, 14, 23, 24.

(16) Širitev, izboljšanje in povezovanje evropske infrastrukture ter dokončanje prednostnih čezmejnih projektov:

- 1/ železniška infrastruktura: investicijska dela na koridorjih TEN-T, nadgradnja prog in spremljajočih naprav zaradi povečanja hitrosti in osnih obremenitev, obnova obstoječih prog in gradnja potniških centrov,
- 2/ cestna infrastruktura: dokončanje gradnje avtocestnega omrežja do leta 2010, uresničenje nacionalnega programa razvoja in vzdrževanja državnih cest,
- 3/ pomorska infrastruktura: povečanje zmogljivosti v koprskem tovornem pristanišču ter njegova navezava na cestno in železniško infrastrukturo,
- 4/ infrastruktura zračnega prometa: posodobitev mednarodnih letališč ter infrastrukture za vodenje in nadzor zračnega prometa na letališču Ljubljana,
glej tudi smernico št. 9.

Zaposlovalni del

(17) Izvajanje politike zaposlovanja, usmerjene v doseganje polne zaposlenosti, izboljšanje kakovosti in storilnosti dela ter krepitev socialne in ozemeljske kohezije:

- 1/ programi povečevanja zaposljivosti brezposelnih in zaposlenih,
- 2/ spodbujanje kasnejšega izstopa iz delovne sile,
- 3/ izboljšanje prilagodljivosti delavcev in podjetij s spodbujanjem uporabe prilagodljivih oblik zaposlovanja in vseživljenjskega učenja,
- 4/ povečanje zasebnih vlaganj v človeški kapital,
- 5/ povečanje spodbud za delovno aktivnost v okviru sistema socialne varnosti.

(18) Spodbujanje zaposlovanja po življenjskih obdobjih

Spodbujanje zaposlovanja mladih:

- 1/ prenova visokošolskega študija (uvajanje bolonjske deklaracije),
 - 2/ skrajšanje povprečne dobe študija in dvig uspešnosti,
 - 3/ vključevanje mladih v delovno okolje,
- glej tudi smernici št. 8, 23.*

Aktivno staranje in ukrepi za reševanje problematike zaposlovanja:

- 1/ dvigovanje starostne meje odhoda s trga dela skladno z že uveljavljeno pokojninsko reformo,
 - 2/ razvoj integriranih programov za zaposlovanje starejših,
 - 3/ uveljavljanje aktivnega staranja in vseživljenjskega učenja,
- glej tudi smernico št. 2.*

Posodabljanje sistemov socialne zaščite:

- 1/ celovita reforma socialnih transferjev,
- 2/ racionalizacija postopkov in porabe proračunskih sredstev,
- 3/ priprava novega zakona o socialnem varstvu.

Enake možnosti spolov:

- 1/ izvajanje programov za pospeševanje poklicnega napredovanja žensk,
- 2/ spodbujanje izobraževanja in zaposlovanja žensk in moških na področjih, na katerih so manjšinsko zastopani (nestandardni poklici),
- 3/ visoka zastopanost žensk v programih APZ in posebni programi za spodbujanje zaposlovanja žensk.

Usklajenost med poklicnim in zasebnim življenjem:

- 1/ uvedba zaposlenim prijaznega delovnega časa in njegova razporeditev,
- 2/ povečevanje prilagodljivih oblik zaposlovanja,
- 3/ uvajanje novih programov in storitev za skrb otrok in starejših odvisnih oseb.

(19) Zagotavljanje vključujočih trgov dela, izboljšanje privlačnosti dela in zagotavljanje, da se delo izplača, tudi težje zaposljivim in nedejavnim osebam

Aktivni in zaščitni ukrepi za nezaposlene in neaktivne ter ustvarjanje novih delovnih mest:

- 1/ posebni programi za težje zaposljive skupine oseb in intenzivnejše delo z njimi,
- 2/ vlaganje v usposabljanje nižje kvalificiranih delavcev,
- 3/ uvedba in izvajanje programov zaposlitev v nepridobitnem sektorju

Diskriminacija na trgu dela:

- 1/ izvajanje Resolucije o NAP za enake možnosti žensk in moških,

- 2/ dosleden inšpekcijski nadzor glede razlikovanja žensk in moških,
- 3/ izvajanje akcij ozaveščanja za boj proti diskriminaciji na trgu dela

Položaj invalidov na trgu dela:

- 1/ povečanje zaposlitvenih možnosti z izvajanjem novega Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov,
- 2/ redno spremljanje zaposlovanja invalidov po dejavnostih in delodajalcih,
- 3/ uvedba kvotnega sistema.

Položaj Romov v Sloveniji:

- 1/ priprava posebnega zakona o romski skupnosti.

(20) Izboljšanje ujemanja s potrebami na trgu

Posredovanje na trgu dela, delovanje in posodabljanje ZRSZ in agencije:

- 1/ posodabljanje Zavoda za zaposlovanje RS,
- 2/ usposabljanje in spodbujanje svetovalcev za zaposlovanje za uspešno delo,
- 3/ spodbujanje agencij za posredovanje in zagotavljanje delavcev kot prvine prilagodljivosti na trgu dela.

Odpravljanje ovir za mobilnost delavcev po Evropi:

- 1/ priprava programa za odpravljanje primanjkljajev na posameznih poklicnih segmentih s selektivno imigracijo,
- 2/ tekoče spremljanje razmer na trgu dela v Sloveniji in EU in urejanje glede na okoliščine,
- 3/ spodbujanje vračanja izseljencev strokovnjakov iz tujine.

(21) Spodbujati prožnosti v povezavi z varnostjo zaposlitve in zmanjševanje deljenja trgov dela

Spremembe in spodbujanje prilagodljivost in mobilnosti na trgu dela:

- 1/ spodbujanje prijaznih oblik fleksibilnega trga dela,
- 2/ povečati mobilnost z vlaganjem v najemna stanovanja v regije, v katerih primanjkuje delovne sile,
- 3/ s pomočjo vseživljenjskega učenja povečanje sposobnosti zaposlenih za dolgotrajno ohranitev zaposlitve in zmanjšanje strukturnih neskladij glede na potrebe dela.

Zdravje in varnost pri delu:

- 1/ izvajanje resolucije o nacionalnem programu zdravja pri delu,
- 2/ ozaveščanje delavcev in delodajalcev o razmerah za zdravje pri delu in tveganjih,
- 3/ redno spremljanje stanja na področju varstva pri delu.

(22) Zagotavljanje zaposlovanju prijaznih gibanj stroškov dela in načinov določanja plač

Posodabljanje sistemov socialne zaščite:

- 1/ celovita prenova socialnih transferjev,
- 2/ racionalizacija postopkov in porabe proračunskih sredstev,
- 3/ priprava novega zakona o socialnem varstvu.

Plačna politika:

- 1/ postavitve novih temeljev za dodeljevanje transferjev,
- 2/ postopna odprava davka na izplačane plače,
- 3/ preučitev možnosti za dodatno razbremenjevanje plač,
- 4/ sprejetje novega socialnega sporazuma,

glej tudi smernico št. 4.

(23) Razširjanje in izboljšanje naložb v človeški kapital:

- 1/ oblikovanje celovite in podrobne strategije vseživljenjskega učenja,
 - 2/ prenova visokega izobraževanja, višjega strokovnega in poklicnega izobraževanja in zagotavljanje možnosti za horizontalno in vertikalno mobilnost na državni in mednarodni ravni (kreditni ECTS, evropski in nacionalni kvalifikacijski okvir),
 - 3/ celovita prenova univerze s povečanjem števila ponudnikov, večjo prilagodljivostjo potrebam gospodarstva, večjo kakovostjo in konkurenco,
 - 4/ zagotavljanje izobraževanja za trajnostni razvoj,
- glej tudi smernice št. 7–8.*

(24) Prilagajanje sistemov izobraževanja in usposabljanja novim zahtevam glede usposobljenosti:

- 1/ izboljšanje kakovosti in povečanje privlačnosti poklicnega izobraževanja – sprejetje novega zakona,
- 2/ širjenje zaposlitvenih možnosti z vrednotenjem in priznavanjem neformalnega in priložnostnega učenja in zagotavljanje preglednosti vseh postopkov v zvezi s tem,
- 3/ izboljšanje ustreznih finančnih spodbud za delodajalce in zaposlene.

Priloga III – Pregled ukrepov, oblikovanih na podlagi priporočil EU

V prilogi je pregled ukrepov, ki so oblikovana na podlagi priporočil za Slovenijo in jih vsebujejo široke smernice za gospodarsko politiko in smernice politik zaposlovanja.

Prednostne naloge iz Širokih smernic za ekonomsko politiko (2004, 2005)

(1) Vzdržnost javnih financ in zniževanje inflacije

Ukrepi:

- 1/ nadaljnje usklajeno delovanje makroekonomskih politik za izpolnitev maastrichtskih konvergenčnih meril in prevzem evra leta 2007,
- 2/ povečanje prilagodljivosti javnih izdatkov in postopno zmanjšanje deleža javnofinančnih odhodkov v BDP za najmanj 2 odstotka,
- 3/ postopna odprava primanjkljaja,
- 5/ spodbujanje daljšega ostajanja v aktivnosti in individualnega pokojninskega zavarovanja.

(2) Povečevanje zaposlenosti, predvsem starejših:

- spodbujanje vseživljenskega učenja,
- višanje starosti upokojitve.

Ukrepi:

glej ukrepe v okviru priporočil smernic politik zaposlovanje.

(3) Izboljševanje razmer za rast storilnosti:

- spodbujanje podjetništva,
- zmanjševanje administrativnih ovir, še posebno za mala in srednja podjetja,
- spodbujanje vlaganj v raziskave in razvoj,
- spodbujanje in povečanje pritoka neto tujih naložb.

Ukrepi:

Spodbujanje podjetništva:

- 1/ priprava novega programa za pospeševanje podjetništva in konkurenčnosti, ki bo temeljil na načelih enostavnosti, preglednosti in osredotočenosti,
- 2/ racionalizacija sistema podeljevanja pomoči gospodarstvu po načelu "vse na enem mestu",
- 3/ izboljšanje kakovosti in dostopa do podpornih storitev za mala in srednja podjetja; povezava svetovalnih in usmerjevalnih ustanov v enotno mrežo,
- 4/ izboljšanje dostopa do začetnega in tveganega kapitala ter poenostavitev bančnih postopkov kreditiranja,
- 5/ vzpostavitev mehanizmov za večje sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov,
- 6/ postopna ukinitvev davka na izplačane plače in poenostavitev davčnega sistema.

Zmanjševanje administrativnih ovir, še posebno za mala in srednja podjetja:

- 7/ uvedba obvezne predhodne presoje učinkov predpisov in razvoj metodologije ocenjevanja vplivov na gospodarstvo,
- 8/ sprejetje in izvajanje programa odprave administrativnih ovir,
- 9/ uveljavitev sistema VEM.

Spodbujanje vlaganj v raziskave in razvoj:

- 10/ povečanje sredstev za raziskave in razvoj za približno 0,1 % BDP letno,
- 11/ postopno spreminjanje strukture javnih vlaganj v raziskave in razvoj tako, da se bodo dodatna javna sredstva za raziskave in razvoj razporejala med tehnologijo in znanostjo v razmerju 80 : 20 in da se bo v že obstoječih javnih sredstvih postopno povečeval delež za

posebne uporabne in razvojne raziskave v smislu spodbujanja tehnološkega razvoja in inovativnosti,

12/ vzpostavitev mehanizmov za večje sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalno-razvojnimi ustanovami ter spodbujanje mobilnosti kadrov,

13/ vzpostavitev zakonodajnega in finančnega okolja, ki bo spodbudno za ustanavljanje in rast visokotehnoloških in drugih inovativnih podjetij, zlasti malih in srednjih (okrepitev Slovenskega podjetniškega sklada, okrepitev ponudbe zasebnega in javnega tveganega kapitala, izboljšanje bančnih postopkov kreditiranja itd.).

Spodbujanje NTI:

1/ povečanje razpoložljivost stavbnih zemljišč za gospodarstvo in stanovanjsko gradnjo, izboljšanje ponudbe industrijskih con, evidentiranje in tržna aktivacija zazidljivih zemljišč,

2/ sistematično odpravljanje administrativnih ovir za poslovanje in vlaganje (prostorsko urejanje, gradbena in obratovalna dovoljenja, sklepanje delovnih razmerij),

3/ zniževanje vstopnih stroškov za začetne naložbe v povezavi s transferjem visoke/srednje visoke tehnologije in ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest,

4/ ofenzivno trženje Slovenije kot primerne lokacije za NTI.

(4) Povečevanje konkurence v vseh delih gospodarstva:

– povečevanje konkurence še posebej v mrežnih industrijah,

Ukrepi:

Politika konkurence:

1/ prenova zakonodaje za zagotovitev večje preglednosti, poenotenja postopkov, ustrežnejših preiskovalnih pooblastil in učinkovitejši nadzor koncentracij,

2/ povečanje števila zaposlenih v Uradu za varstvo konkurence.

Povečevanje konkurence še posebej v mrežnih industrijah:

3/ spodbujanje vstopa in razvoja novih telekomunikacijskih operaterjev,

4/ postopna privatizacija fiksnega telekomunikacijskega operaterja (Telekom Slovenije, d. d.),

3/ okrepitev nadzora izvajanja delovanja javnih služb varstva okolja, ki so v posebnem in monopolnem položaju,

5/ zagotavljanje enakosti med izvajalci javnih služb varstva okolja ne glede na njihovo organizacijsko obliko,

6/ dokončna sprostitev energetskega sektorja,

7/ ločitev in reorganizacija distribucijskih podjetij za električno energijo,

8/ nova tržna pravila za razdelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti za prenos elektrike,

9/ prodaja državnih lastniških deležev in deregulacija povsod, kjer je to z vidika konkurence, kakovosti in varnosti upravičeno.

Prednostne naloge iz Priporočila Sveta o izvajanju politike zaposlovanja držav članic (2004)

(1) Povečanje prilagodljivosti delavcev in podjetij:

– ocena medsebojnega vpliva med minimalno plačo in različnimi dejavniki davčne obremenitve dela za povečanje aktivnosti in zmanjšanje obsega neprijavljenega dela;

– prizadevanja za spodbujanje prilagodljivih oblik dela s hkratnim vzdrževanjem ustreznega ravnotežja med prožnostjo in varnostjo.

Ukrepi:

Plačna politika:

1/ postopna odprava davka na izplačane plače,

2/ preučitev možnosti za dodatno razbremenjevanje plač,

3/ sprejetje novega socialnega sporazuma.

Prilagodljivost in mobilnost na trgu dela:

- 4/ spodbujanje prijaznih oblik prilagodljivega trga dela z zmanjšanjem ovir za prilagodljive oblike zaposlovanja,
- 5/ povečati mobilnost z vlaganjem v najemna stanovanja v regije, v katerih delovne sile primanjkuje,
- 6/ s pomočjo ukrepov vseživljenjskega učenja povečati sposobnost zaposlenih za dolgotrajno ohranitev zaposlenosti in zmanjšanje strukturnih neskladij glede na potrebe trga dela,
- 7/ nadaljnji prehod pasivnih v aktivne ukrepe na trgu dela, ki bodo zagotovili aktiviranje, zaposlovanje in socialno vključevanje ter spodbujanje brezposelnih za večjo aktivnost in vključevanje v aktivne politike zaposlovanja in usposabljanja z jasnimi merili za upravičenost do denarnih nadomestil in socialnih pomoči v povezavi s pripravljenostjo za sprejem dela.

(2) Pritegnitev več ljudi na trg dela in ustvarjanje resničnih možnosti za delo za vse:

- povečanje zaposlovanja starejših od 55 let z zmanjšanjem predčasnega upokojevanja, zagotovitvijo usklajenosti med davčnimi reformami in reformami prejemkov (npr. z zmanjšanjem neprijavljenega dela in pokojninsko reformo) ter s spodbujanjem prilagodljivih oblik dela in dostopa starejših delavcev do usposabljanja,
- omogočiti, da se delo posameznikom izplača: pregledati medsebojno povezavo med brezposelnostjo, socialnimi prejemki in minimalno plačo ter povečati spodbude za zaposlovanje v formalno urejenem gospodarstvu,
- izboljšati usposabljanje zaposlenih v javnem zavodu za zaposlovanje za učinkovito obravnavo najtežje zaposljivih oseb ter okrepitev odnosov med zasebnimi službami in javnim zavodom za zaposlovanje.

Ukrepi

Povečanje zaposlovanja starejših od 55 let:

- 1/ dvigovanje starostne meje odhoda s trga dela skladno s pokojninsko reformo,
- 2/ razvoj integriranih programov za zaposlovanje starejših,
- 3/ uveljavljanje aktivnega staranja in vseživljenjskega učenja,
- 4/ oblikovanje celovite in podrobne strategije vseživljenjskega učenja.

Omogočiti, da se delo posameznikom izplača:

- 5/ postavitve novih temeljev za dodeljevanje transferjev v obliki celovite prenove socialnih transferjev,
- 6/ priprava novega zakona o socialnem varstvu.

Izboljšati usposabljanje zaposlenih v javnem zavodu za zaposlovanje:

- 7/ intenzivno usposabljanje in spodbujanje svetovalcev za zaposlovanje za uspešno delo ter institucionalno in informacijsko posodabljanje zavoda,
- 8/ spodbujati delovanje agencij za posredovanje in zagotavljanje delavcev kot prvine učinkovitosti prilagodljivosti na trgu dela,
- 9/ oblikovanje ustreznih partnerstev na regionalni in lokalni ravni za vlaganje v izobraževanje med zavodom in raziskovalno-razvojnimi agencijami in izobraževalnimi institucijami.

(3) Obsežnejše in učinkovitejše vlaganje v človeški kapital in vseživljenjsko učenje:

- z ustreznimi sredstvi in spodbujanjem delavcev in delodajalcev k vlaganju povečati delež odraslih pri izobraževanju in usposabljanju in jasna opredelitev vlog vseh zainteresiranih strani,
- zmanjšati stopnjo osipa v šolah.

Ukrepi

Povečanje deleža odraslih pri izobraževanju:

- 1/ izboljšanje spodbud za delodajalce in zaposlene (tristransko financiranje),

- 2/ oblikovanje celovite strategije vseživljenjskega učenja,
- 3/ oblikovanje ustreznih partnerstev na regionalni in lokalni ravni za vlaganje v izobraževanje (odbori za človeške vire na regionalni ravni).

Zmanjšati stopnjo osipa v šolah:

- 1/ gradnja nacionalne kvalifikacijske strukture po panogah in dejavnostih in nacionalnega kvalifikacijskega okvira,
- 2/ izboljšanje kakovosti in povečanje privlačnosti poklicnega izobraževanja – sprejetje novega zakona,
- 3/ širjenje zaposlitvenih možnosti z vrednotenjem in priznavanjem neformalnega in informalnega učenja s preglednostjo vseh postopkov.

